

Aan:
de voorzitter en leden van
provinciale staten van Drenthe

Assen, 19 juli 2007
Ons kenmerk 27/5.15/2007008329
Behandeld door de heer R. Haverkate (0592) 36 53 19
Onderwerp: Rapport Toerisme in cijfers 2007

Geachte voorzitter/leden,

Wij bieden u graag het rapport Toerisme in cijfers 2007 aan. In opdracht van de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe voert het Instituut voor Service Management (ISM) reeds sinds een aantal jaren het onderzoek Toerisme in cijfers uit. Deze studie maakt deel uit van het project Toerdata-Noord en verschijnt jaarlijks.

Bij de project- en beleidsontwikkeling is het noodzakelijk blijvend te kunnen beschikken over een consistente set van basisgegevens en onderzoeksmateriaal. Toerisme in cijfers geeft voor een reeks van jaren goed zicht op het presteren van het toeristische bedrijfsleven in Noord-Nederland.

Samenvattend levert het onderzoek het volgende beeld op voor de Drentse toeristische sector in 2007.

- Het herstel van de economie manifesteert zich zonder meer in het toerisme. De toeristische werkgelegenheid is het afgelopen jaar met 2,1% gegroeid, terwijl de totale werkgelegenheid in Drenthe met 1% steeg. Met deze substantiële stijging van de werkgelegenheid in de sector doet Drenthe het ook beter dan het landelijk beeld.
- Het aantal toeristische overnachtingen is met 0,9% eveneens toegenomen. Binnen het verblijfstoerisme is een verschuiving richting het exclusievere segment zichtbaar. Het aantal overnachtingen in de campingbranche neemt sinds meerdere jaren af. Daarentegen stijgt het aantal overnachtingen in recreatiewoningen en hotels/pensions gestaag. Dit lijkt een weerspiegeling te zijn van de behoefte van de toerist aan meer kwaliteit.

- De bezettingsgraad laat een vergelijkbaar beeld zien. Bij de recreatiewoningen is deze gelijk gebleven, een toegenomen aanbod. Bij hotels/pensions neemt de bezettingsgraad toe, bij een nagenoeg gelijkblijvend aanbod. Bij de campings is een afnemende bezettingsgraad te zien, mede veroorzaakt door enerzijds een dalend aantal overnachtingen en anderzijds door een nog toenemend aantal campingstandplaatsen. Een punt van aandacht!
- Het bezoek aan dagattracties is het afgelopen jaar gedaald. Dit komt bijna geheel voor rekening van het Dierenpark in Emmen. Het feit dat het dierenpark vanwege haar ligging weinig uitbreidingsinvesteringen kan verrichten, lijkt zich langzaam maar zeker tegen dit bedrijf te keren. Aandacht voor deze problematiek is gewenst. Het bezoek aan kartbanen en musea kent wel een stijging in 2006.

Toerisme blijft belangrijk als bron van werkgelegenheid, niet in de laatste plaats voor de plattelandskernen. In het beleid krijgt de sector daarom volop aandacht. Niet alleen in directe zin door subsidiëring van projecten, maar ook in meer algemene zin door de verbreding van de Drentse marketing- en promotiecampagne, met als doel Drenthe (nog) steviger op de kaart te zetten.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,
namens deze,

mevrouw J.M. Imhof,
directeur-secretaris

gm/coll.

Toerisme in Cijfers

2007

Toerdata Noord is een samenwerkingsverband op toeristisch–recreatief gebied van de provincies Groningen, Friesland en Drenthe. De uitvoering is in handen van het Instituut Service Management.

INSTITUUT SERVICE MANAGEMENT

T.a.v. Toerdata Noord
Postbus 1298
8900 CG Leeuwarden
tel: 058 – 244 1550
fax: 058 – 244 1501

M. de Haas
F. Hegger
drs. P.H. Huig
A. Vogelaar

Samenvatting

Toeristische overnachtingen

Het totale aantal toeristische overnachtingen is in Noord-Nederland in vergelijking met het jaar 2005 met 1,8% toegenomen (373.000 overnachtingen) en bedraagt 21,3 miljoen overnachtingen in 2006. De stijging van het aantal overnachtingen is het grootst in Groningen met 3,5% tot 2,4 miljoen, in Friesland bedraagt de stijging 2,0% tot 11,2 miljoen overnachtingen en in Drenthe is het aantal overnachtingen met 0,9% gestegen tot 7,7 miljoen. In alle categorieën is het aantal overnachtingen toegenomen behalve in de categorie kampeerterreinen (toeristische standplaatsen), waar het aantal overnachtingen met 1,2% is afgenomen.

Voor een vergelijking met nationale cijfers zijn gegevens van het CBS voorhanden. Het CBS brengt echter slechts een deel van de toeristische markt in beeld. Om de cijfers van Toerdata Noord te kunnen vergelijken met de landelijke cijfers van het CBS, moeten de overnachtingen van de watersport, de vaste kampeerplaatsen, logies/ontbijt en de tweede woningen van de totale overnachtingen van Toerdata Noord worden afgetrokken. Het CBS laat deze vier categorieën namelijk buiten beschouwing bij het berekenen van haar gegevens.

Het CBS heeft berekend dat er in heel Nederland in 2006 84,4 miljoen overnachtingen hebben plaatsgevonden, waarvan 11,7 miljoen in de drie noordelijke provincies. Hieruit blijkt dat het CBS, voor zover het toeristische overnachtingen betreft, 45% van de markt buiten beschouwing laat. Ten opzichte van 2005 is er volgens het CBS een toename in Nederland van 5,3%, terwijl de toename in Noord-Nederland 11,4% is. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de stijging van het aantal toeristische overnachtingen in Noord-Nederland groter is dan in de rest van het land.

Toeristisch-recreatieve werkgelegenheid

De totale toeristisch-recreatieve werkgelegenheid in Noord-Nederland is in 2006 met 0,4% gestegen tot ruim 50.000 banen. In 2005 was nog sprake van een afname van 0,5% ten opzichte van het voorafgaande jaar. Tussen de drie provincies loopt het beeld nogal uiteen. In Groningen is de werkgelegenheid in de sector recreatie en toerisme ten opzichte van 2005 gedaald met 1,1%. In Friesland is de werkgelegenheid in die sector gegroeid met 0,3% en in Drenthe was de groei 2,1%.

De sector recreatie en toerisme heeft in Noord-Nederland een aandeel van 6,9% van de totale werkgelegenheid. Dit is nagenoeg gelijk aan het landelijke cijfer: 7,2%. In Groningen is dit aandeel lager (5,6%). In Friesland (7,7%) en Drenthe (7,4%) ligt dit aandeel hoger.

Hotels

Het aantal geregistreerde hotels in Noord-Nederland is ten opzichte van het jaar 2005 met vier hotels toegenomen. De beddencapaciteit is licht gestegen (1,2%). De bezettingsgraad in Noord-Nederland is met één procentpunt gestegen tot 39%. In Groningen is de bezettingsgraad gelijk gebleven (38%) en in Drenthe is deze met twee procentpunt toegenomen tot 39%. In Friesland is de bezettingsgraad gestegen met één procentpunt tot 39%. Het aantal hotelovernachtingen is in zowel Groningen (2,3%), Friesland (5,8%) als Drenthe (3,6%) gestegen. Het totale aantal overnachtingen in hotels in Noord-Nederland steeg met 4,4% tot bijna 2,4 miljoen.

Logies- en ontbijtadressen

Het aantal geregistreerde overnachtingen in de categorie logies- en ontbijtadressen is in 2006 in Noord-Nederland toegenomen (3,7%) tot 161.000. In Friesland is de stijging van het aantal overnachtingen 15,7%. In de overige twee provincies is het aantal overnachtingen gedaald.

Erfgoedlogiesadressen

Eén op de zes logiesverstrekkers in Noord-Nederland (hotel + logies en ontbijt) betreft een erfgoedlogiesadres. In Groningen betreft één op de vier verstrekkers een erfgoedlogiesadres en in Drenthe ruim één op zes, terwijl in Friesland één op de tien adressen een erfgoedlogiesadres is. De bezettingsgraad van de erfgoedlogiesadressen (28%) is lager dan de hotelsector (39%), maar duidelijk hoger dan de bezettingsgraad van de reguliere logies- en ontbijtadressen.

Kampeerterreinen

In het jaar 2006 is het aantal geregistreerde kampeerterreinen met 17 stuks toegenomen tot 815. Het gaat grotendeels om kleine terreinen. Het totale aantal overnachtingen in de kampeersector in Noord-Nederland is in 2006 afgenomen (-0,4%). Deze afname wordt volledig veroorzaakt door een daling van het aantal overnachtingen op toeristische (-7,3%) en vaste (-1,3%) standplaatsen in Drenthe. In Groningen (5,6%) en Friesland (3,6%) is het totale aantal overnachtingen op toeristische standplaatsen in 2006 juist toegenomen. Ook het totale aantal overnachtingen op vaste standplaatsen is in deze provincies met respectievelijk 4,7% en 0,5% toegenomen.

Recreatiewoningen

In 2006 is het aantal berekende overnachtingen van recreatiewoningen in Noord-Nederland in zowel verhuurwoningen als tweede woningen met 4,1% gestegen. In Groningen bedroeg de stijging van het aantal overnachtingen in verhuurwoningen 4,5%, in Friesland 1,4% en in Drenthe 7,3%. Ook bij tweede woningen is een stijging in alle drie provincies waarneembaar.

Groepsaccommodaties

Het aantal groepsaccommodaties in Noord-Nederland is met 5 toegenomen tot 314 stuks. De beddencapaciteit van deze categorie is licht gestegen tot 18.672 bedden. De bezettingsgraad is de laatste jaren stabiel geweest (21%). Het aantal overnachtingen in groepsaccommodaties in Noord-Nederland is in 2006 gestegen met 2,2%. De relatieve toename is het sterkst geweest in Friesland (2,7%). In Drenthe is het aantal overnachtingen gestegen met 2,5% terwijl in Groningen dit aantal is gedaald met 7,8%.

Watersport

De verhuurgraad van vaste ligplaatsen (jachthavens) is in Friesland in 2006 net als in 2005 87%. In 2006 zijn er voor deze categorie in Friesland 0,7% meer overnachtingen berekend. In Friesland is in de categorie bootverhuur het aantal overnachtingen (kajuitmotor- en kajuitzeilboten) gedaald met 2,3%. Het aantal brug- en sluispassages in Noord-Nederland is in 2006 wederom gedaald (-0,4%). Het jaar ervoor bedroeg de daling nog 2,7%.

Dagattracties

De dagattracties in Noord-Nederland hebben in 2006 gemiddeld minder bezoekers gehad dan het jaar ervoor (-1,0%). In Friesland is een toename geregistreerd van 1,0% en in Groningen is het aantal bezoekers nagenoeg gelijk gebleven en in Drenthe is een afname van 3,6% geregistreerd. Een daling die echter grotendeels veroorzaakt wordt door het teruglopende bezoekersaantal van het Dierenpark Emmen.

Evenementen

De Pinksterfeesten in Delfzijl (130.000) hebben in Groningen als evenement in 2006 de meeste bezoekers getrokken. In Drenthe trokken de festiviteiten met betrekking tot de Zuidlaardermarkt wederom de meeste bezoekers (150.000) en in Friesland zijn de Open Dagen Koninklijke Luchtmacht en Friesland Vaart te Leeuwarden het drukst bezocht met beide 200.000 bezoekers.

Bestedingen

De totale toeristische bestedingen in Noord-Nederland zijn in het jaar 2006 geraamd op ruim € 1,9 miljard. In Groningen is in totaal € 485 miljoen besteed, in Friesland € 854 miljoen en in Drenthe € 579 miljoen. Ruim 40% is besteed door verblijfstoeristen. Dit aandeel loopt overigens nogal uiteen per provincie. Groningen krijgt relatief meer inkomsten uit het dagtoerisme, Friesland relatief meer uit verblijfstoerisme en Drenthe benadert het meest het gemiddelde Noord-Nederlandse beeld.

De resultaten van Toerisme in Cijfers zijn afkomstig uit een database met gegevens van ruim 3200 toeristisch-recreatieve bedrijven in Groningen, Friesland en Drenthe. Er wordt gestreefd naar volledigheid van de database door jaarlijkse actualisering van het adressenbestand. Daarnaast is onder andere gebruik gemaakt van gegevens van het CBS, het NRIT, Respons Evenementenmonitor, Provinciale Werkgelegenheidsregisters en LISA.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	13
1.1	Het project Toerdata Noord	13
1.2	Onderzoeksopzet Toerisme in Cijfers	13
1.3	Leeswijzer Toerisme in Cijfers 2007	14
1.4	Verklaring verschillen Toerisme in Cijfers en CBS–statistiek.....	16
2	Overnachtingen in Noord–Nederland	17
2.1	Inleiding	17
2.2	Overnachtingen per provincie	17
2.3	Vergelijking noordelijk en landelijk cijfermateriaal	18
2.4	Het weer in 2006.....	23
3	Werkgelegenheid.....	23
3.1	Inleiding	25
3.2	Totale toeristisch–recreatieve werkgelegenheid	25
3.3	Werkgelegenheid in de watersport in Friesland	33
3.4	Economische betekenis recreatie en toerisme	34
4	Bestedingen.....	35
4.1	Inleiding	35
4.2	Bestedingen verblijfstoeristen in Noord–Nederland	35
4.3	Bestedingen dagtoeristen in Noord–Nederland	36
5	Verblijfsrecreatie	37
5.1	Inleiding	37
5.2	Hotels en pensions	38
5.3	Logies en ontbijt.....	45
5.4	Erfgoedlogies	47
5.5	Kampeerterreinen	49
5.6	Recreatiewoningen	57
5.7	Groepsaccommodaties	65

6	Watersport	71
6.1	Inleiding	71
6.2	Jachthavens.....	71
6.3	Jachtverhuur	77
6.4	Chartervaart.....	81
6.5	Brug- en sluisstellingen.....	83
7	Dagattracties en Evenementen	85
7.1	Inleiding	85
7.2	Dagattracties.....	85
7.3	Evenementen.....	93
8	Tabellenboek	97

Lijst met tabellen

Tabel 1	—	Verschillen CBS / Toerdata Noord met betrekking tot de gehanteerde onderzoeksozopzet.....	16
Tabel 2	—	Totale aantal overnachtingen (x 1000) naar verblijfs categorie en provincie (2004–2006).....	20
Tabel 3	—	Totale aantal overnachtingen per regio over 2006.....	21
Tabel 4	—	Werkgelegenheid (fulltime + parttime) in de sector R&T naar deelsector, 2006....	26
Tabel 5	—	Werkgelegenheidsontwikkeling (fulltime + parttime) watersport, 2002–2006	33
Tabel 6	—	Schatting van het totale economische belang van R&T (fulltime + parttime banen)	34
Tabel 7	—	Totale uitgaven verblijfstoeristen in Noord–Nederland naar accommodatievorm..	35
Tabel 8	—	Totale uitgaven dagtoeristen in Noord–Nederland.....	36
Tabel 9	—	Totale uitgaven dag- en verblijfstoeristen in Noord–Nederland	36
Tabel 10	—	Methode en bronnen.....	36
Tabel 11	—	Jachtverhuur: Aantal verhuurdagen per boottype, 2002–2006.....	78
Tabel 12	—	Aantal overnachtingen chartervaart, 2000–2003	81
Tabel 13	—	Brug- en sluitingen recreatievaart 2002–2006, geïndexeerd (2002 = 100)	83
Tabel 14	—	De drie drukste passagepunten in Groningen	84
Tabel 15	—	De drie drukste passagepunten in Friesland	84
Tabel 16	—	De drie drukste passagepunten in Drenthe	84
Tabel 17	—	Aantal dagattracties met meer dan 500 bezoekers in Noord–Nederland per categorie, 2006	86
Tabel 18	—	Bezoekersaantallen dagattracties per provincie, geïndexeerd, 2002–2006	86
Tabel 19	—	Bezoekersaantallen dagattracties per categorie, geïndexeerd, 2002–2006	87
Tabel 20	—	Tien best bezochte dagattracties in Groningen, 2002–2006.....	88
Tabel 21	—	Tien best bezochte dagattracties in Friesland, 2002–2006.....	89
Tabel 22	—	Tien best bezochte dagattracties in Drenthe, 2002–2006	90
Tabel 23	—	Tien best bezochte dagattracties in Noord–Nederland, 2002–2006.....	91
Tabel 24	—	Vijf best bezochte evenementen in Groningen, 2006	93
Tabel 25	—	Vijf best bezochte evenementen in Friesland, 2006	94
Tabel 26	—	Vijf best bezochte evenementen in Drenthe, 2006	94

Lijst met grafieken

Grafiek 1	— Totale aantal overnachtingen (x 1000) in Noord-Nederland per provincie, 2006..	17
Grafiek 2	— Ontwikkeling marktaandeel overnachtingen van logiesaccommodaties ten opzichte van Nederland, 2002–2006 [Bron: CBS]	18
Grafiek 3	— Ontwikkeling totale overnachtingen in Noord-Nederland, geïndexeerd 2002–2006 (2002 = 100)	19
Grafiek 4	— Werkgelegenheidsontwikkeling R&T, geïndexeerd 2002–2006 (Index = 2002)	26
Grafiek 5	— Jaarlijkse werkgelegenheidsgroei Groningen, 2002–2006	27
Grafiek 6	— Samenstelling sector R&T Groningen, 2006	28
Grafiek 7	— Jaarlijkse werkgelegenheidsgroei Friesland, 2002–2006	29
Grafiek 8	— Samenstelling sector R&T Friesland, 2006	30
Grafiek 9	— Jaarlijkse werkgelegenheidsgroei Drenthe, 2002–2006	31
Grafiek 10	— Samenstelling sector R&T Drenthe, 2006	32
Grafiek 11	— Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) hotels/pensions in Noord-Nederland, geïndexeerd 2002–2006 (2002 = 100)	38
Grafiek 12	— Trendontwikkeling van de gemiddelde bezettingsgraad van hotels/pensions in Noord-Nederland, 2002–2006	39
Grafiek 13	— Aantal hotels in Noord-Nederland per provincie, 2006	39
Grafiek 14	— Hotelovernachtingen in Groningen (x 1000), 2006	40
Grafiek 15	— Hotelovernachtingen in Friesland (x 1000), 2006	41
Grafiek 16	— Hotelovernachtingen in Drenthe (x 1000), 2006	42
Grafiek 17	— Aantal logies- en ontbijtadressen in Noord-Nederland per provincie, 2006	45
Grafiek 18	— Aantal erfgoedlogiesadressen in Noord-Nederland per provincie, 2006	47
Grafiek 19	— Trendontwikkeling van de gemiddelde bezettingsgraad van erfgoedlogiesadressen in Noord-Nederland, 2002–2006	48
Grafiek 20	— Capaciteitsontwikkeling (totale aantal standplaatsen) kampeerverreinen in Noord-Nederland, geïndexeerd 2002–2006 (2002 = 100)	49
Grafiek 21	— Gemiddelde bezettingsgraad toeristische standplaatsen in Noord-Nederland, 2006	50
Grafiek 22	— Gemiddelde verhuurgraad vaste standplaatsen in Noord-Nederland, 2006	50
Grafiek 23	— Aantal kampeerverreinen in Noord-Nederland per provincie, 2006	50
Grafiek 24	— Overnachtingen toeristische en vaste standplaatsen in Groningen (x 1000), 2006	52
Grafiek 25	— Overnachtingen toeristische en vaste standplaatsen in Friesland (x 1000), 2006	53
Grafiek 26	— Overnachtingen toeristische en vaste standplaatsen in Drenthe (x 1000), 2006	54
Grafiek 27	— Capaciteitsontwikkeling (verhuur- en tweede woningen) recreatieparken in Noord-Nederland, geïndexeerd 2002–2006 (2002 = 100)	57
Grafiek 28	— Gemiddelde bezettingsgraad verhuurwoningen in Noord-Nederland, 2006	58
Grafiek 29	— Aantal recreatieparken in Noord-Nederland per provincie, 2006	59
Grafiek 30	— Overnachtingen verhuurwoningen in Groningen (x 1000), 2006	60
Grafiek 31	— Overnachtingen verhuurwoningen in Friesland (x 1000), 2006	61
Grafiek 32	— Overnachtingen verhuurwoningen in Drenthe (x 1000), 2006	62
Grafiek 33	— Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) groepsaccommodaties in Noord-Nederland, geïndexeerd 2002–2006 (2002 = 100)	65

Grafiek 34 — Gemiddelde bezettingsgraad groepsaccommodaties in Noord-Nederland, 2006	66
Grafiek 35 — Aantal groepsaccommodaties in Noord-Nederland per provincie, 2006	66
Grafiek 36 — Overnachtingen groepsaccommodaties in Groningen (x 1000), 2006	67
Grafiek 37 — Overnachtingen groepsaccommodaties in Friesland (x 1000), 2006	68
Grafiek 38 — Overnachtingen groepsaccommodaties in Drenthe (x 1000), 2006	69
Grafiek 39 — Capaciteitsontwikkeling (aantal ligplaatsen) jachthavens in Noord-Nederland, geïndexeerd 2002–2006 (2002 = 100)	71
Grafiek 40 — Gemiddelde verhuurgraad jachthavens in Noord-Nederland, 2006	72
Grafiek 41 — Aantal jachthavens in Noord-Nederland per provincie, 2006	73
Grafiek 42 — Overnachtingen jachthavens in Friesland (x 1000), 2006	74
Grafiek 43 — Capaciteitsontwikkeling bootverhuurders (aantal boten) in Noord-Nederland, geïndexeerd 2002–2006 (2002 = 100)	77
Grafiek 44 — Aantal verhuurboten in het Friese Merengebied en de Friese IJsselmeerkust, 2006	79

1 Inleiding

1.1 Het project Toerdata Noord

De werkgroep Toerdata Noord publiceert vanaf 1996 een analyse van de vraag- en aanbodzijde van toerisme in Groningen, Friesland en Drenthe. Sinds 2000 is de uitvoering van de onderzoeken en de rapportage van Toerdata Noord in handen van het Instituut Service Management. De provincies Groningen, Friesland en Drenthe zijn opdrachtgever en hebben zitting in de werkgroep Toerdata Noord.

Toerdata Noord maakt de volgende rapporten:

Consumentenonderzoek Toerisme (één keer per drie jaar)

Het Consumentenonderzoek geeft een beschrijving van het profiel, het keuze-, boekings- en vakantiegedrag en de waardering van toeristen die hun vakantie in Groningen, Friesland of Drenthe hebben doorgebracht.

Toerisme in Cijfers (jaarlijks)

Het rapport Toerisme in Cijfers geeft een overzicht van de capaciteit, bezettingsgraad, overnachtingscijfers van de logiesverstrekkers (kampeerterreinen, hotels, etc.) in Noord-Nederland. Daarnaast wordt aandacht besteed aan toeristische werkgelegenheid, bestedingen en watersport. Tot slot komen de bezoekersaantallen van dagattracties en evenementen aan bod.

1.2 Onderzoekopzet Toerisme in Cijfers

In het begin van het jaar is een vragenformulier naar alle ondernemers gestuurd, die zijn opgenomen in de Toerdata Noord database enkele maanden later gevolgd door een rappel. De bedrijven, die na de rappel nog niet hebben meegewerkt worden gebeld en / of gemaïld. Door deze acties plus de toenemende naamsbekendheid van het onderzoek neemt de respons jaarlijks toe. In 2006 heeft ongeveer 70% van de 3200 aangeschreven bedrijven gereageerd. Dit varieert per categorie.

1.3 Leeswijzer Toerisme in Cijfers 2007

Toerisme in Cijfers 2007 is de twaalfde rapportage in deze reeks van Toerdata Noord. Er zijn gegevens gepresenteerd over de werkgelegenheid, de capaciteit, de bezettingsgraad en het aantal overnachtingen in de toeristisch–recreatieve sector. Cijfers in dit rapport hebben betrekking op de periode van 2002 tot en met 2006, waarbij trendvergelijkingen worden gemaakt met het basisjaar (2002).

Toerdata Noord definieert de volgende toeristische categorieën.

1 Verblifsrecreatie

- Hotels / pensions
- Logies / ontbijt
- Erfgoedlogies
- Kampeerterreinen
- Recreatiewoningen
- Groepsaccommodaties

2 Watersport

- Jachthavens
- Jachtverhuur
- Brug– en sluisstellingen
- Chartervaart

3 Dagattracties

- Attractiepark
- Ambacht
- Dierentuin
- Kartbaan
- Museum
- Zwembaden / sportaccommodaties
- Overig

4 Evenementen

- Beeldende Kunst
- Maatschappij / Sociaal / Cultuur
- Podiumkunsten
- Sport
- Vakbeurs

1.3.1 Regionale indeling

Het cijfermateriaal is per toeristenregio samengesteld. Groningen, Friesland en Drenthe zijn onderverdeeld in onderstaande twaalf regio's. Achter in het rapport is een uitklapbare overzichtskaart te vinden met de regio's en bijbehorende gemeenten.

Groningen

West–Groningen
Groningen–Haren
Eemsmond
Oost–Groningen

Friesland

Waddeneilanden
Friese Merengebied
Friese IJsselmeerkust
Zuidoost–Friesland
Overig Friesland

Drenthe

Noordmidden–Drenthe
Zuidwest–Drenthe
Zuidoost–Drenthe

1.3.2 *Terugwerkende kracht*

Indien cijfers in dit rapport afwijken van die in een vorige rapportage dan kunnen de cijfers in dit rapport als de meest nauwkeurige worden beschouwd. Dit komt door de toenemende respons en omdat de toeristisch–recreatieve ondernemers de laatste drie jaar de kans hebben gehad om op de vragenlijst gegevens tot en met drie jaargangen terug te verifiëren en zonedig aan te passen.

1.3.3 *Aandachtspunten*

- Bij het bestuderen van de resultaten moet rekening gehouden worden met het feit dat in bepaalde gevallen de absolute aantallen klein zijn. Dit kan voorkomen bij regioanalyses. Een grote relatieve groei kan in absoluut aantal gering zijn.
- In dit rapport worden in de meeste gevallen relatieve veranderingen beschreven. De absolute dalingen en stijgingen van de verschillende thema's zijn af te lezen van de tabellen in de bijlagen.
- De bedrijven waarvan gegevens zijn verwerkt in dit onderzoek zijn bedrijven die geregistreerd staan in de database van Toerdata Noord. Er wordt gestreefd naar volledigheid van de database door jaarlijkse actualisering van het adressenbestand.
- In het voorjaar van 2007 hebben veel update–werkzaamheden plaatsgevonden, vooral in de sectoren Bed & Breakfast en campings. Hieruit is gebleken dat er de afgelopen jaren veel minicampings zijn bijgekomen in Noord–Nederland.
- Relatieve verschillen in het aantal overnachtingen zijn berekend op basis van de onafgeronde cijfers uit het databestand. Absolute overnachtingscijfers zijn in het rapport afgerond op duizendtallen.

1.3.4 *Opbouw van het rapport*

In hoofdstuk twee zijn de totale overnachtingen van alle verblijfs categorieën en de watersport beschreven. Het daaropvolgende hoofdstuk gaat nader in op de werkgelegenheid in de toeristisch–recreatieve sector. In hoofdstuk vier komen de toeristisch–recreatieve bestedingen aan de orde. Vervolgens komen in hoofdstuk vijf de capaciteit en de overnachtingscijfers met betrekking tot de verschillende verblijfs categorieën aan bod. Hoofdstuk zes beschrijft de categorie watersport. Hierin wordt naast de jachthavens en bootverhuurders ook aandacht besteed aan de brug– en sluitellingen en chartervaart. Tot slot zijn in hoofdstuk zeven de bezoekersaantallen van dagattracties en evenementen in Noord–Nederland gepresenteerd. Achterin het rapport is vanaf pagina 97 een tabellenboek te vinden.

1.4 Verklaring verschillen Toerisme in Cijfers en CBS–statistiek

Er zijn net als vorig jaar enkele verschillen met vergelijkbare rapportages van het CBS. Deze verschillen zijn verklaard in onderstaande tabel.

Tabel 1 — **Verschillen CBS / Toerdata Noord met betrekking tot de gehanteerde onderzoeksofzet**

	Toerdata Noord	CBS: het gebruik van logiesaccommodaties
Onderzoeksmethode	Integraal	Gestratificeerd (regio, type en grootte); steekproef (ca 30%)
Hotels	Geen ondergrens	Ondergrens (>5 slaappleatsen)
Logies en ontbijt	Onderdeel van het onderzoek	Geen onderdeel van het onderzoek
Toeristische standplaatsen	Geen ondergrens 4 slaappleatsen per standplaats	Ondergrens (>20 standplaatsen) 5 slaappleatsen per standplaats
Vaste standplaatsen	Onderdeel van het onderzoek	Geen onderdeel van het onderzoek
Huurbungalows	Geen ondergrens	Alleen complexen met >20 slaappleatsen
Tweede woningen	Onderdeel van het onderzoek	Geen onderdeel van het onderzoek
Groepsaccommodatie	Geen ondergrens	Ondergrens (>20 slaappleatsen)
Watersport	Verhuur jachten, slaappleatsen	1x per 3 jaar statistiek watersport
Seizoen	Standaard openingstijden ¹	Maatwerk openingstijden
Respons	3200 bedrijven, respons 70%	Minimaal 75% per cel, bedrijven
Frequentie	Jaarlijks	Maandelijks

Bron: Toerdata Noord, CBS

Uit bovenstaande tabel blijkt dat Toerdata Noord een groter deel van de toeristische sector in beeld brengt. Naast de hierboven genoemde verschillen publiceert Toerdata Noord cijfermateriaal per provincie en regio, opgesplitst naar verblijfs categorie. Dit concept is uniek in Nederland. Vanaf eind 2007 kunnen gemeenten gemeenterapporten aanvragen bij Toerdata Noord.

¹ Toerdata Noord houdt alleen bij campings rekening met seizoensopeningstijden.

2 Overnachtingen in Noord-Nederland

2.1 Inleiding

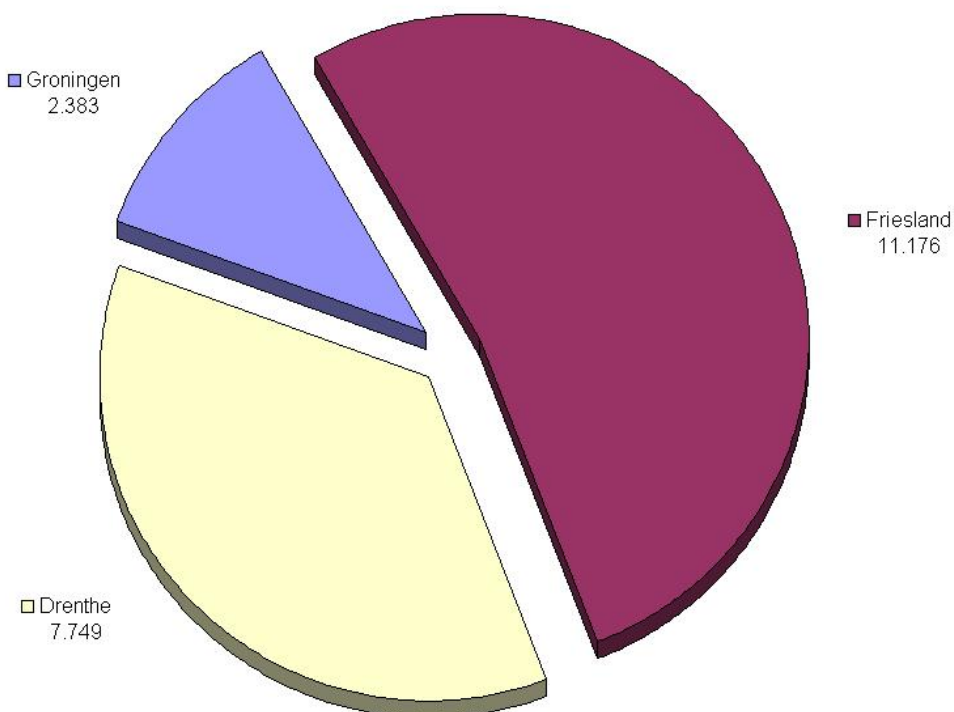
Het totale aantal overnachtingen in Noord-Nederland bedroeg in 2006 21,3 miljoen en is ten opzichte van 2005 met 373.000 overnachtingen toegenomen (1,8%). In alle provincies is het aantal overnachtingen toegenomen. In Groningen het sterkst met 3,5% tot 2,4 miljoen overnachtingen. In Friesland met 2,0% tot 11,2 miljoen overnachtingen en in Drenthe met 0,9% tot 7,7 miljoen overnachtingen.

In dit hoofdstuk zijn alle overnachtingscijfers van de verschillende logiesverstrekende ondernemingen (inclusief watersport) samengevoegd. Het geeft een totaalbeeld van het aantal overnachtingen per jaar, uitgesplitst naar provincie. Op de volgende bladzijden zijn de overnachtingscijfers te vinden, uitgesplitst naar regio en jaar. Tevens wordt het marktaandeel van toerisme, volgens gegevens van het CBS, in Noord-Nederland weergegeven.

2.2 Overnachtingen per provincie

Uit het onderstaande cirkeldiagram blijkt dat Friesland in 2006 ruim de helft (52,4%) van het aantal overnachtingen voor zijn rekening neemt. In Drenthe vindt 36,4% van het aantal overnachtingen plaats en in Groningen 11,2%. Volgens het CBS vindt in 2006 48,5% van de overnachtingen plaats in Drenthe; 39,6% in Friesland en 12,0% in Groningen.

Grafiek 1 — **Totale aantal overnachtingen (x 1000) in Noord-Nederland per provincie, 2006**

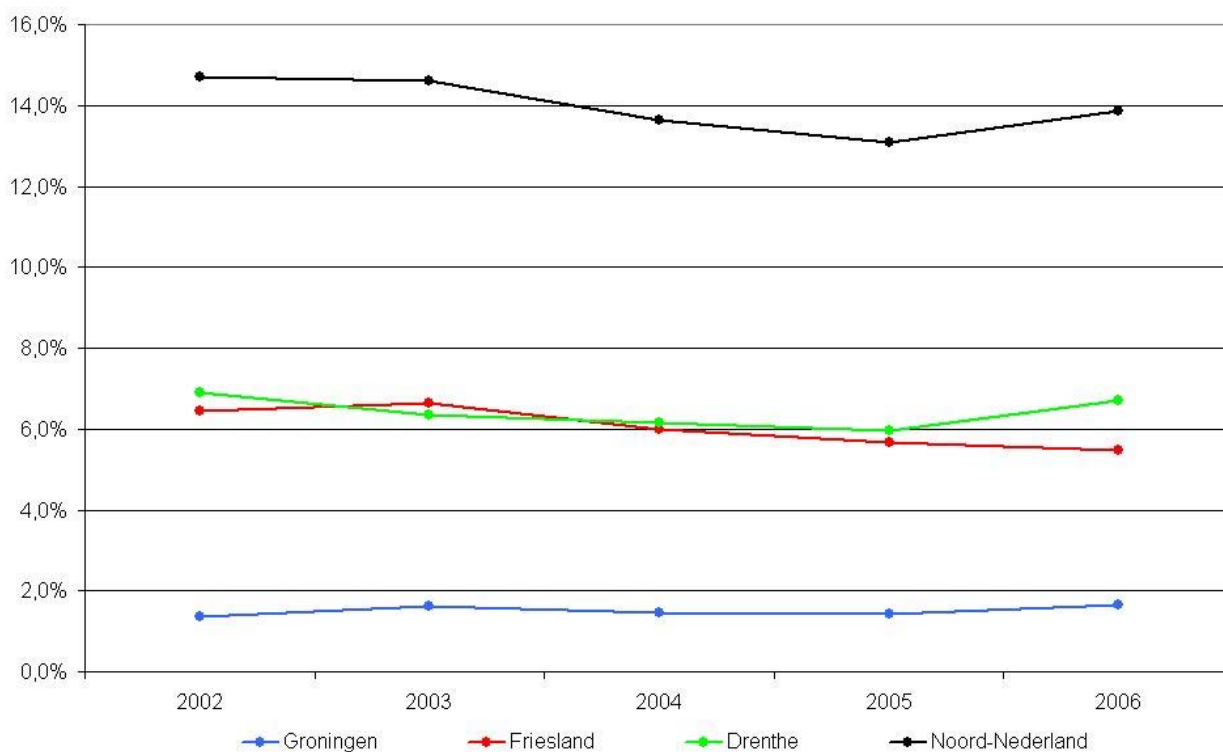

2.3 Vergelijking noordelijk en landelijk cijfermateriaal

Het CBS heeft in het rapport “Toerisme in Nederland: Het gebruik van logiesaccommodaties” berekend dat er in heel Nederland 84,4 miljoen overnachtingen hebben plaatsgevonden in 2006. Vergeleken met 2005 betekent dit een landelijke toename van 5,3%. Volgens het CBS heeft 13,9% van het aantal landelijke overnachtingen plaatsgevonden in de noordelijke drie provincies. Dit komt neer op 11,7 miljoen overnachtingen. In 2005 was het marktaandeel nog 13,1%, waardoor Noord-Nederland een stuk marktaandeel heeft terug gewonnen ten opzichte van de 2 jaren ervoor. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de stijging van het aantal toeristische overnachtingen in Noord-Nederland volgens het CBS groter is dan in de rest van het land.

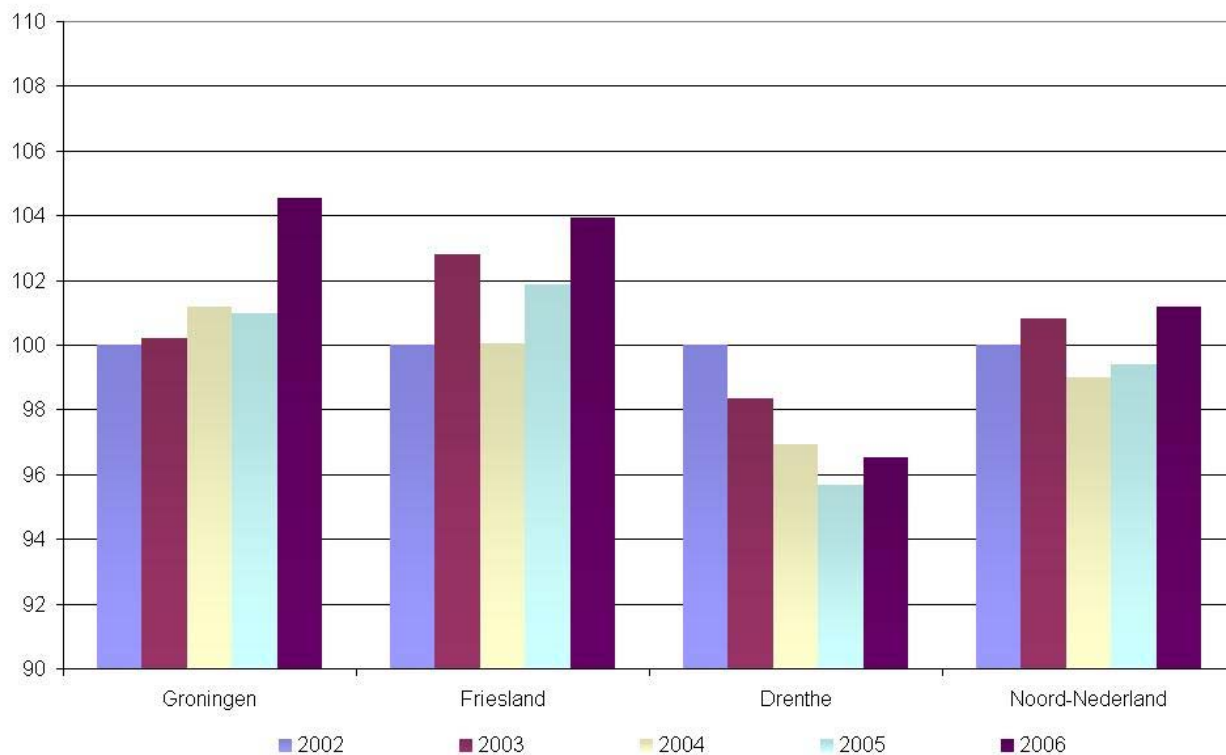
Om de cijfers van het CBS te kunnen vergelijken met de berekeningen van Toerdata Noord, moeten de overnachtingen van de watersport, de vaste kampeerplaatsen, logies / ontbijt en de tweede woningen van de totale overnachtingen worden afgetrokken. Het CBS laat deze 4 categorieën buiten beschouwing bij het berekenen van haar gegevens (zie voor uitleg van de verschillen hoofdstuk 1.4). Zonder de vier beschreven categorieën zijn er volgens Toerdata Noord 13,7 miljoen overnachtingen geregistreerd. Dit cijfer verschilt met het cijfer van het CBS (11,7 miljoen).

Grafiek 2 — Ontwikkeling marktaandeel overnachtingen van logiesaccommodaties ten opzichte van Nederland, 2002–2006 [Bron: CBS]

Bovenstaande grafiek is gebaseerd op cijfers van het CBS, aangezien Toerdata Noord geen cijfers van heel Nederland bijhoudt. In de grafiek is af te lezen dat het aandeel van de drie noordelijke provincies in de afgelopen vijf jaar is teruggelopen van 14,7% naar 13,1% in 2005. Het afgelopen jaar is het weer gestegen, waardoor het in 2006 uitkomt op 13,9%. Alleen in Friesland is het marktaandeel vorig jaar licht teruggelopen.

Grafiek 3 — Ontwikkeling totale overnachtingen in Noord-Nederland, geïndexeerd 2002–2006 (2002 = 100)

Uit bovenstaande grafiek is af te lezen dat het aantal overnachtingen ten opzichte van 2002 in heel Noord-Nederland is gestegen met 1,2%. Dit komt doordat het aantal overnachtingen in Groningen (4,5%) en Friesland (3,9%) is gestegen, terwijl er in Drenthe een daling was van 3,5%. In 2006 is in Drenthe echter weer een stijging te zien in het aantal overnachtingen, nadat dit drie jaar achtereen was gedaald.

Tabel 2 — Totale aantal overnachtingen (x 1000) naar verblijfscategorie en provincie (2004–2006)

2004	Groningen	Friesland	Drenthe	Totaal
Hotel/Pension	519	1.110	575	2.204
Logies en Ontbijt	24	67	36	128
Kampeerterreinen (toeristisch)	474	1.754	2.007	4.235
Kampeerterreinen (vast)	509	2.401	1.950	4.860
Groepsaccommodaties	65	919	342	1.326
Recreatiewoningen (verhuur)	444	2.731	2.425	5.599
Tweede woningen	115	265	418	798
Watersport	155	1.510	28	1.693
Totaal 2004	2.306	10.759	7.780	20.844
2005				
Hotel/Pension	530	1.151	598	2.278
Logies en Ontbijt	33	72	50	155
Kampeerterreinen (toeristisch)	430	1.640	1.807	3.877
Kampeerterreinen (vast)	514	2.409	1.952	4.875
Groepsaccommodaties	61	964	354	1.378
Recreatiewoningen (verhuur)	457	2.921	2.449	5.826
Tweede woningen	120	275	446	841
Watersport	156	1.521	27	1.704
Totaal 2005	2.301	10.953	7.681	20.935
2006				
Hotel/Pension	542	1.218	619	2.378
Logies en Ontbijt	32	84	45	161
Kampeerterreinen (toeristisch)	455	1.699	1.675	3.829
Kampeerterreinen (vast)	538	2.422	1.926	4.886
Groepsaccommodaties	56	989	362	1.408
Recreatiewoningen (verhuur)	477	2.961	2.627	6.065
Tweede woningen	123	284	469	875
Watersport	160	1.520	26	1.705
Totaal 2006	2.383	11.176	7.749	21.308

Bron: Toerdata Noord

Tabel 3 — Totale aantal overnachtingen per regio over 2006

	Hotels / pensions	Logies & Ontbijt	Kampeerterrainen (toerist)	Kampeerterrainen (vast)	Groeps- accommodatie	Recreatiewoningen (verhuur)	Tweede woningen	Watersport	Totaal
Groningen	542	32	455	538	56	477	123	160	2.383
Friesland	1.218	84	1.699	2.422	989	2.961	284	1.520	11.176
Drenthe	619	45	1.675	1.926	362	2.627	469	26	7.749
West-Groningen	26	8	182	141	23	137	26	51	594
Groningen-Haren	270	5	35	28	8		27	27	399
Eemsmond	81	7	48	65	8	128	3	31	370
Oost-Groningen	165	13	190	304	18	212	67	51	1.020
Waddeneilanden	570	8	605	574	551	2.071	0	12	4.391
Friese Merengebied	161	13	215	523	267	419	138	847	2.585
Friese IJsselmeerkust	180	27	505	833	75	319	100	499	2.537
Zuidoost-Friesland	162	8	272	351	83	89	36	48	1.048
Overig Friesland	145	28	102	141	14	63	10	113	616
Noordmidden-Drenthe	337	16	712	1.089	175	365	283	21	2.999
Zuidwest-Drenthe	138	20	540	576	107	348	138	5	1.871
Zuidoost-Drenthe	144	10	424	261	80	1.914	48	0	2.880
Totaal	2.378	161	3.829	4.886	1.408	6.065	875	1.705	21.308

Bron: Toerdata Noord

2.4 Het weer in 2006

De lente in 2006 begon zeer koud met in maart relatief veel vorstdagen. April was een maand met grote tegenstellingen: kou en lenteachtige perioden wisselden elkaar af. Begin mei werd het dan eindelijk lente en werd de grens van 25° voor het eerst overschreden. De eerste helft van mei verliep dan ook uitermate zonnig en warm. Daarna was het weer gedaan met het mooie weer en de rest van de maand was het ronduit somber en nat. Juni startte vrij koel, maar daarna werd het zomer, waardoor juni gemiddeld over het land warm, zonnig en droog verliep. Juli begon met de eerste hittegolf van de maand, die 6 dagen duurde. De tweede hittegolf begon op 16 juli en eindigde op de 30ste, waardoor de maand recordwarm en enorm zonnig verliep. De zomer eindigde echter in mineur: augustus was een uitzonderlijk natte maand met weinig zon en die zeker in vergelijking met juli zeer koel verliep. De herfst had echter wat moois in petto: zowel september als oktober verliep zeer zacht. In september is de temperatuur zelfs bijna elke dag boven de 20 graden uitgekomen. Het jaar 2006 gaat de geschiedenisboeken in als recordwarm en zeer zonnig, vergelijkbaar met 2005.

Bron: KNMI

3 Werkgelegenheid

3.1 Inleiding

Voor het berekenen van de werkgelegenheid in de sector Recreatie en Toerisme (R&T) dient deze sector eerst nauwkeurig te worden afgebakend. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een indeling die door het ETIN² is samengesteld. Daarbij is de sector R&T opgedeeld in de volgende zeven deelsectoren: horeca; logies; cultuur, recreatie, sport en amusement; personenvervoer; reisorganisaties; recreatiegoederen; en overige detailhandel. Een exacte afbakening van deze deelsectoren staat in Bijlage 35 en Bijlage 36. De cijfers in dit hoofdstuk hebben betrekking op het totale aantal banen (fulltime plus parttime³). In de bijlagen vanaf pagina 98 zijn cijfers over fulltime en parttime banen per provincie weergegeven.

3.2 Totale toeristisch–recreatieve werkgelegenheid

De sector Recreatie en Toerisme vertoonde in de periode 1 april 2005 tot 1 april 2006 een lichte groei van 0,4%. Dit was iets lager dan de totale werkgelegenheid die met 0,6% is gegroeid. Per provincie waren er grote verschillen. In Drenthe groeide de sector R&T het afgelopen jaar met 2,1%, in Friesland met 0,3% en in Groningen daalde de werkgelegenheid met 1,1%. Als gekeken wordt naar de ontwikkeling sinds 2002 dan zijn de verschillen nog veel meer in het oog springend. Over de laatste 5 jaar gemeten laat Drenthe een groei zien van 15,4% terwijl in Groningen en Friesland de toeristische werkgelegenheid is afgenomen met respectievelijk 2,5% en 1,1%. Enige voorzichtigheid met de interpretatie van het cijfer van Drenthe is geboden vanwege een update en kwaliteitsslag in de database die in 2004 is uitgevoerd.

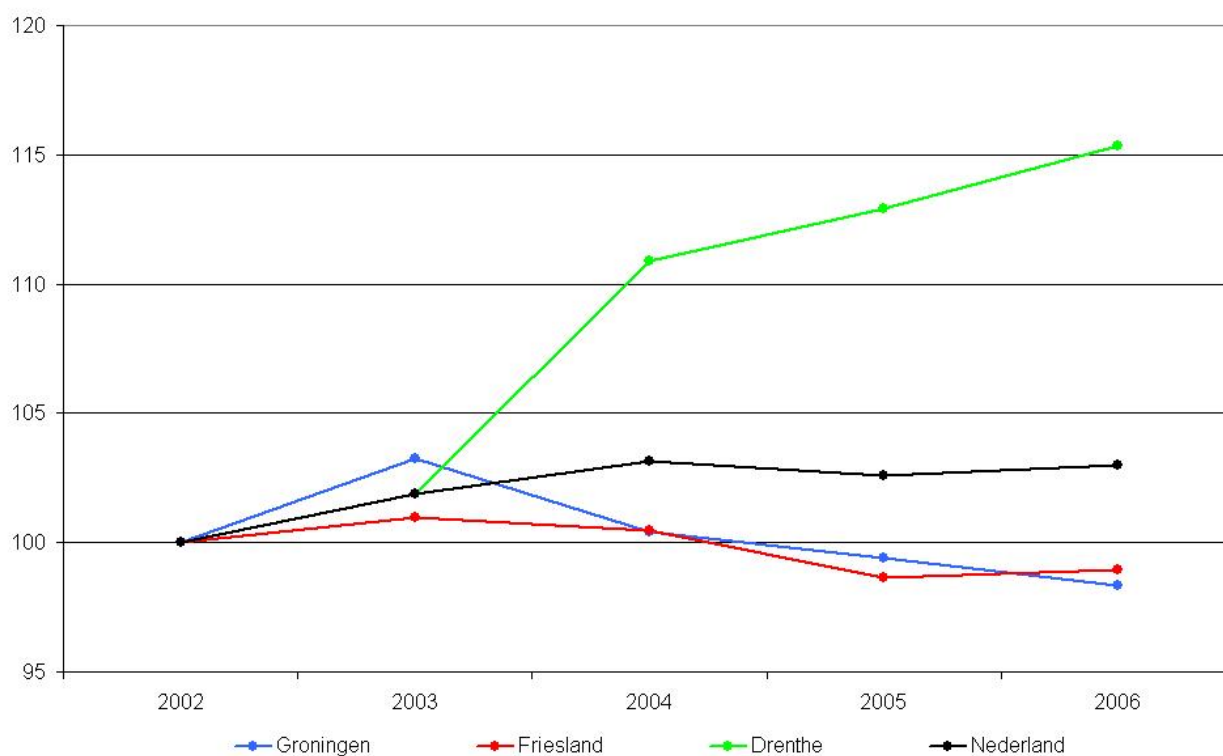
² ETIN Adviseurs: Werkgelegenheid in Toerisme en recreatie in Nederland, toesnijding Lisa bestand. Tilburg, augustus 1998.

³ In Groningen en Friesland worden banen van minimaal 15 uur per week tot fulltime banen gerekend; in Drenthe ligt deze grens op 12 uur.

Tabel 4 — **Werkgelegenheid (fulltime + parttime) in de sector R&T naar deelsector, 2006**

	Groningen	Friesland	Drenthe	Noord-Nederland	Nederland
Horeca	7.046	8.142	5.100	20.288	226.000
Logies	1.322	3.280	3.193	7.795	66.300
Cultuur, recreatie, sport en amusement	3.230	4.172	3.353	10.755	106.900
Personenvervoer	1.555	2.527	1.705	5.787	87.000
Reisorganisaties en reisbemiddeling	543	485	542	1.570	24.700
Recreatiegoederen	606	1.981	648	3.235	18.700
Overige detailhandel	250	790	202	1.242	7.300
Totaal R&T 2006	14.552	21.377	14.743	50.672	536.900
<i>Aandeel R&T in totale werkgelegenheid</i>	<i>5,6%</i>	<i>7,7%</i>	<i>7,4%</i>	<i>6,9%</i>	<i>7,2%</i>

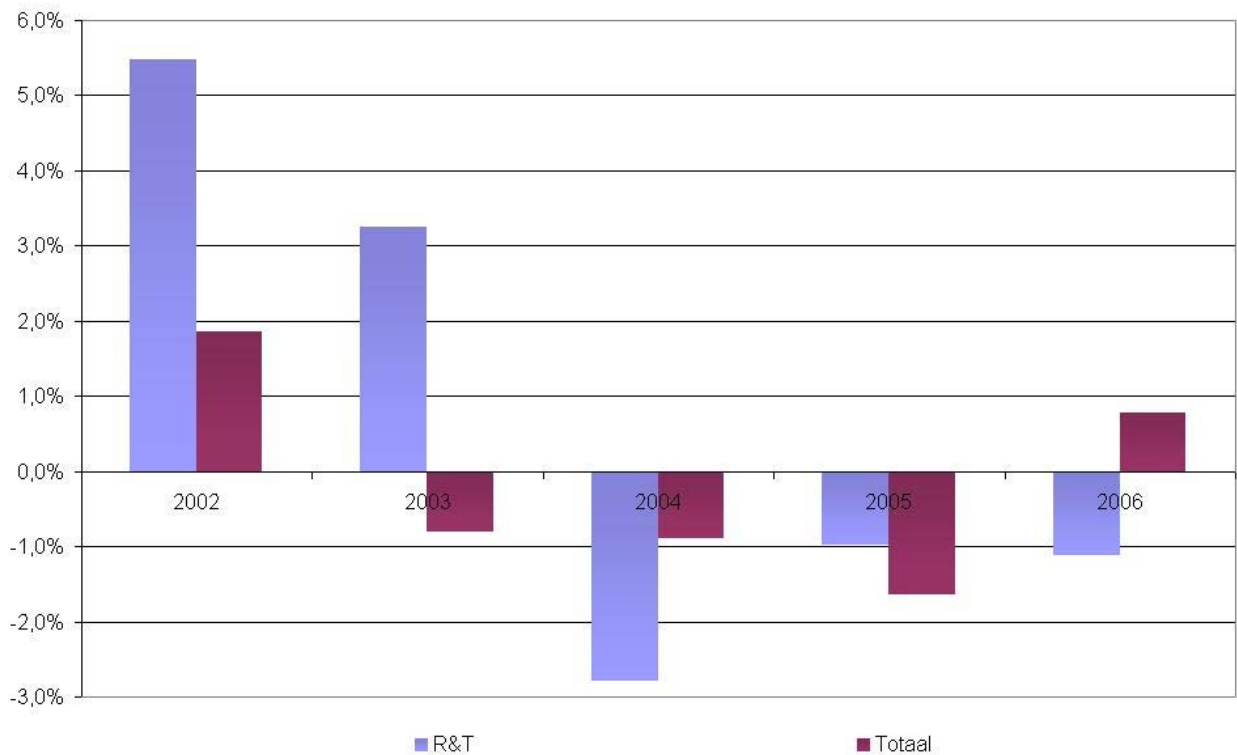
Bron: Provinciale Werkgelegenheidsregisters, LISA

Grafiek 4 — **Werkgelegenheidsontwikkeling R&T, geïndexeerd 2002–2006 (Index = 2002)**

3.2.1 Groningen

In Groningen is de toeristische werkgelegenheid voor het derde achtereenvolgende jaar licht afgenomen. Dat is opmerkelijk, omdat de totale werkgelegenheid in Groningen het afgelopen jaar weer een kleine groei laat zien, na twee mindere jaren. In onderstaande grafiek is de jaarlijkse ontwikkeling weergegeven van de toeristische werkgelegenheid in vergelijking met de totale werkgelegenheid.

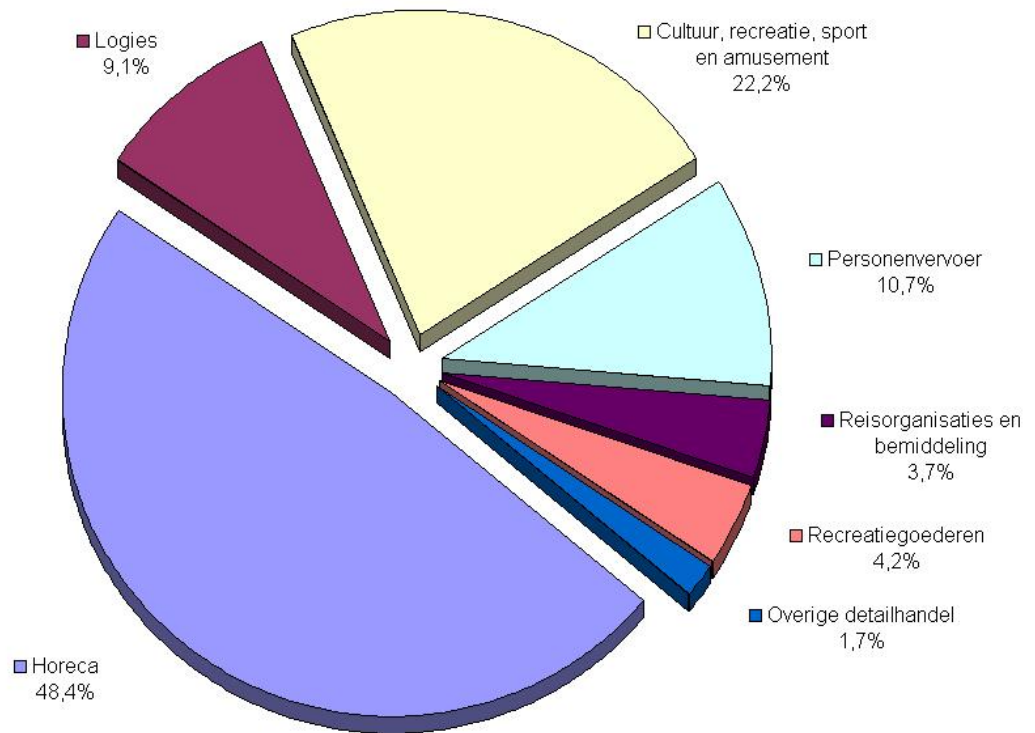
Grafiek 5 — **Jaarlijkse werkgelegenheids groei Groningen, 2002–2006**

In de jaren 2002, 2003 en 2005 ontwikkelt de werkgelegenheid in de sector R&T zich gunstiger dan de totale werkgelegenheid; in 2004 en 2006 was dit omgekeerd.

De sector R&T is opgedeeld in een zevental deelsectoren. In onderstaande grafiek is weergegeven hoe de sector in Groningen is samengesteld.

Grafiek 6 — Samenstelling sector R&T Groningen, 2006

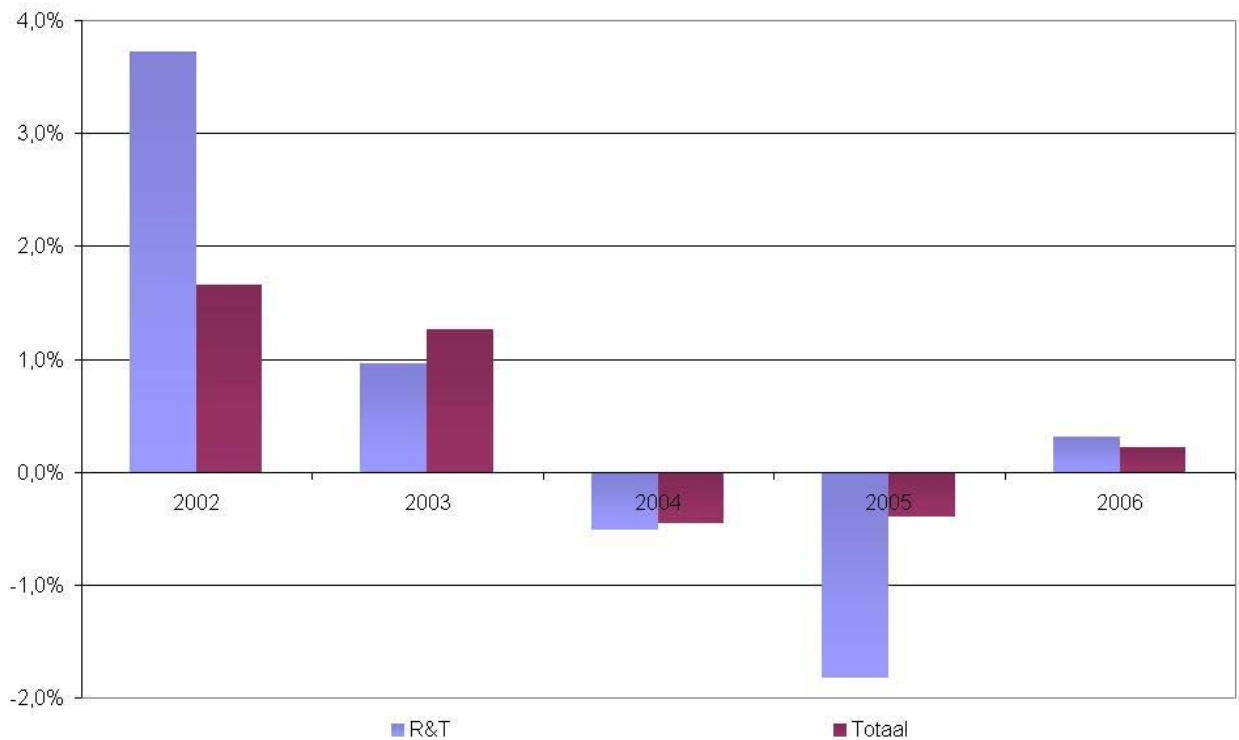

De deelsector horeca is veruit de grootste deelsector, ook vergeleken met de andere provincies. Juist in de horeca zijn de afgelopen jaren veel banen verloren gegaan in Groningen. Het aantal banen in deze deelsector is de laatste vijf jaar met 7,4% afgenomen, wat neerkomt op een verlies van ruim 550 banen. Daar staat echter tegenover dat de deelsector cultuur, recreatie, sport en amusement, die in Groningen relatief groot is vergeleken met de overige 2 provincies, de laatste vijf jaar met 12,4% is gegroeid.

3.2.2 Friesland

In Friesland is de toeristische werkgelegenheid het afgelopen jaar weer licht gegroeid na een daling in de voorgaande twee jaar.

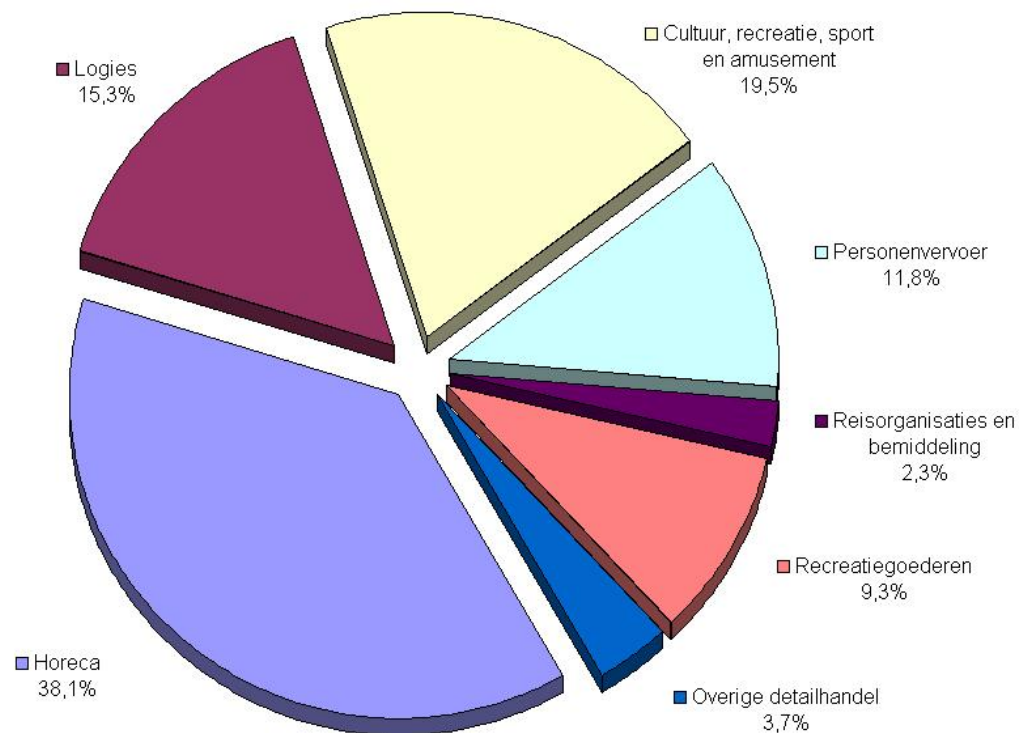
Grafiek 7 — **Jaarlijkse werkgelegenheidsgroei Friesland, 2002–2006**

In de bovenstaande grafiek is de jaarlijkse ontwikkeling weergegeven van de toeristische werkgelegenheid in vergelijking met de totale werkgelegenheid. Hieruit blijkt dat de toeristische werkgelegenheid het niet zo goed heeft gedaan in de jaren van economische neergang. Daarvoor, in de periode van 1997–2001 had de toeristische werkgelegenheid zich gunstig ontwikkeld (met uitzondering van het jaar 1999).

De sector R&T is opgedeeld in een zevental deelsectoren.

Grafiek 8 — **Samenstelling sector R&T Friesland, 2006**

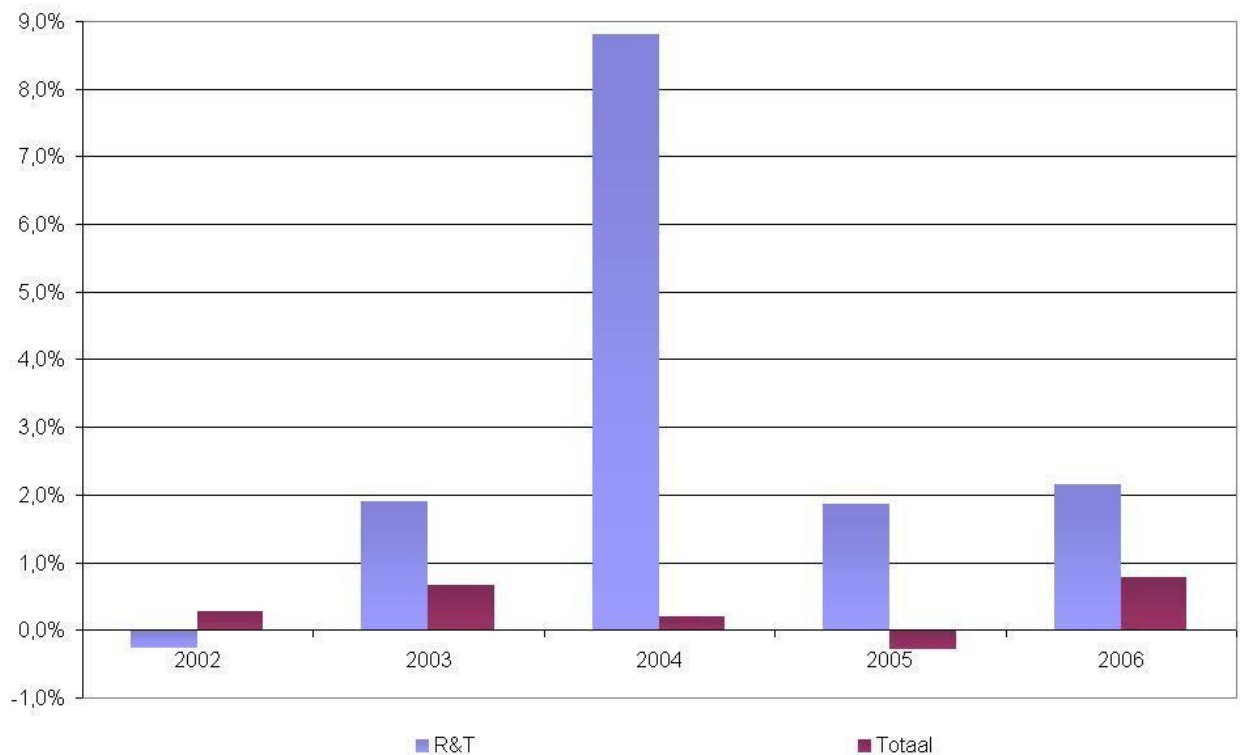

In de bovenstaande grafiek is weergegeven hoe de sector in Friesland is samengesteld. Veruit de grootste deelsector is de horeca met 38,1%. De horeca heeft het de afgelopen 5 jaar niet zo goed gedaan met een verlies van 5,0% sinds 2002. De deelsector recreatiegoederen heeft het daarentegen juist goed gedaan met een groei van 8,3% sinds 2002. In Friesland is deze deelsector van groot belang omdat de jachtbouw hiervan deel uitmaakt.

3.2.3 Drenthe

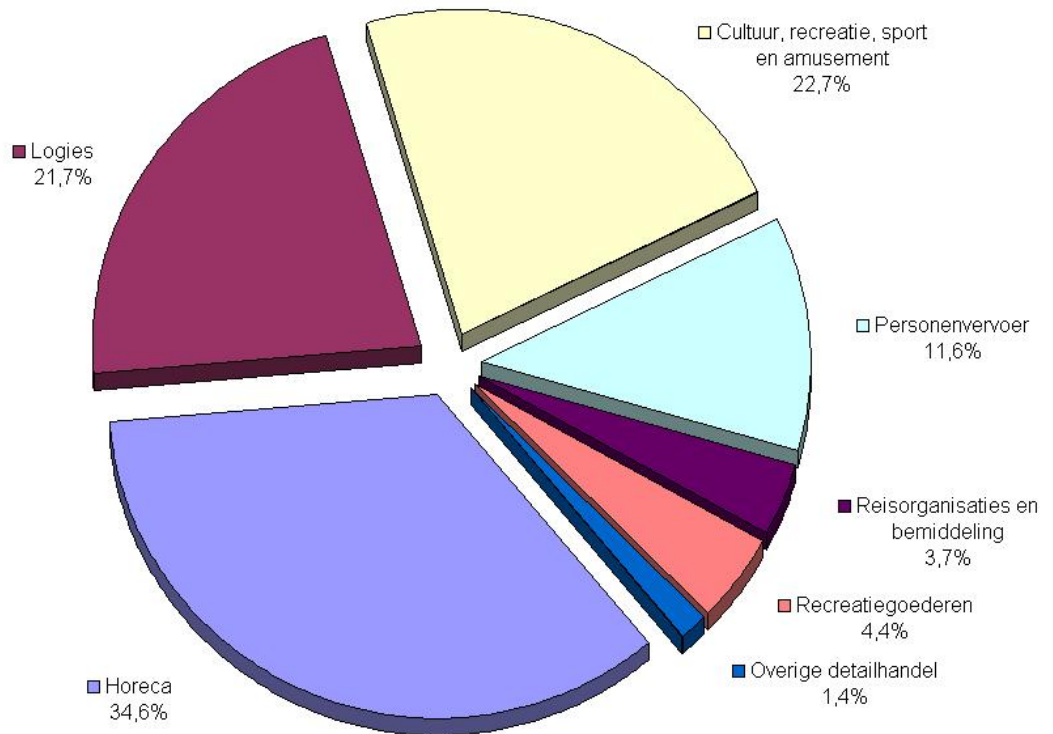
Drenthe springt er echt uit wat betreft de werkgelegenheidsgroei in de sector recreatie en toerisme. Afgelopen jaar bedroeg de groei 2,1% waardoor de totale groei over de laatste 5 jaar uitkomt op 15,4%. Enige voorzichtigheid met de interpretatie van dit cijfer is geboden vanwege een update en kwaliteitsslag in de database die in 2004 is uitgevoerd.

Grafiek 9 — Jaarlijkse werkgelegenheidsgroei Drenthe, 2002–2006

Ook in Drenthe is de horeca de grootste deelsector, maar logies is in deze provincie ook van groot belang getuige het aandeel van 21,7%. Het beeld dat de horeca heeft moeten inleveren, gaat niet op voor Drenthe. Hier heeft de horeca de laatste 5 jaar een banengroei gerealiseerd van 12,2%. Logies heeft het in vergelijking met de horeca minder goed gedaan. Hier is het aantal banen in vijf jaar tijd ongeveer gelijk gebleven. De deelsector cultuur, recreatie, sport en amusement heeft een banengroei gerealiseerd van maar liefst 23,3%.

Grafiek 10 — **Samenstelling sector R&T Drenthe, 2006**

3.3 Werkgelegenheid in de watersport in Friesland

De watersport is een belangrijk onderdeel van de toeristische sector in Friesland. Om ook de ontwikkeling in deze sector in beeld te brengen is op dezelfde wijze als bij de totale sector R&T een selectie gemaakt van de bedrijfs(sub)klassen die tot de watersport gerekend kunnen worden. In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de watersport weergegeven over de periode 2002–2006.

De watersport heeft zich relatief gunstig ontwikkeld. Het aantal banen is gegroeid met 1,8%, wat hoger is dan de totale sector Recreatie en Toerisme, die een groei had van 0,3%. Over de hele periode 2002–2006 komt de groei in de watersport uit op 5,6%.

Tabel 5 — **Werkgelegenheidsontwikkeling (fulltime + parttime) watersport, 2002–2006**

	2002	2005	2006	Groei 2005–2006	Groei 2002–2006
Jachthavens	300	315	328	4,1	9,3
Bootverhuur	597	595	639	7,4	7,0
Zeilscholen	113	88	100	13,6	–11,5
Passagiersvaart (charters en rondvaart)	516	493	474	–3,9	–8,1
Jachtwerven	1.385	1.524	1.509	–1,0	9,0
Overige watersportgebonden industrie	722	744	750	0,8	3,9
Watersportgebonden handel en dienstverlening	436	459	495	7,8	13,5
Totaal	4.069	4.218	4.295	1,8	5,6

Bron: Werkgelegenheidsregister Friesland

3.4 Economische betekenis recreatie en toerisme

De cijfers in de vorige paragrafen hebben betrekking op de directe werkgelegenheid binnen de sector recreatie en toerisme. De invloed van de sector reikt echter verder. Buiten de sector is werkgelegenheid aan te treffen die nauw verwant is aan toeristische bestedingen. Het gaat dan om afgeleide en indirecte effecten.

De afgeleide effecten vloeien voort uit bestedingen van toeristen die weliswaar geen directe relatie hebben met de toeristische bestemming, maar toch gedaan worden. Denk bijvoorbeeld aan aankopen in een supermarkt, of tanken bij benzinestations. Voornamelijk op de eilanden en in toeristische landelijke gebieden is het voortbestaan van deze activiteiten soms sterk afhankelijk van de komst van toeristen.

Daarnaast zijn er de indirecte effecten van het toerisme. Het gaat hier om toelevering- en uitbestedingsrelaties van bedrijven met toeristische bedrijven. Denk hierbij bijvoorbeeld aan aannemers die werkzaamheden in verblijfsaccommodaties verrichten, de wasserij die de lakens van een hotel reinigt, etc.

De totale economische impact van toerisme (in termen van werkgelegenheid) is daarmee groter dan wat in de vorige paragrafen is beschreven. Uit onderzoek in de provincie Drenthe is gebleken dat de totale economische betekenis van de sector recreatie en toerisme bij fulltime banen circa 50% hoger is dan de door Toerdata Noord berekende directe werkgelegenheidscijfers. Dit geeft nog eens een bevestiging van het belang van de afgeleide en indirecte effecten. Op basis hiervan kan de volgende inschatting worden gemaakt van de totale economische betekenis van de sector recreatie en toerisme.

Tabel 6 — **Schatting van het totale economische belang van R&T (fulltime + parttime banen)**

	Aantal banen	Aandeel R&T
Groningen	20.300	7,9%
Friesland	30.000	10,8%
Drenthe	20.900	10,5%

Bron: Toerdata Noord

4 Bestedingen

4.1 Inleiding

Bij het bepalen van de uitgaven van de toeristen in de drie noordelijke provincies is gebruik gemaakt van cijfermateriaal uit de Toerdata Noord-rapportage "Consumentenonderzoek Toerisme 2005". Cijfermateriaal met betrekking tot dagtochten zijn ontleend aan het rapport "Dagrecreatie in Nederland 2002 / 2003" van het NRIT⁴. Recentere cijfers van het aantal dagtochten zijn niet voorhanden

4.2 Bestedingen verblijfstoeristen in Noord-Nederland

Tabel 7 — **Totale uitgaven verblijfstoeristen in Noord-Nederland naar accommodatievorm**

	Noord-Nederland (x €1 mln.)	%	Groningen (x €1 mln.)	%	Friesland (x €1 mln.)	%	Drenthe (x €1 mln.)	%
Hotels, pensions	149	19%	34	36%	76	18%	39	15%
Logies & ontbijt	8	1%	2	2%	4	1%	2	1%
Kampeerterreinen	233	29%	27	28%	110	25%	96	37%
Groepsaccommodaties	45	6%	2	2%	32	7%	12	4%
Recreatiewoningen	250	32%	22	23%	117	27%	111	43%
Watersport	107	14%	10	10%	95	22%	2	1%
Totaal	791	100%	95	100%	434	100%	262	100%

Bron: Toerdata Noord

Uit bovenstaande tabel blijkt dat verblijfstoeristen €791 miljoen besteed hebben in het jaar 2006. 54,9% van de bestedingen heeft plaats gevonden in de provincie Friesland. In de provincie Drenthe heeft 33,1% van de bestedingen plaatsgevonden. In Groningen is het percentage 12,0%.

⁴ Dit rapport wordt eens in de vijf jaar gepubliceerd.

4.3 Bestedingen dagtoeristen in Noord–Nederland

Tabel 8 — **Totale uitgaven dagtoeristen in Noord–Nederland⁵**

	Aantal dagtochten (x 1 mln.)	Uitgaven per persoon per dag	Uitgaven op jaarbasis (x € 1 mln.)
Groningen	31,3	12,46	390
Friesland	33,7	12,46	420
Drenthe	25,4	12,46	317
Noord–Nederland	90,4	12,46	1.127

Bron: NRIT 2002/2003

Bovenstaande uitgaven per persoon per dag zijn gebaseerd op het onderzoek van het NRIT uit 2002. Aangezien het onderzoek pas in 2009 opnieuw wordt gepubliceerd, is er een inflatiecorrectie toegepast op de gegevens van 2002. In 2002 waren de uitgaven nog € 11,73 per dag; in 2006 € 12,46. De totale uitgaven in Noord–Nederland in 2006 aan dagtochten bedraagt ruim € 1,1 miljard.

Tabel 9 — **Totale uitgaven dag- en verblijfstoeristen in Noord–Nederland**

	Uitgaven dagtoerisme (x € 1 mln.)	Uitgaven verblijfstoerisme (x € 1 mln.)	Totale uitgaven toerisme (x € 1 mln.)
Groningen	390	95	485
Friesland	420	434	854
Drenthe	317	262	579
Noord–Nederland	1.127	791	1.918

Bron: Toerdata Noord, NRIT

Uit bovenstaande tabel blijkt dat recreanten en toeristen in Noord–Nederland meer dan € 1,9 miljard hebben uitgegeven. 41,2% hiervan is afkomstig van het verblijfstoerisme. Dit percentage loopt fors uiteen tussen de drie provincies.

Tabel 10 — **Methode en bronnen**

Dagtoerisme	Aantal dagtochten	NRIT: Dagrecreatie in Nederland 2002/2003
	Gemiddelde uitgaven per dagtoerist per dag	NRIT: Dagrecreatie in Nederland 2002/2003
Verblijfstoerisme	Aantal overnachtingen (exclusief watersport)	Toerdata Noord: Toerisme in Cijfers 2006
	Gemiddelde uitgaven per verblijfstoerist per dag	Toerdata Noord: Consumentenonderzoek 2006

Bron: Toerdata Noord, NRIT

⁵ Toerdata Noord past een inflatiecorrectie toe op de uitgaven van dagtoeristen.

5 Verblifsrecreatie

5.1 Inleiding

Tot de verblifsrecreatie behoren de volgende categorieën:

- Hotels, pensions
- Logies en ontbijt
- Erfgoedlogies
- Kampeerterreinen
- Recreatiewoningen
- Groepsaccommodaties

In dit hoofdstuk is per bovengenoemde verblijfs categorie, op provinciaal en regionaal niveau, het volgende gepresenteerd:

- Aantal bedrijven per verblijfs categorie (accommodatietype)
- De capaciteit (aantal bedden, aantal standplaatsen, etc.)
- Overnachtingscijfers
- Bezettingsgraad
- Vergelijking met voorafgaand jaar (2005)
- Trendanalyse (over de afgelopen 5 jaar)

5.1.1 Analyse methode

Elke verblijfs categorie is afzonderlijk geanalyseerd op de hierboven genoemde punten. Na een korte inleiding over de accommodatiesoort in de drie provincies is eerst gekeken naar de meest opvallende veranderingen in het aantal bedrijven, de capaciteit, het aantal overnachtingen en de bezettingsgraad in vergelijking met het voorgaande jaar. Tevens zijn de verschillen in vergelijking met 2002 in beeld gebracht. De methodiek die gebruikt is bij het berekenen van de cijfers is aan het eind van elke paragraaf beschreven.

5.2 Hotels en pensions

In dit hoofdstuk zijn de hotels en pensions geanalyseerd. In de database zijn alle hotels en pensions, ongeacht het totale aantal bedden, opgenomen.

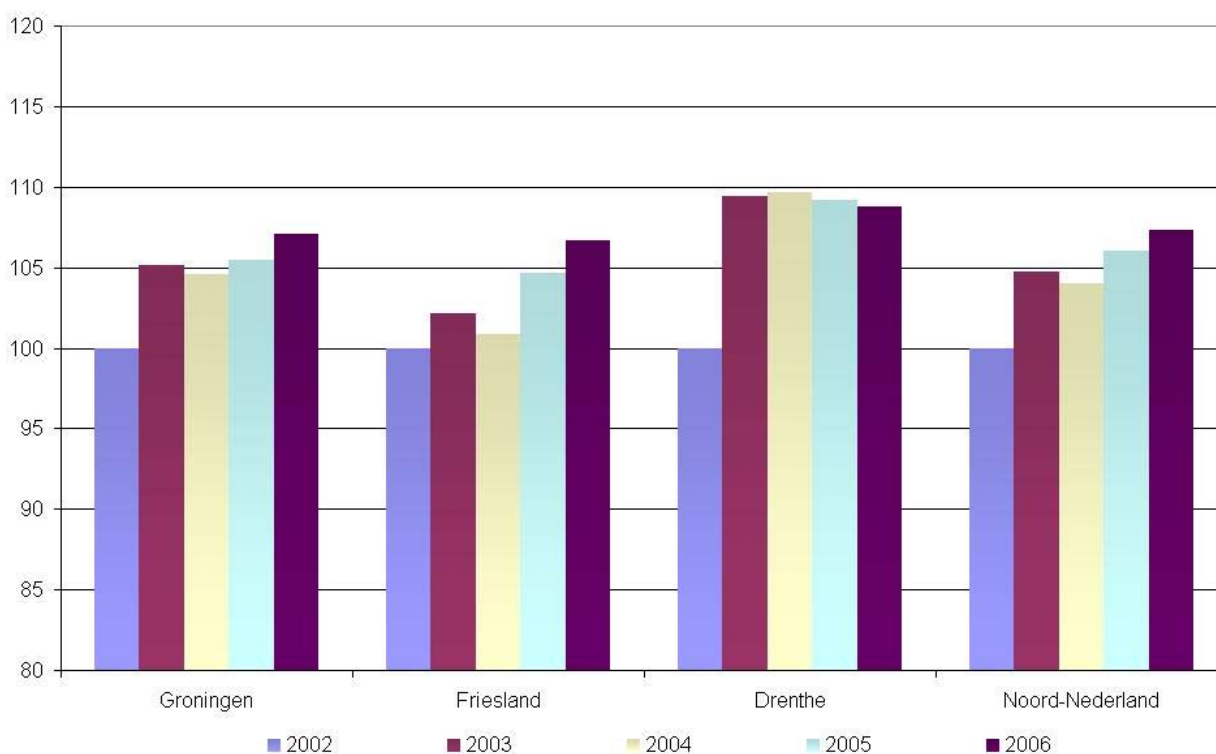
5.2.1 Samenvatting hotels en pensions

Het laatste jaar is het aantal geregistreerde hotels in Noord-Nederland met 4 gestegen tot 395 bedrijven. Het aantal bedden in Noord-Nederland is licht gestegen (1,2%) tot 16.679 bedden. De bezettingsgraad van hotels is in Noord-Nederland met 1 procentpunt gestegen tot 39%. Deze stijging is geregistreerd in Friesland (2 procentpunt) en Drenthe (1 procentpunt). In Groningen is de bezettingsgraad gelijk gebleven. Het aantal overnachtingen in hotels in Noord-Nederland is gestegen met 4,4% tot 2.378.000 overnachtingen. In alle drie provincies is het aantal overnachtingen toegenomen. Hieronder en op de volgende pagina staat een aantal grafieken dat de capaciteits- en trendontwikkeling van Noord-Nederland weergeeft. Verder wordt in dit hoofdstuk iedere provincie afzonderlijk belicht. Achter in het rapport vanaf pagina 102 zijn tabellen te vinden die betrekking hebben op deze categorie.

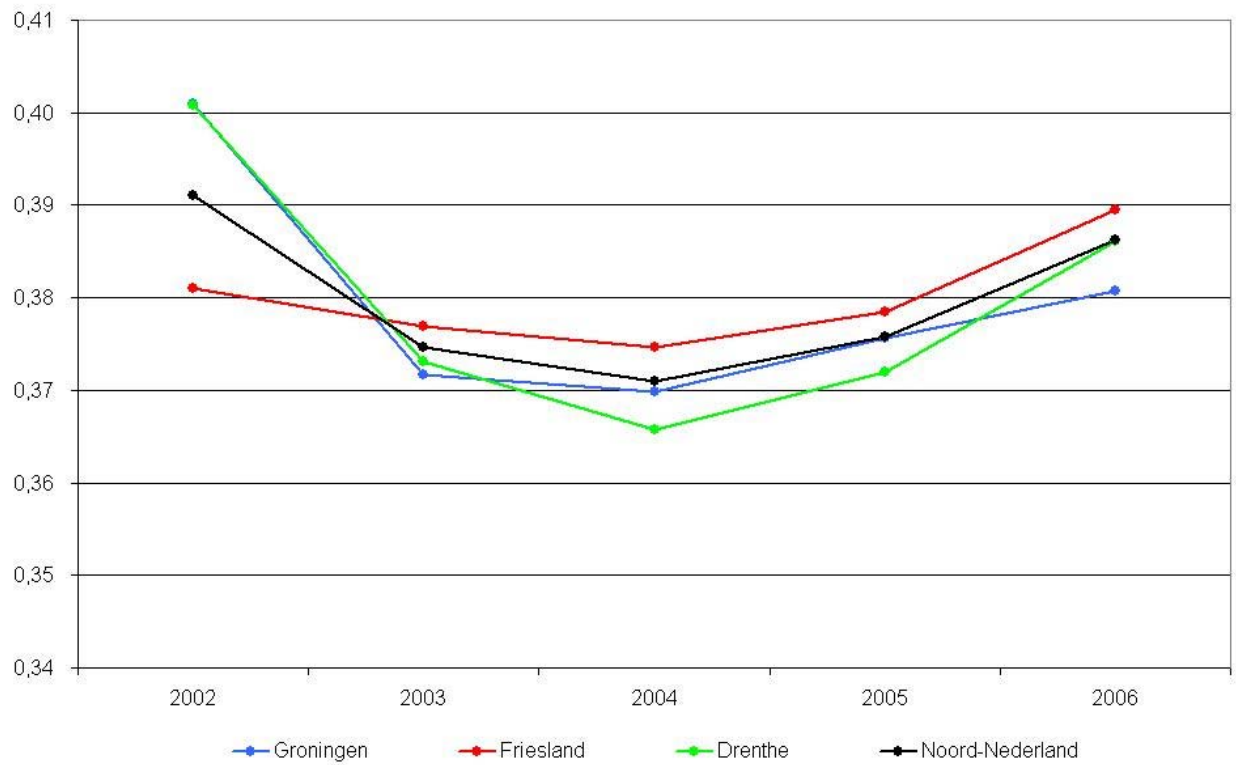
5.2.2 Trend ten opzichte van 2002

Het aantal pensions of hotels is van 2002 tot 2006 met 14 stuks toegenomen tot 395 in 2006. Het aantal bedden is in deze periode toegenomen met 7,3%. De bezettingsgraad schommelt rond de 38%, echter de laatste 3 jaar stijgt dit percentage 1 procentpunt. Het aantal overnachtingen is de laatste 2 jaar gestegen. Ten opzichte van 2002 is het aantal overnachtingen met 6,3% gestegen.

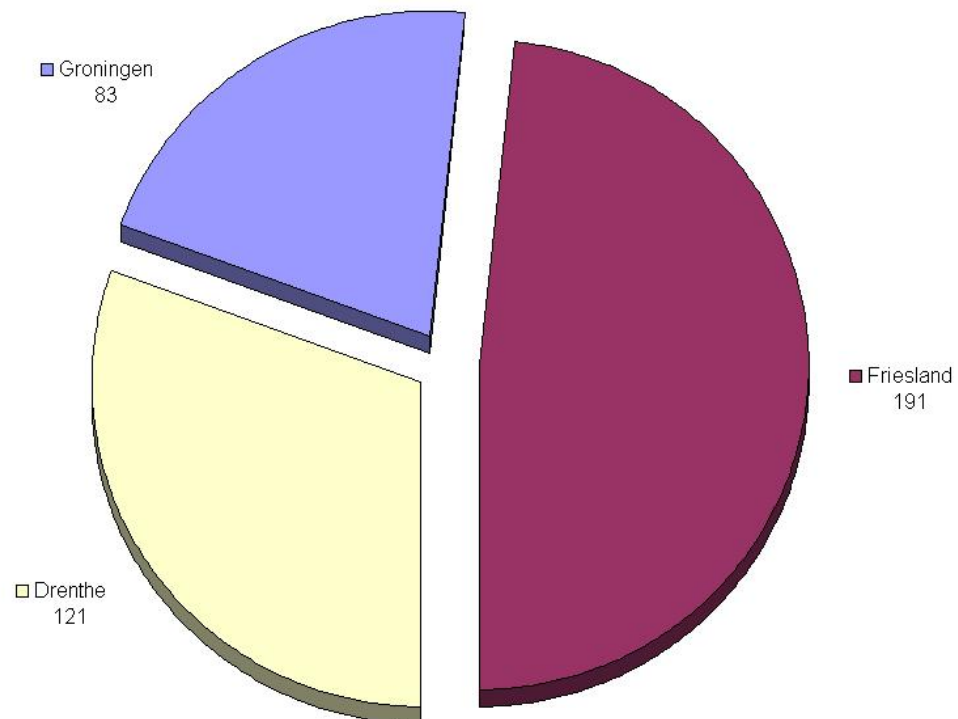
Grafiek 11 — **Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) hotels/pensions Noord-Nederland, geïndexeerd 2002–2006 (2002 = 100)**

Grafiek 12 — Trendontwikkeling van de gemiddelde bezettingsgraad van hotels/pensions in Noord-Nederland, 2002–2006

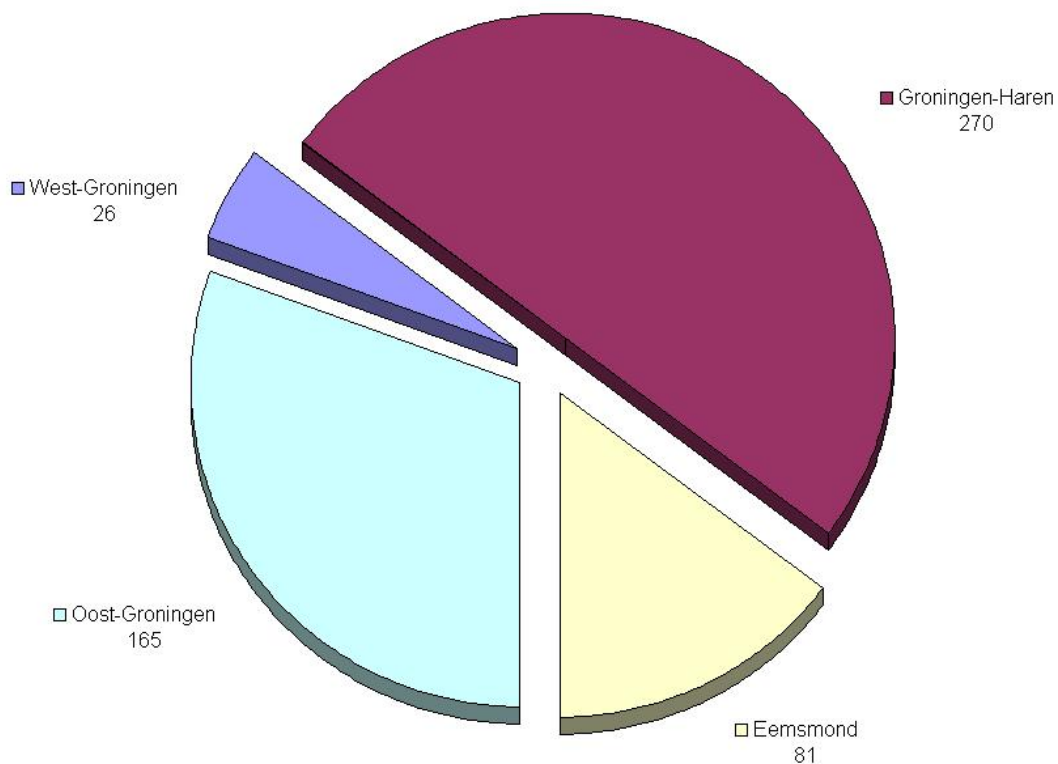
Grafiek 13 — Aantal hotels in Noord-Nederland per provincie, 2006

5.2.3 Hotels en pensions in Groningen

In de provincie Groningen zijn in 2006 83 hotels / pensions geregistreerd bij Toerdata Noord. De capaciteit (aantal bedden) is gestegen met 60 tot 3.932 bedden. Het aantal overnachtingen is in 2006 gestegen met 2,3% tot 542.000 overnachtingen. De regio Oost-Groningen laat als enige regio een daling in het aantal overnachtingen zien (-6,1%). De regio West-Groningen heeft de grootste stijging in het aantal overnachtingen binnen de provincie (10,7%). De bezettingsgraad in 2006 in de provincie Groningen is 38%. In de regio West-Groningen is de bezettingsgraad van hotels met 3 procentpunt gestegen tot 25%. Alleen in de regio Oost-Groningen is de bezettingsgraad gedaald (van 37% naar 35%).

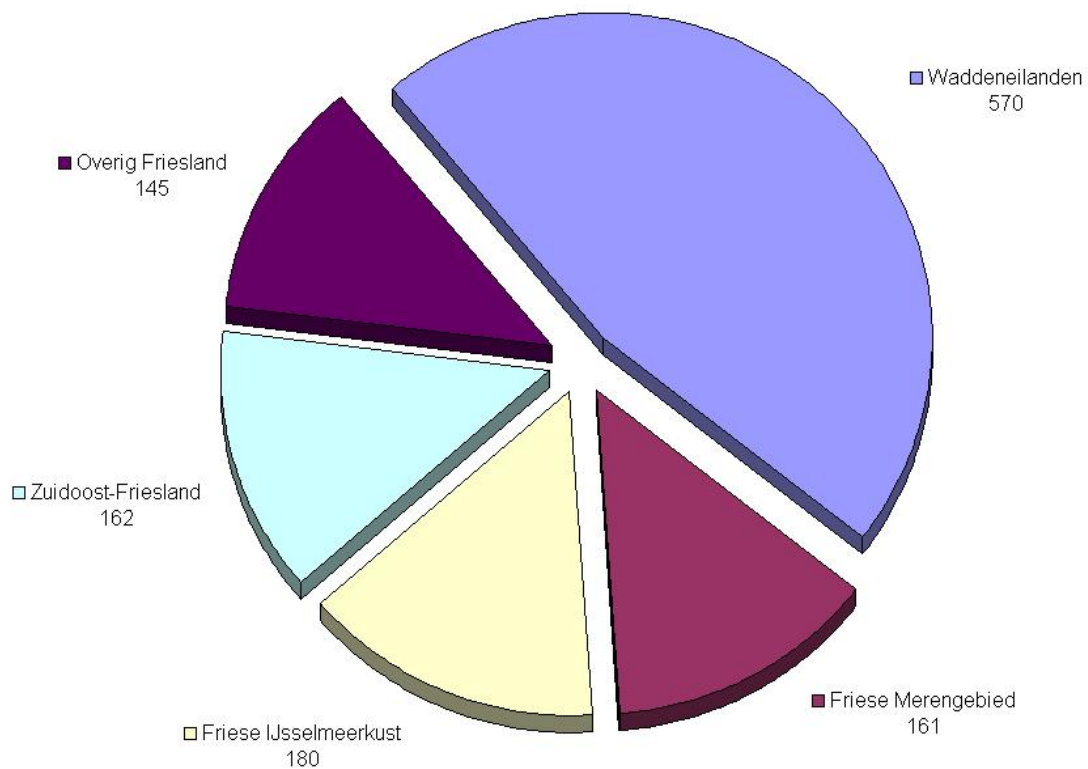
Grafiek 14 — **Hotelovernachtingen in Groningen (x 1000), 2006**

5.2.4 Hotels en pensions in Friesland

In de provincie Friesland is het aantal hotels en pensions met 2 toegenomen tot 191 bedrijven. Het aantal bedden is gestegen met 160 tot 8.360 bedden (2,0%). Het aantal overnachtingen in hotels in Friesland is toegenomen met 5,8% ten opzichte van 2005. In 2006 waren er 1.218.000 overnachtingen in Friesland. De bezettingsgraad in Friesland is met 1 procentpunt gestegen tot 39%. In de regio Friese Merengebied was de stijging in het aantal overnachtingen met 24,4% het sterkst.

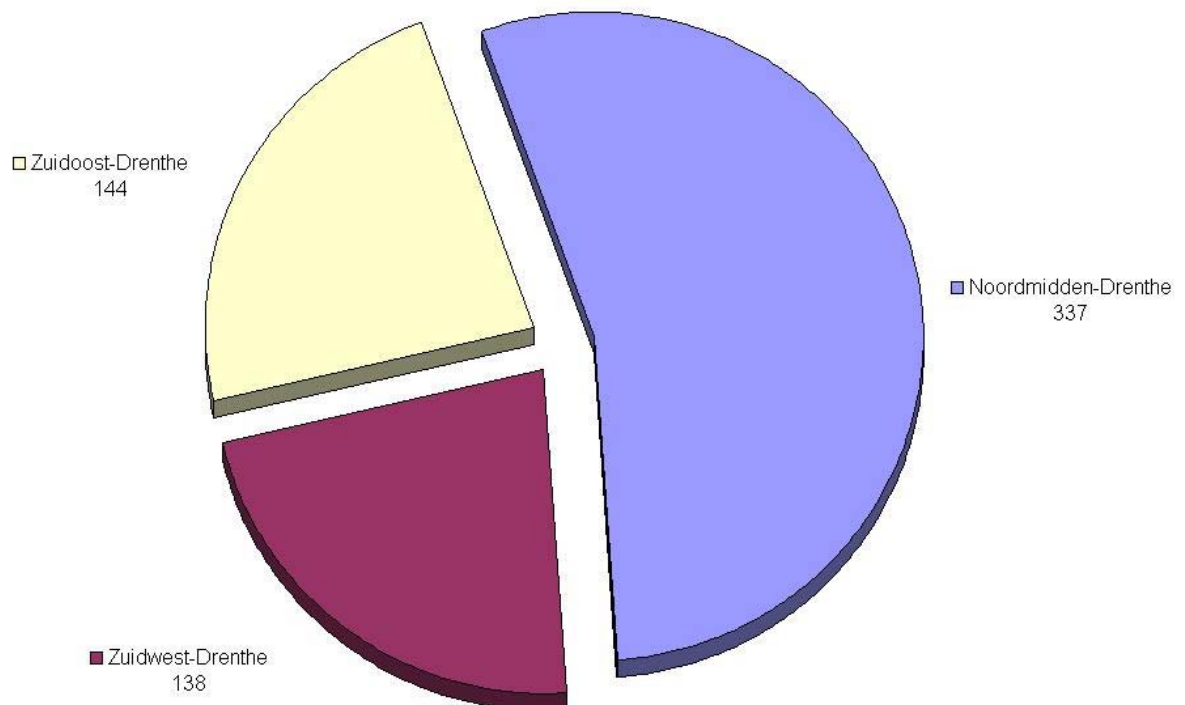
Grafiek 15 — **Hotelovernachtingen in Friesland (x 1000), 2006**

5.2.5 Hotels en pensions in Drenthe

In Drenthe is in 2006 één hotel meer geregistreerd. Er zijn nu 121 hotels en pensions. Het aantal bedden in Drenthe is vrijwel gelijk gebleven (4.387). Het aantal overnachtingen is toegenomen met 3,6% ten opzichte van 2005. Dit brengt het totaal op 619.000 overnachtingen. De bezettingsgraad in Drenthe is toegenomen met 2 procentpunt tot 39%. Deze stijging is gerealiseerd door een toename in Zuidwest-Drenthe van 36% naar 40% en Zuidoost-Drenthe van 29% naar 32%. Alleen in de regio Noordmidden-Drenthe is de bezettingsgraad gedaald met 2 procentpunt, tot 41%.

Grafiek 16 — **Hotelovernachtingen in Drenthe (x 1000), 2006**

5.2.6 Methodologie

Begin 2007 hebben alle hotels en pensions een vragenlijst ontvangen. Hierin is gevraagd naar het aantal bedden, het aantal kamers en het aantal overnachtingen in 2006. De bezettingsgraden per regio en provincie zijn berekend uit deze gegevens. De bruto bezettingsgraad is de bezetting per bed, ervan uitgaande dat de accommodatie het gehele jaar is geopend.

Betrekking op de responderende bedrijven binnen het onderzoek

*In formule: bruto bezettingsgraad [regio] =
 aantal overnachtingen [respons] / (aantal bedden [respons] x 365 dagen).*

In werkelijkheid zullen niet alle accommodaties het gehele jaar zijn geopend. Voornamelijk in specifieke toeristenregio's zullen veel bedrijven een deel van het jaar gesloten zijn. Hiermee is met de berekening van de bezettingsgraad geen rekening gehouden.

Het aantal overnachtingen per regio (of provincie) is berekend door de gemiddelde bezettingsgraad van de regio te vermenigvuldigen met de totale capaciteit (=aantal bedden) in die regio.

Betrekking op alle hotels

*In formule: aantal overnachtingen =
 bruto bezettingsgraad x aantal bedden x 365 dagen.*

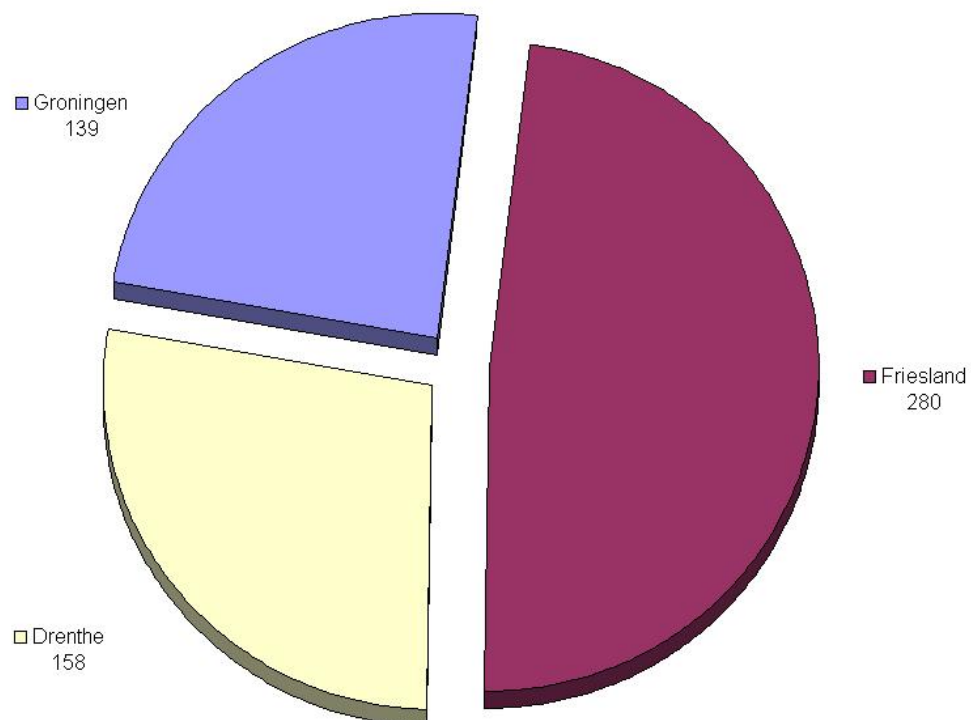
5.3 Logies en ontbijt

In dit hoofdstuk komen de logies- en ontbijtadressen aan de orde. Er zijn geen minimumeisen gesteld aan het aantal bedden.

5.3.1 Samenvatting logies en ontbijt

Het aantal geregistreerde adressen voor logies- en ontbijt in Noord-Nederland is gestegen met 30 stuks ten opzichte van 2005 en bedraagt in 2006 577 adressen. Het aantal overnachtingen is in 2006 toegenomen met 3,7% tot 161.000 overnachtingen. In de provincie Friesland is het aantal overnachtingen in de sector logies en ontbijt met 15,7% toegenomen. In Groningen is sprake van een lichte daling. In Drenthe is de daling ten opzichte van 2005 iets sterker met 9,4%.

Grafiek 17 — Aantal logies- en ontbijtadressen in Noord-Nederland per provincie, 2006

5.3.2 Logies en ontbijt in Groningen

Het aantal adressen in Groningen is met 1 gestegen en bedraagt in 2006 139 adressen. Het aantal overnachtingen in Groningen is licht gedaald ten opzichte van 2005 (-2,8%).

5.3.3 Logies en ontbijt in Friesland

Het aantal adressen in Friesland is met 12 stuks toegenomen ten opzichte van 2005 en bedraagt nu 280 adressen. Het aantal overnachtingen is in de provincie Friesland gestegen met 15,7% tot 84.000 overnachtingen. In de regio Friese IJsselmeerkust (20,8%) en de regio Overig Friesland (26,6%) zijn de grootste stijgingen in het aantal overnachtingen.

5.3.4 Logies en ontbijt in Drenthe

Het aantal bedrijven in Drenthe is met 17 toegenomen, zodat het totaal in 2006 uitkomt op 158 logies- en ontbijtadressen. Het aantal overnachtingen in Drenthe is gedaald van 50.000 in 2005 tot 45.000 in 2006 (-9,4%). De regio Zuidoost-Drenthe heeft een stijging van het aantal overnachtingen (14,1%), de overige 2 regio's laten een duidelijke daling zien in het aantal overnachtingen ten opzichte van 2005.

5.3.5 Methodologie

Begin 2007 hebben alle logies- en ontbijtadressen een vragenlijst ontvangen. Hierin is gevraagd naar het aantal bedden en het aantal overnachtingen in 2006. De bezettingsgraden per regio zijn berekend uit deze gegevens. De bruto bezettingsgraad is de bezetting per bed, ervan uitgaande dat de accommodatie het gehele jaar is geopend.

Betrekking op de responderende bedrijven binnen het onderzoek

In formule:
$$\text{bruto bezettingsgraad [regio]} = \frac{\text{aantal overnachtingen [respons]}}{(\text{aantal bedden [respons]} \times 365 \text{ dagen})}$$

In werkelijkheid zullen niet alle accommodaties het gehele jaar zijn geopend. Voornamelijk in specifieke toeristenregio's zullen veel bedrijven een deel van het jaar gesloten zijn. Hiermee is met de berekening van de bezettingsgraad geen rekening gehouden.

Het aantal overnachtingen per regio (of provincie) is berekend door de gemiddelde bezettingsgraad van de regio te vermenigvuldigen met de totale capaciteit (=aantal bedden) in die regio.

Betrekking op alle logies- en ontbijtadressen

In formule:
$$\text{aantal overnachtingen} = \text{bruto bezettingsgraad} \times \text{aantal bedden} \times 365 \text{ dagen}$$

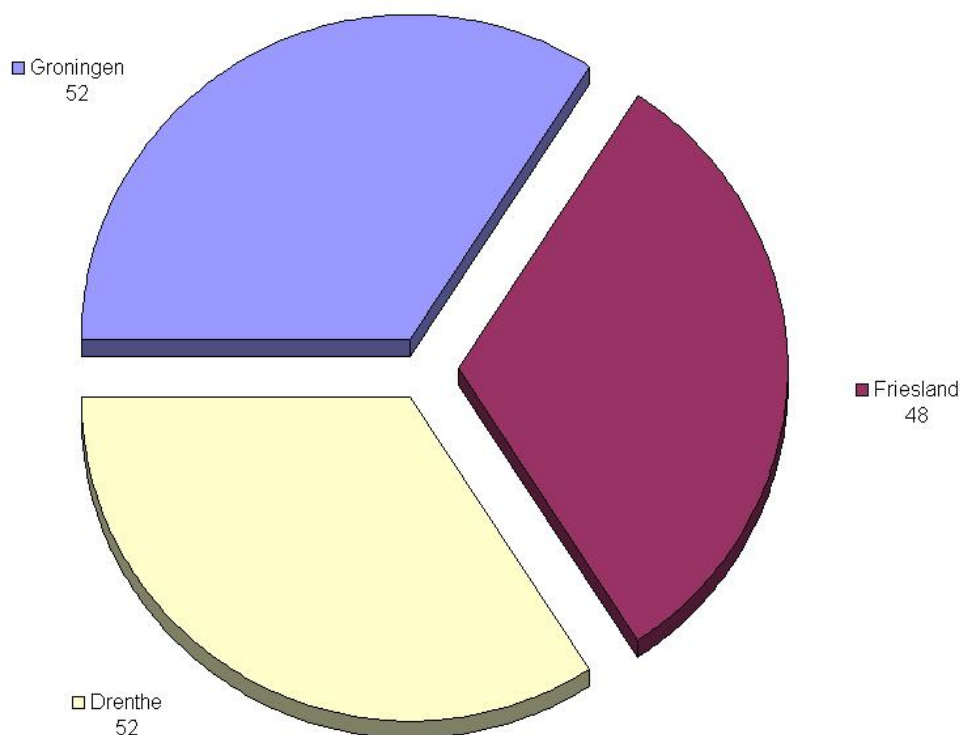
5.4 Erfgoedlogies

Dit jaar is er voor de derde keer aandacht besteed aan een speciale categorie binnen de verblijfscategorieën hotels/pensions en logies & ontbijt. Een deel van deze logiesverstrekkers behoort tot de categorie erfgoedlogies. Een sluitende definitie is er niet voor deze categorie maar de erfgoedadressen laat zich het beste omschrijven als logies- en ontbijtadressen of hotels met een culturele, historische uitstraling. De bedrijven die in deze paragraaf aan bod komen, zijn ook meegerekend in de paragrafen 5.2 en 5.3 maar worden hier apart belicht. Aangezien er relatief weinig erfgoedlogiesadressen zijn in Noord-Nederland, zal niet worden ingezoomd op provinciaal en regionaal niveau, zoals bij de andere categorieën wel wordt gedaan.

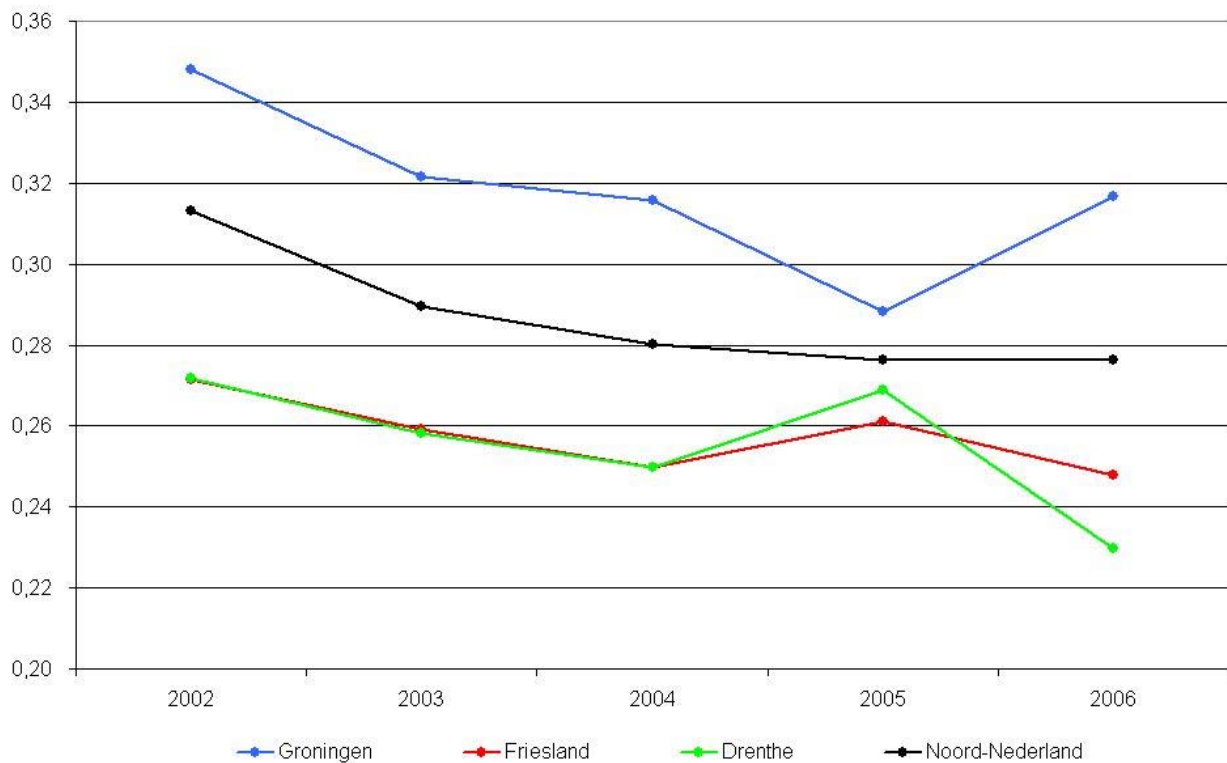
5.4.1 Samenvatting erfgoedlogies

Het aantal geregistreerde erfgoedadressen in Noord-Nederland is met 9 stuks toegenomen ten opzichte van vorig jaar. Er waren in 2006 152 adressen. De provincie Groningen en Drenthe herbergen beide 52 erfgoedadressen, de provincie Friesland heeft er 48. Het aantal bedden is licht toegenomen tot 1.498 bedden. De bezettingsgraad van erfgoedlogies in Noord-Nederland is gelijk gebleven aan 2005 (28%). In Groningen is het bezettingspercentage 3 procentpunt gestegen naar 32%. In Drenthe is het bezettingspercentage met 4 procentpunt gedaald tot 23%. Het aantal overnachtingen in Noord-Nederland is toegenomen van 147.000 tot 148.000 overnachtingen (0,7%). Alleen in de provincie Drenthe is het aantal overnachtingen (-5,2%) afgenomen ten opzichte van 2005. Op de volgende pagina is een grafiek die de ontwikkeling van de bezettingsgraden weergeeft.

Grafiek 18 — **Aantal erfgoedlogiesadressen in Noord-Nederland per provincie, 2006**

Grafiek 19 — **Trendontwikkeling van de gemiddelde bezettingsgraad van erfgoedlogiesadressen in Noord-Nederland, 2002–2006**

5.4.2 Methodologie

Begin 2007 hebben alle erfgoedlogiesadressen een vragenlijst ontvangen. Hierin is gevraagd naar het aantal bedden en het aantal overnachtingen in 2006. De bezettingsgraden per regio zijn berekend uit deze gegevens. De bruto bezettingsgraad is de bezetting per bed, ervan uitgaande dat de accommodatie het gehele jaar is geopend.

(betrekking op responderende bedrijven onderzoek)

In formule: $\text{bruto bezettingsgraad [regio]} = \frac{\text{aantal overnachtingen [respons]}}{(\text{aantal bedden [respons]} \times 365 \text{ dagen})}$.

In werkelijkheid zullen niet alle accommodaties het gehele jaar zijn geopend. Voornamelijk in specifieke toeristenregio's zullen veel bedrijven een deel van het jaar gesloten zijn. Hiermee is met de berekening van de bezettingsgraad geen rekening gehouden.

Het aantal overnachtingen per regio (of provincie) is berekend door de gemiddelde bezettingsgraad van de regio te vermenigvuldigen met de totale capaciteit (=aantal bedden) in die regio.

(betrekking op alle erfgoedlogiesadressen)

In formule: $\text{aantal overnachtingen} = \text{bruto bezettingsgraad} \times \text{aantal bedden} \times 365 \text{ dagen}$.

5.5 Kampeerterreinen

In dit hoofdstuk zijn alle kampeerterreinen in de drie noordelijke provincies opgenomen, ongeacht het aantal standplaatsen. Twee belangrijke begrippen die in dit rapport veel voorkomen: **Verhuurgraad** geeft inzicht in welke mate de vaste standplaatsen op jaarbasis verhuurd zijn. **Bezettingsgraad** geeft inzicht in welke mate de toeristische standplaatsen op jaarbasis verhuurd zijn.

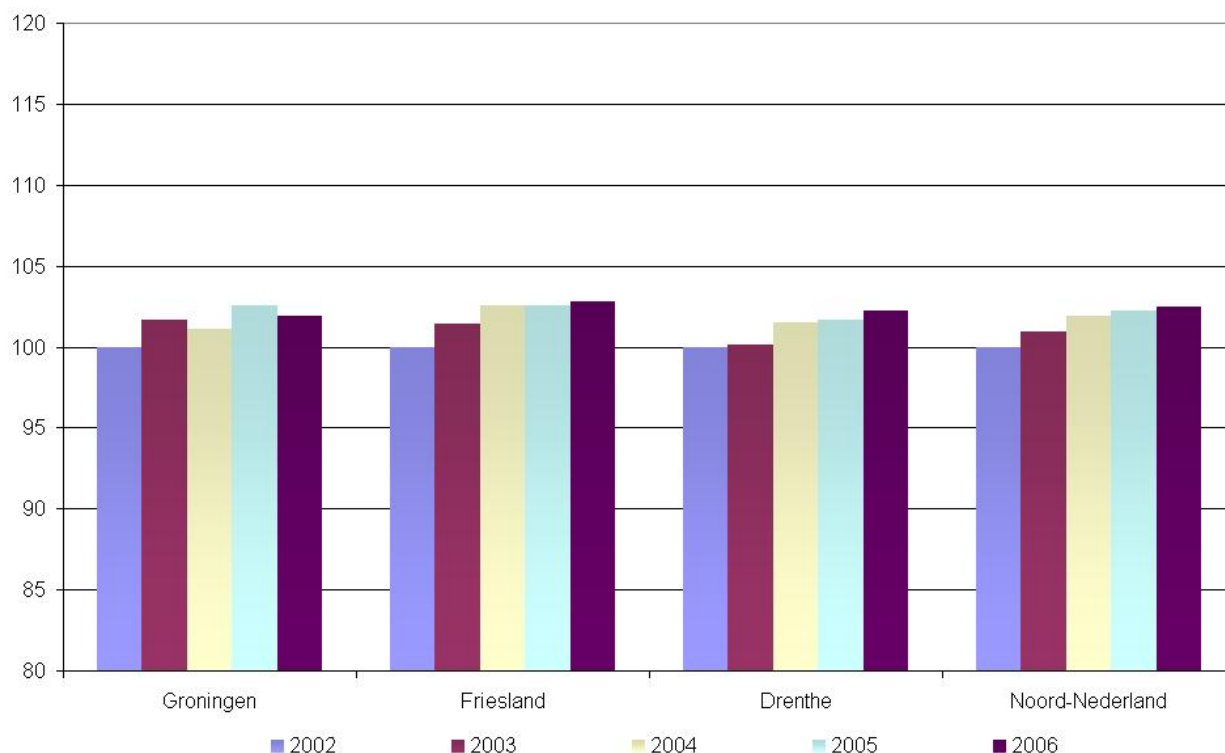
5.5.1 Samenvatting kampeerterreinen

In 2006 is het aantal kampeerterreinen in de drie noordelijke provincies gestegen met 17 stuks tot 815 kampeerterreinen. In Drenthe zijn er 12 nieuwe kampeerterreinen bij gekomen, in Friesland 3 stuks en in Groningen 2 stuks. Het totale aantal standplaatsen is toegenomen tot een totaal van 57.790 standplaatsen.

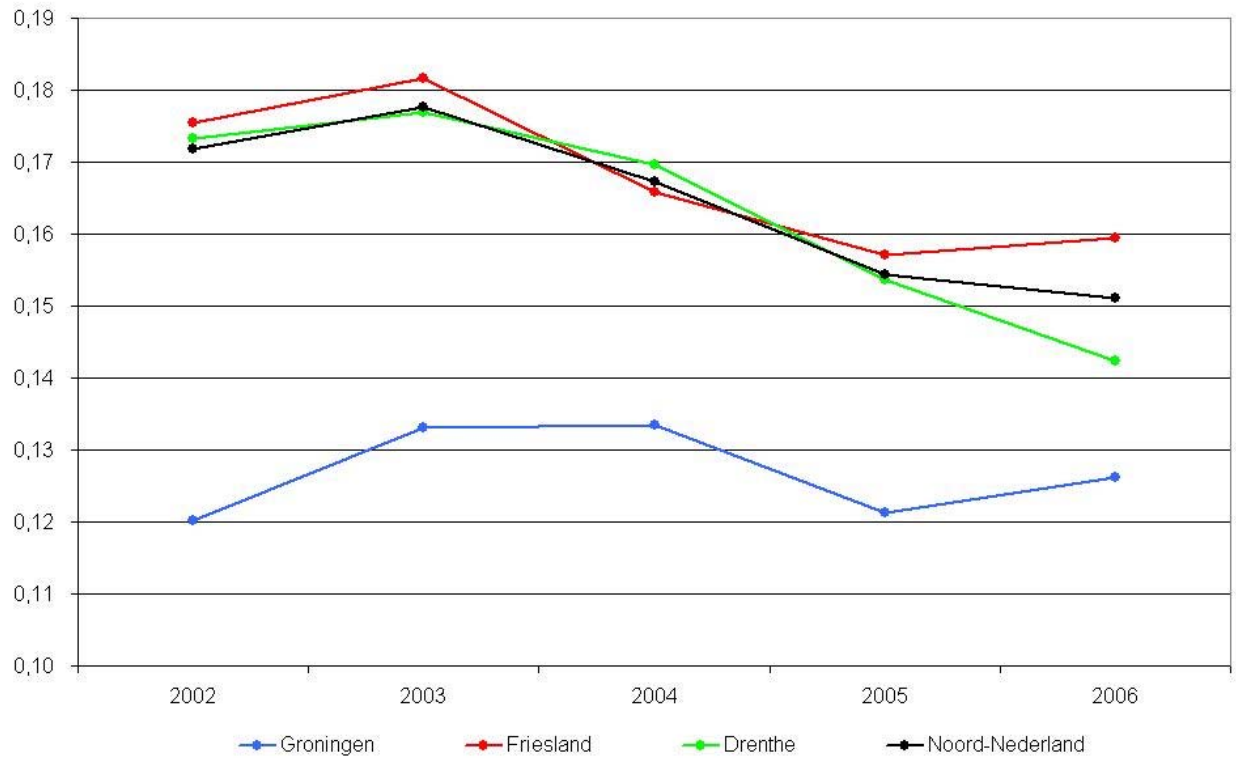
De bezettingsgraad van toeristische plaatsen is in 2006 in de provincie Groningen met 1 procentpunt toegenomen, in Drenthe 1 procentpunt gedaald en in Friesland gelijk gebleven. Het totale aantal overnachtingen op toeristische standplaatsen in 2006 is in de provincies Groningen (5,6%) en Friesland (3,6%) gestegen maar in de provincie Drenthe gedaald met 7,3%.

Het aantal berekende overnachtingen op vaste standplaatsen is in de provincie Groningen (4,7%) en Friesland (0,5%) gestegen en in Drenthe licht gedaald (1,3%). In de provincie Groningen is de verhuurgraad met 4 procentpunt toegenomen, terwijl deze in Drenthe is afgenomen met 2 procentpunt en in Friesland gelijk gebleven. Onderstaande grafiek geeft de ontwikkeling weer van het totale aantal standplaatsen op campings in de drie noordelijke provincies.

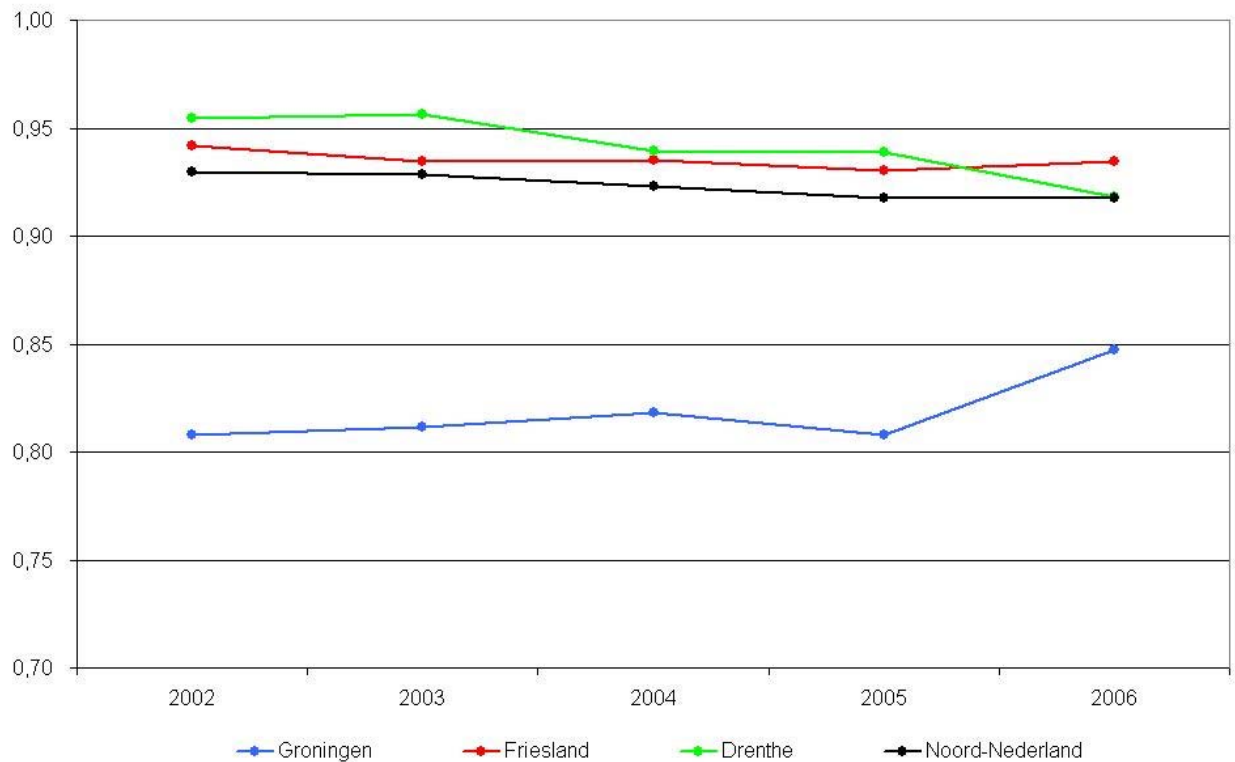
Grafiek 20 — **Capaciteitsontwikkeling (totale aantal standplaatsen) kampeerterreinen in Noord-Nederland, geïndexeerd 2002–2006 (2002 = 100)**

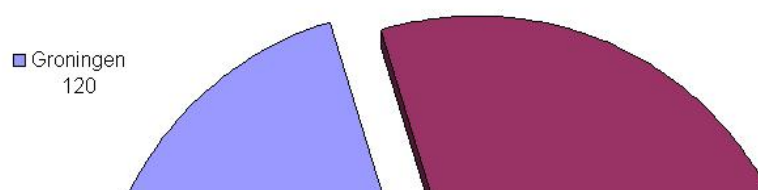
Grafiek 21 — Gemiddelde bezettingsgraad toeristische standplaatsen in Noord-Nederland, 2006

Grafiek 22 — Gemiddelde verhuurgraad vaste standplaatsen in Noord-Nederland, 2006

Grafiek 23 — Aantal kampeerterreinen in Noord-Nederland per provincie, 2006

5.5.2 *Trend ten opzichte van 2002*

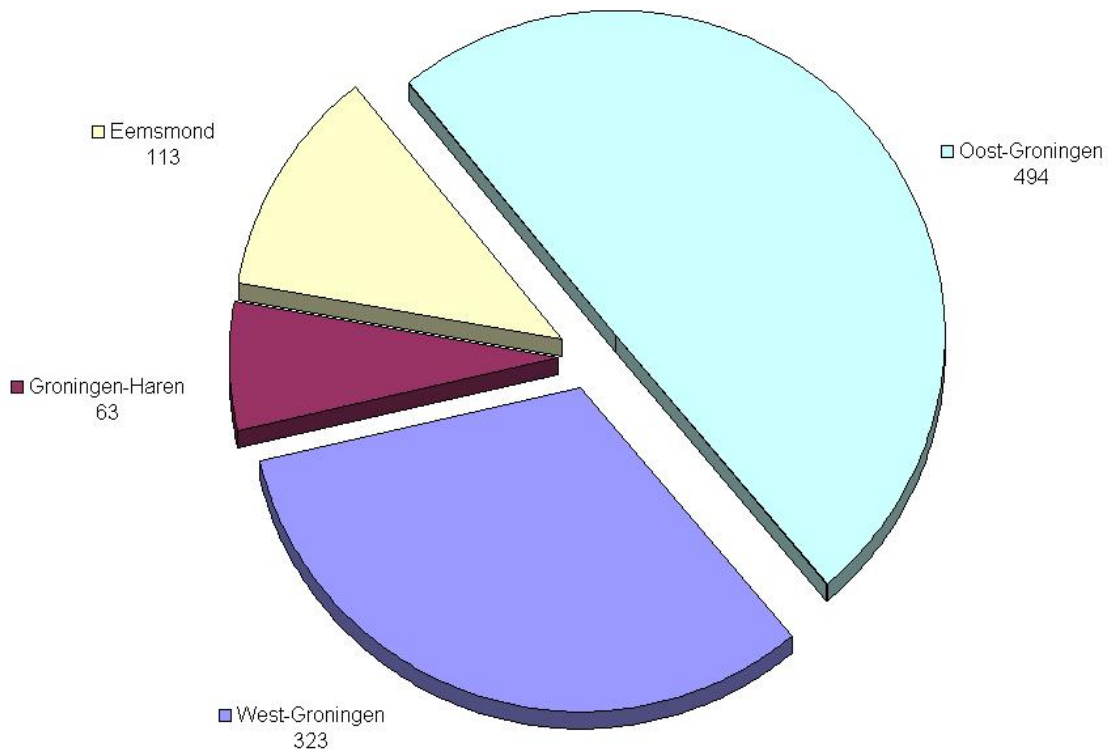
Het aantal geregistreerde kampeerterreinen is flink gestegen (60 stuks) in vergelijking met 2002, een toename van 7,9%. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door nieuwe minicampings. Het aantal toeristische standplaatsen is van 2002 tot 2006 toegenomen met 3,6%, terwijl het aantal vaste standplaatsen licht gestegen is met 1,1% ten opzichte van 2002. De bezettingsgraad van toeristische standplaatsen was in 2002 17% en is gedaald met 2 procentpunt tot 15% in 2006. Sinds 2003 is een daling van het aantal toeristische overnachtingen ingezet. Deze daling heeft zich in 2006 doorgezet waardoor het totale aantal overnachtingen op toeristische standplaatsen nu 9,6% lager is dan in 2002. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de provincie Drenthe.

De verhuurgraad van vaste standplaatsen in Noord-Nederland ligt rond de 92%. Het aantal berekende overnachtingen op vaste standplaatsen is stabiel sinds 2002 (rond de 4,9 miljoen).

5.5.3 Kampeerterreinen in Groningen

Het aantal geregistreerde kampeerterreinen in Groningen in 2006 bedraagt 120. Sinds 2002 is het aantal kampeerterreinen gestegen van 114 naar 120 in 2006. Het totale aantal standplaatsen is in 2006 gedaald met 0,6% tot 7.387 standplaatsen. Ten opzichte van 2005 is de bezettingsgraad van de toeristische standplaatsen in Groningen gestegen met 1 procentpunt tot 13%. Het aantal overnachtingen is in 2006 gestegen met 5,6% tot 455.000. Deze stijging wordt vooral veroorzaakt door een toename van het aantal overnachtingen in de regio West-Groningen (22,7%). Dit komt door een stijging in de bezettingsgraad. De verhuurgraad van vaste standplaatsen is in 2006 4 procentpunt gestegen tot 85%. Het aantal berekende overnachtingen op vaste standplaatsen is toegenomen tot 538.000 overnachtingen, een stijging van 4,7%.

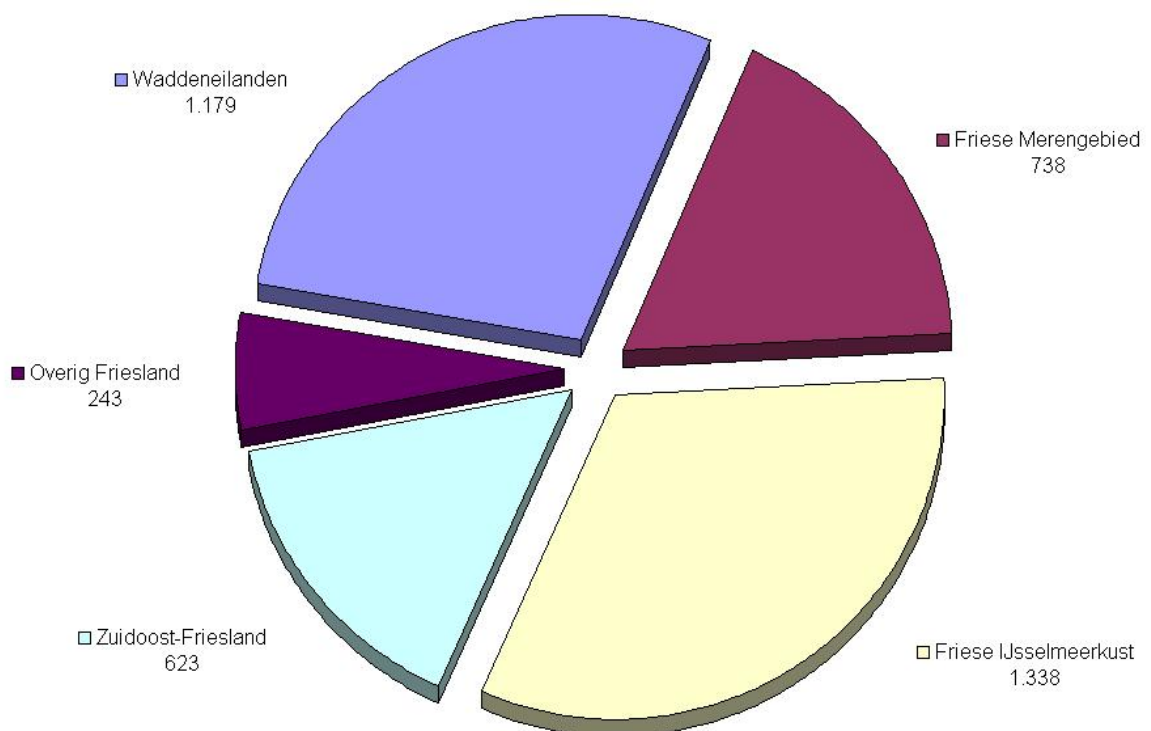
Grafiek 24 — **Overnachtingen toeristische en vaste standplaatsen in Groningen (x 1000), 2006**

5.5.4 Kampeerterreinen in Friesland

Net als in 2005 zijn er in 2006 3 kampeerterreinen in Friesland meer geregistreerd. In 2006 waren er 354 kampeerterreinen in Friesland. Het aantal standplaatsen is in 2006 iets toegenomen tot 25.898 standplaatsen. In 2006 is de bezettingsgraad van toeristische standplaatsen in Friesland gelijk gebleven (16%). In 2006 is het aantal overnachtingen op toeristische standplaatsen met 3,6% toegenomen tot 1.699.000 overnachtingen. In de regio Friese IJsselmeerkust is de stijging van het aantal overnachtingen (14,4%) het sterkst. De verhuurgraad van vaste standplaatsen is in 2006 gelijk gebleven (93%) in vergelijking met 2005. Het aantal berekende overnachtingen op vaste plaatsen is ook nagenoeg gelijk gebleven (2.422.000 overnachtingen).

Grafiek 25 — **Overnachtingen toeristische en vaste standplaatsen in Friesland (x 1000), 2006**

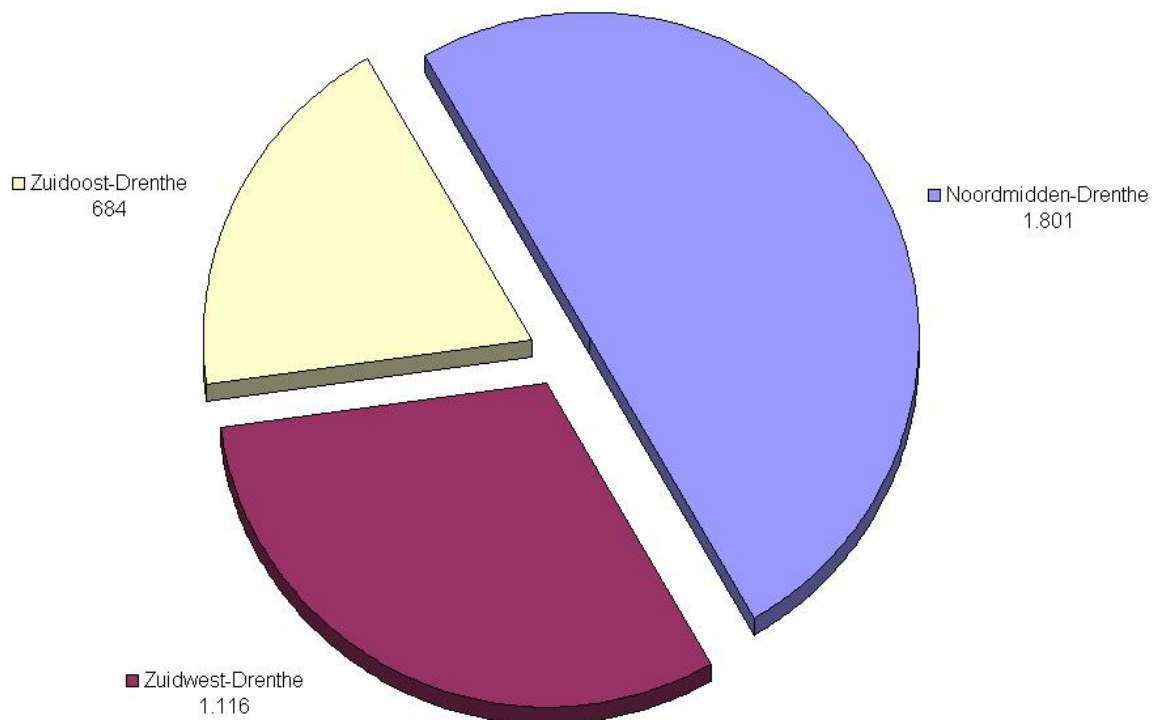

5.5.5 Kampeerterreinen in Drenthe

Het aantal geregistreerde kampeerterreinen in Drenthe is ten opzichte van 2005 met 12 stuks toegenomen tot 341 in 2006. In 2002 waren er nog 312 kampeerterreinen in Drenthe. Het totale aantal standplaatsen is licht gestegen in 2006 tot 24.505 standplaatsen. De bezettingsgraad van de toeristische standplaatsen is voor het derde achtereenvolgende jaar 1 procentpunt gedaald en bedraagt in 2006 14%. In de regio Zuidwest–Drenthe was de daling 2 procentpunt. Het aantal overnachtingen op toeristische standplaatsen in de provincie Drenthe is met 7,3% afgenomen ten opzichte van 2005. In alle regio's is het aantal overnachtingen afgenomen.

De verhuurgraad van vaste standplaatsen is in 2006 2 procentpunt afgenomen tot 92%. In de regio's Zuidwest–Drenthe en Noordmidden–Drenthe is de verhuurgraad met 3 procentpunt afgenomen. Het aantal berekende overnachtingen op vaste standplaatsen in Drenthe is met 1,3% afgenomen in 2006 tot 1.926.000 overnachtingen.

Grafiek 26 — **Overnachtingen toeristische en vaste standplaatsen in Drenthe (x 1000), 2006**

5.5.6 Methodologie

In de database van Toerdata Noord zijn alle kampeerterreinen opgenomen, ongeacht het aantal standplaatsen. Deze hebben begin 2007 een vragenformulier ontvangen. Hierin is gevraagd naar het aantal standplaatsen (vaste en toeristische), het aantal overnachtingen op toeristische standplaatsen en het aantal verhuurde vaste standplaatsen. De bezettingsgraad per regio (of provincie) is berekend op basis van de uitkomsten van deze enquête. De bruto bezettingsgraad is de bezettingsgraad per bed (4 bedden per standplaats), er van uitgaande dat de accommodatie 7 maanden (=210 dagen) per jaar is geopend.

Betrekking op de responderende bedrijven binnen het onderzoek

In formule: $\text{bruto bezettingsgraad [regio]} = \frac{\text{aantal overnachtingen [respons]}}{(\text{aantal toeristische standplaatsen [respons]} \times 4 \text{ bedden} \times 210 \text{ dagen})}$.

Het aantal overnachtingen op toeristische standplaatsen per regio is berekend door het aantal toeristische standplaatsen, verkregen uit de respons, te relateren aan de gemiddelde bezettingsgraad.

Betrekking op alle kampeerterreinen

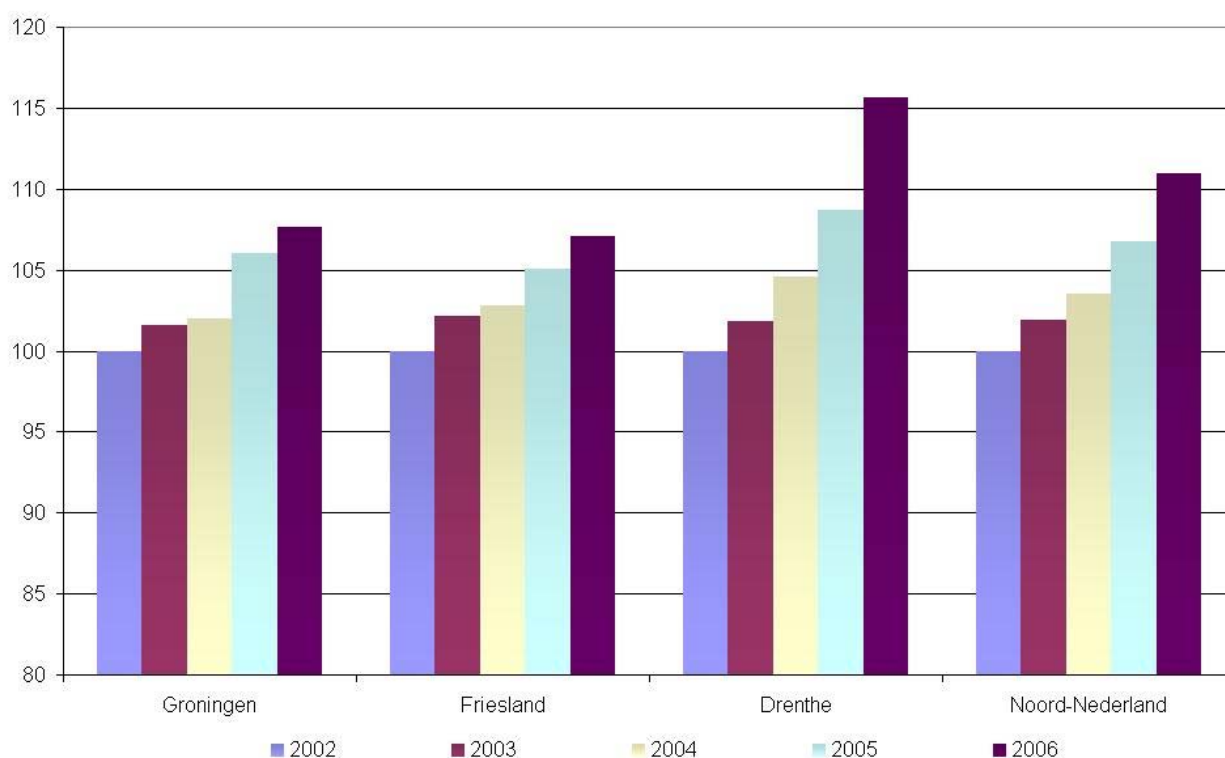
In formule: $\text{aantal overnachtingen} = \text{bruto bezettingsgraad} \times \text{aantal toeristische standplaatsen} \times 4 \text{ bedden} \times 210 \text{ dagen}$.

De verhuurgraad van de vaste standplaatsen wordt berekend door het aantal verhuurde vaste standplaatsen te delen door het totale aantal vaste standplaatsen. Bij de berekening van het aantal overnachtingen op vaste standplaatsen is uitgegaan van 200 overnachtingen per vaste standplaats per jaar.

5.6 Recreatiewoningen

In de database van Toerdata Noord zijn alle recreatiewoningcomplexen in Noord-Nederland opgenomen. Meestal zijn dit bungalows, maar ook appartementen worden tot deze categorie gerekend. Bungalowparken waar de eigenaren hun woningen in eigen beheer verhuren, worden niet als recreatiewoningen tot de verhuurcategorie gerekend. Deze bungalows worden gerekend tot de categorie tweede woningen. De ontwikkelingen ten aanzien van tweede woningen zijn in dit hoofdstuk ook beschreven. Het totale aantal recreatiewoningen wordt overgenomen uit CBS statistiek (CBS statline). De verhuurwoningen staan geregistreerd in de Toerdata Noord database. De tweede woningen is het verschil tussen deze twee getallen.

Grafiek 27 — **Capaciteitsontwikkeling (verhuur- en tweede woningen) recreatieparken in Noord-Nederland, geïndexeerd 2002–2006 (2002 = 100)⁶**

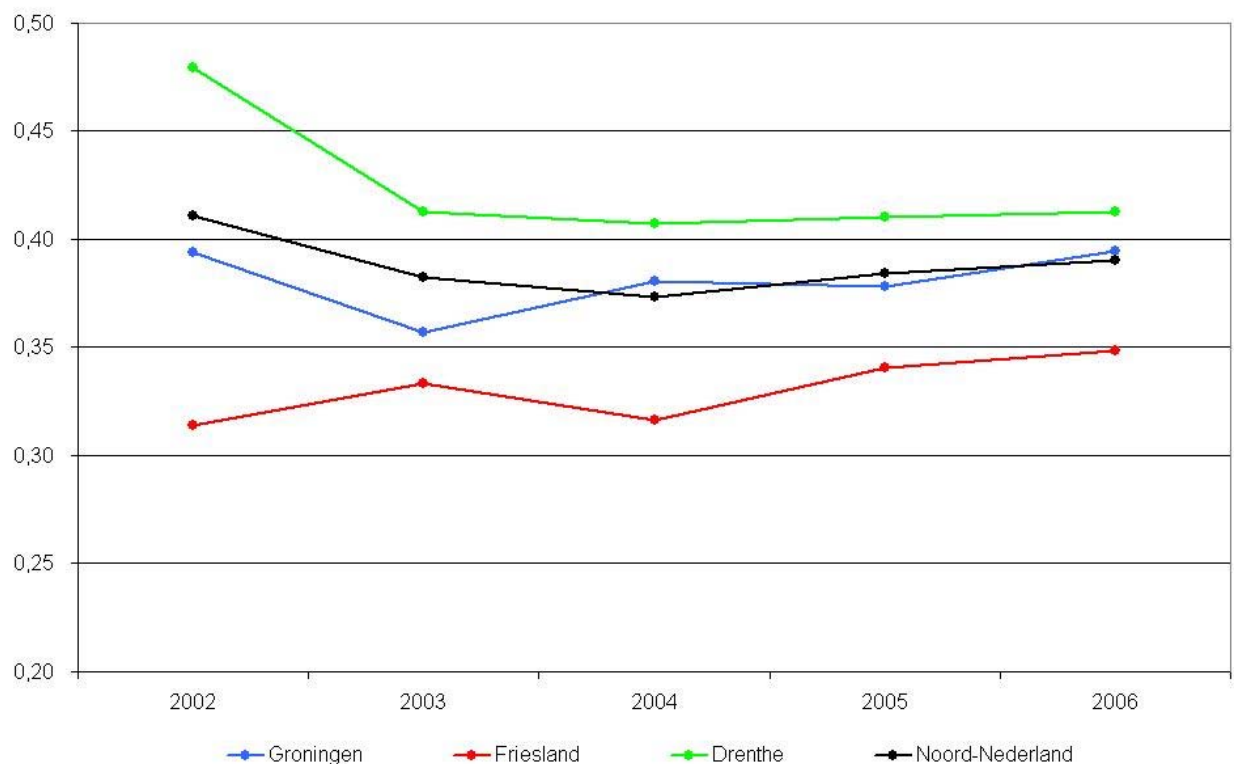

⁶ De forse stijging in de capaciteit in Drenthe komt door een uitbreiding van het Hof van Saksen in 2006.

5.6.1 Samenvatting recreatiewoningen

In 2006 is het aantal recreatiewoningen in Noord-Nederland met 3,9% toegenomen tot 17.684 stuks. Deze stijging geldt voor alle drie provincies. Het aantal verhuurwoningen is gestegen met 3,8% tot 8.932 stuks. Deze stijgingen hebben vooral plaatsgevonden in de provincie Drenthe. Het aantal tweede woningen is gestegen met 4,1% tot 8.752. In Noord-Nederland is het aantal overnachtingen in verhuurwoningen gestegen met 4,1% tot 6.065.000 overnachtingen in 2006. Vooral in de provincie Drenthe is een duidelijke stijging van het aantal overnachtingen waarneembaar (7,3%) ten opzichte van 2005. Ook het aantal berekende overnachtingen in tweede woningen is gestegen, met 4,1% tot 875.000. De bezettingsgraad is met 1 procentpunt toegenomen in 2006 tot 39%.

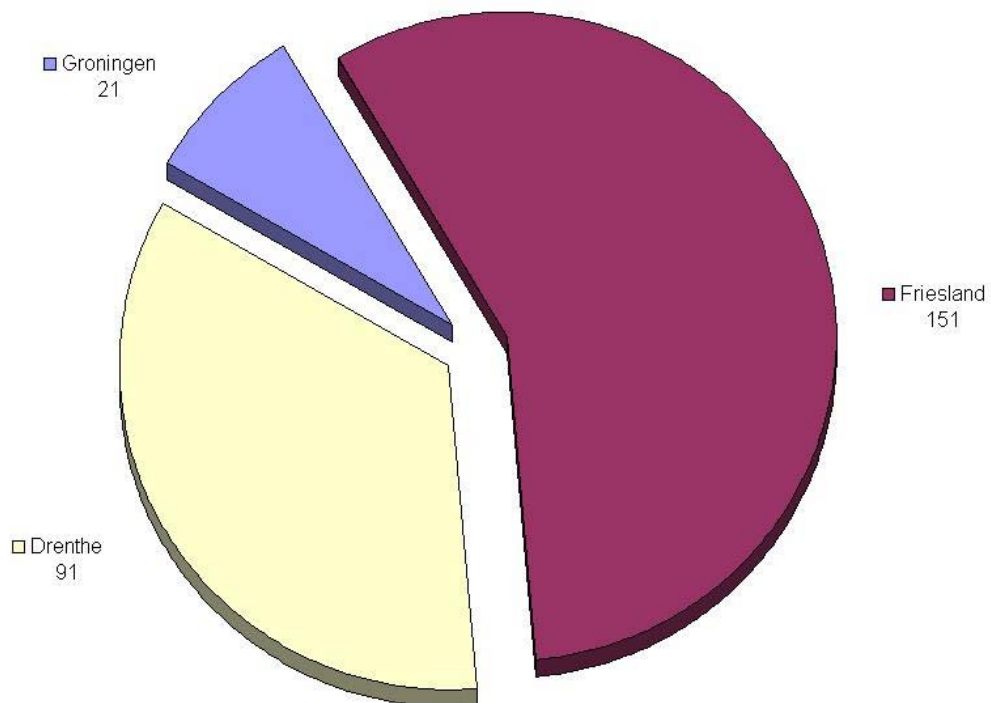
Grafiek 28 — Gemiddelde bezettingsgraad verhuurwoningen in Noord-Nederland, 2006

5.6.2 Trend ten opzichte van 2002

Het aantal recreatiewoningen (CBS) in Noord-Nederland is van 2002 tot 2006 gestegen met 11,0%. Het aantal geregistreerde verhuurwoningen is in de periode van 2002 tot 2006 met 6,9% gestegen. Het aantal geregistreerde tweede woningen is sinds 2002 gestegen met 15,5%. De bezettingsgraad van de verhuurwoningen is de laatste twee jaar weliswaar gestegen met 1 procentpunt maar ten opzichte van 2002 met 2 procentpunt gedaald tot 39%. Het aantal overnachtingen in verhuurwoningen is vanaf 2002 3,1% toegenomen. Het aantal overnachtingen in tweede woningen is gestegen met 15,5%.

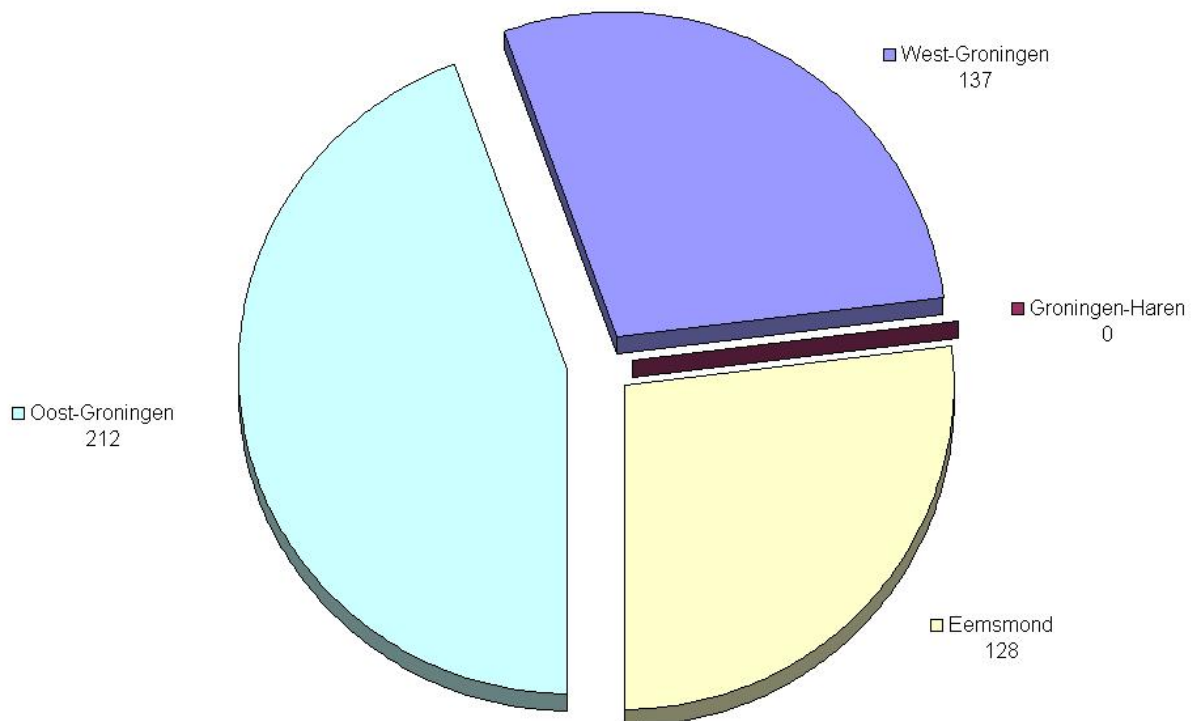
Grafiek 29 — **Aantal recreatieparken in Noord-Nederland per provincie, 2006**

5.6.3 Recreatiewoningen in Groningen

Ten opzichte van 2005 is het aantal geregistreerde recreatiewoningen (CBS) in 2006 gestegen met 1,5% tot 1.890 woningen. Er zijn in de provincie Groningen 663 woningen. Het aantal tweede woningen is gestegen met ruim 2,3% tot 1.227 in 2006. Het aantal overnachtingen in verhuurwoningen is gestegen met 4,5% tot 477.000 overnachtingen. Het aantal berekende overnachtingen in tweede woningen in Groningen is gestegen met 2,3% tot 123.000 overnachtingen. In de provincie Groningen is de bezettingsgraad met 1 procentpunt gestegen ten opzichte van 2005. De bezettingsgraad is nu 39%.

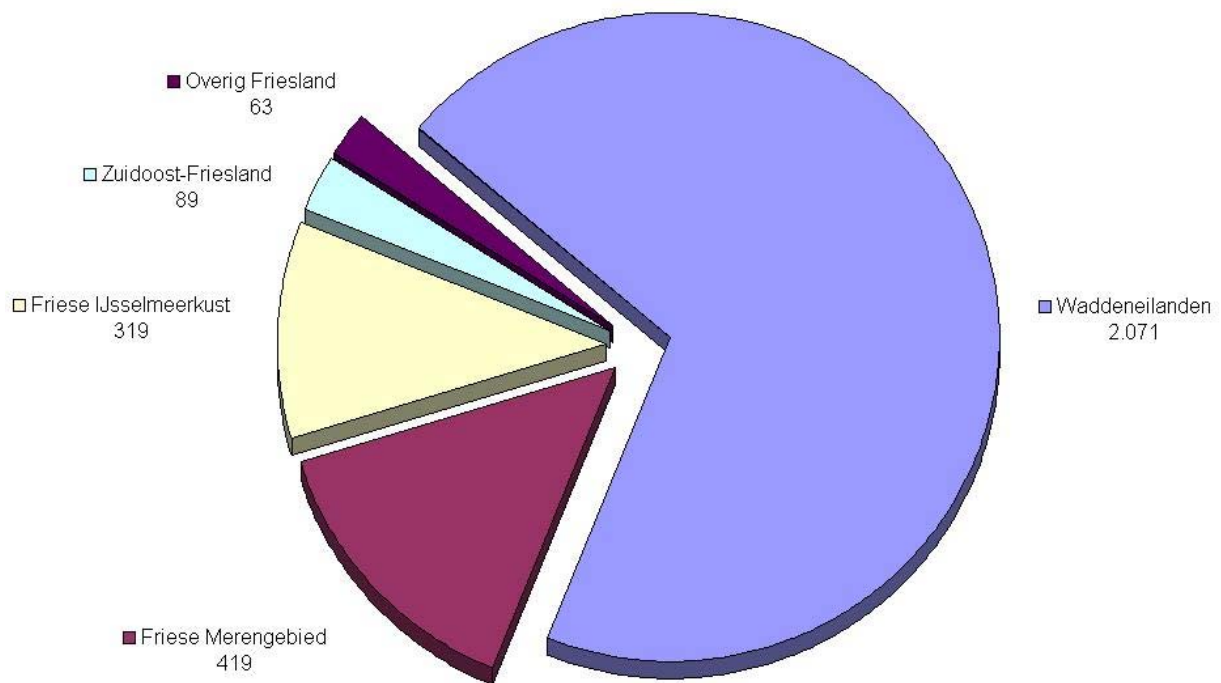
Grafiek 30 — **Overnachtingen verhuurwoningen in Groningen (x 1000), 2006**

5.6.4 Recreatiewoningen in Friesland

Het aantal geregistreerde recreatiewoningen (CBS) is in Friesland met bijna 1,9% gestegen tot 7.523 woningen in 2006. Het aantal geregistreerde tweede woningen is gestegen met 3,2% tot 2.838 woningen. Het aantal verhuurwoningen in Friesland is licht gestegen (1,1%) tot 4.685. In 2006 is het aantal overnachtingen in tweede woningen in Friesland gestegen tot 284.000 (3,2%); in verhuurwoningen is het aantal berekende overnachtingen met 1,4% gestegen tot 2.961.000 overnachtingen in 2006. De bezettingsgraad van verhuurwoningen in Friesland is in 2006 met 1 procentpunt gestegen tot 35%.

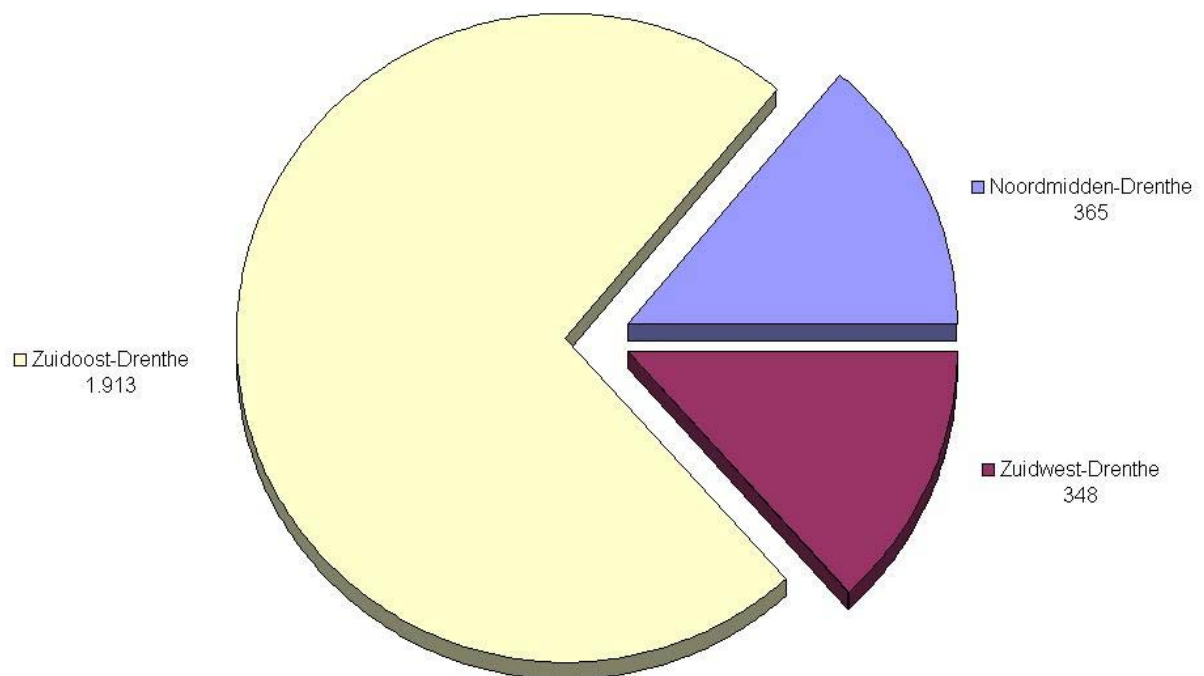
Grafiek 31 — **Overnachtingen verhuurwoningen in Friesland (x 1000), 2006**

5.6.5 Recreatiewoningen in Drenthe

Het aantal recreatiewoningen (CBS) in Drenthe is het afgelopen jaar met 6,4% toegenomen tot 8.271 woningen. Het aantal verhuurwoningen in de provincie Drenthe is met 8,1% toegenomen tot 3.584 woningen in 2006. Het aantal tweede woningen is gestegen met 5,1% tot 4.687 woningen in 2006. In de provincie Drenthe is het aantal berekende overnachtingen in tweede woningen gestegen met 5,1% tot 469.000 overnachtingen. Het aantal overnachtingen in verhuurwoningen is gestegen met 7,3% tot 2.627.000 overnachtingen. De bezettingsgraad van verhuurwoningen in Drenthe is in 2006 gelijk gebleven aan 2005 (41%).

Grafiek 32 — **Overnachtingen verhuurwoningen in Drenthe (x 1000), 2006**

5.6.6 Methodologie

Het totale aantal **recreatiewoningen** per gemeente komt van het CBS (Statline). Het totale aantal **verhuurwoningen** komt uit de database van Toerdata Noord. De bezettingsgraad per regio is berekend uit de resultaten van de Toerdata Noord-enquête die begin 2007 is verstuurd naar alle bedrijven. Bij de berekening van de bezettingsgraad is er vanuit gegaan dat de verhuurwoningen het gehele jaar door worden verhuurd en over gemiddeld vijf bedden per verhuurwoning beschikken.

Betrekking op de responderende bedrijven binnen het onderzoek

*In formule: bruto bezettingsgraad [regio] = aantal overnachtingen [respons] /
(aantal verhuurwoningen [respons] x 5 bedden x 365 dagen).*

Het aantal overnachtingen per regio is berekend door de bezettingsgraad te relateren aan het totale aantal verhuurbungalows. Dit zijn alle bungalows die in de recreatieparken worden verhuurd.

Betrekking op alle bedrijven met verhuurwoningen

*In formule: overnachtingen =
bruto bezettingsgraad x aantal verhuurwoningen x 5 bedden x 365 dagen.*

Alle overige recreatiewoningen worden beschouwd als **tweede woningen**, waarvoor een vast aantal van 100 overnachtingen per jaar wordt gehanteerd.

5.7 Groepsaccommodaties

Alle groepsaccommodaties zijn in het bestand van Toerdata Noord opgenomen. Er zijn daarbij geen beperkingen gesteld aan het minimum aantal bedden.

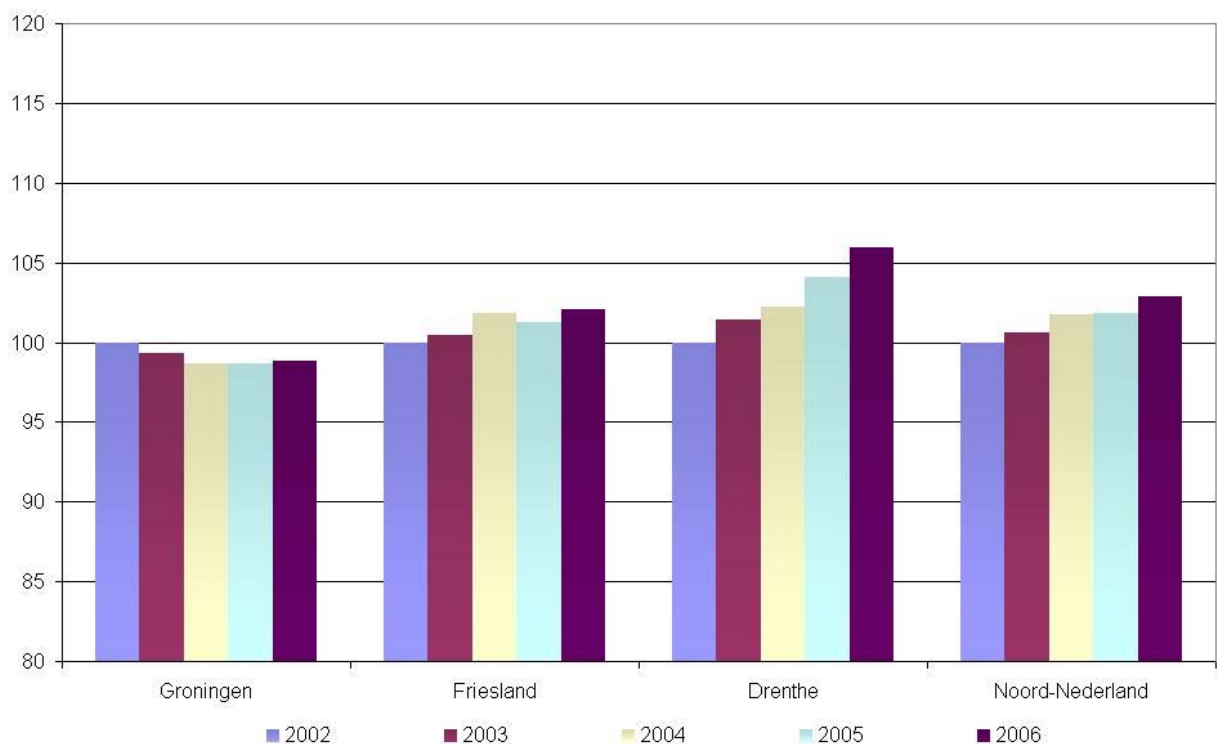
5.7.1 Samenvatting groepsaccommodaties

Het aantal geregistreerde groepsaccommodaties in Noord-Nederland is in 2006 met 5 gestegen tot 314 stuks. Friesland heeft de meeste geregistreerde groepsaccommodaties (186), gevolgd door Drenthe (102) en tot slot Groningen (26). De capaciteit is licht gestegen in vergelijking met 2005 tot 18.672 bedden. De bezettingsgraad is gelijk gebleven (21%) en het aantal overnachtingen is met 2,2% gestegen tot 1.408.000 overnachtingen. Onderstaande grafiek geeft de ontwikkeling (geïndexeerd) weer van het aantal bedden van groepsaccommodaties in Noord-Nederland van 2002 tot 2006. Achter in het rapport (vanaf pagina 113) zijn tabellen opgenomen die meer gegevens bevatten over groepsaccommodaties in Noord-Nederland.

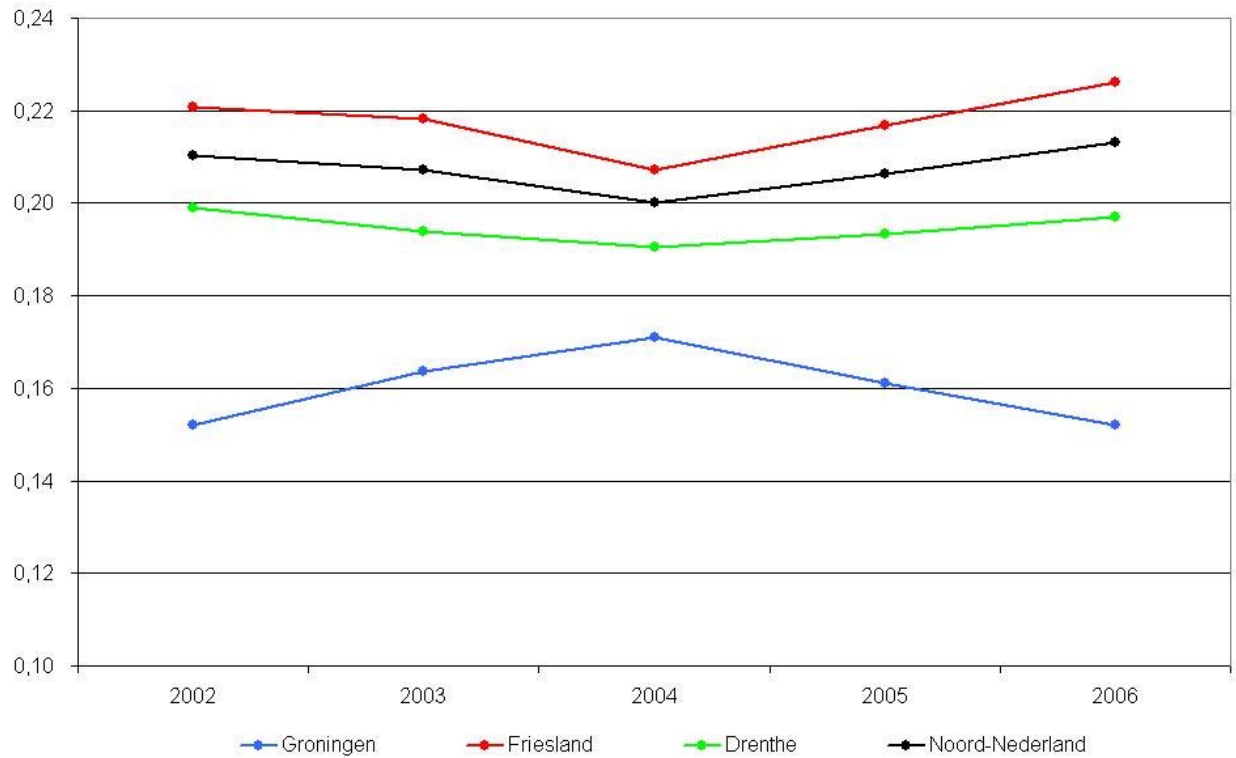
5.7.2 Trend ten opzichte van 2002

Het aantal geregistreerde groepsaccommodaties is ten opzichte van 2002 toegenomen met 18 stuks. De beddencapaciteit in de periode van 2002 tot 2006 is toegenomen met 2,9% in de drie provincies. De bezettingsgraad is van 2002 tot 2006 stabiel rond de 21%. Het aantal overnachtingen in groepsaccommodaties over de periode 2002–2006 is toegenomen met 2,4%. Alleen in de provincie Groningen is het aantal overnachtingen in groepsaccommodaties de afgelopen 2 jaar gedaald terwijl het aantal overnachtingen in Friesland en Drenthe de afgelopen 2 jaar is gestegen.

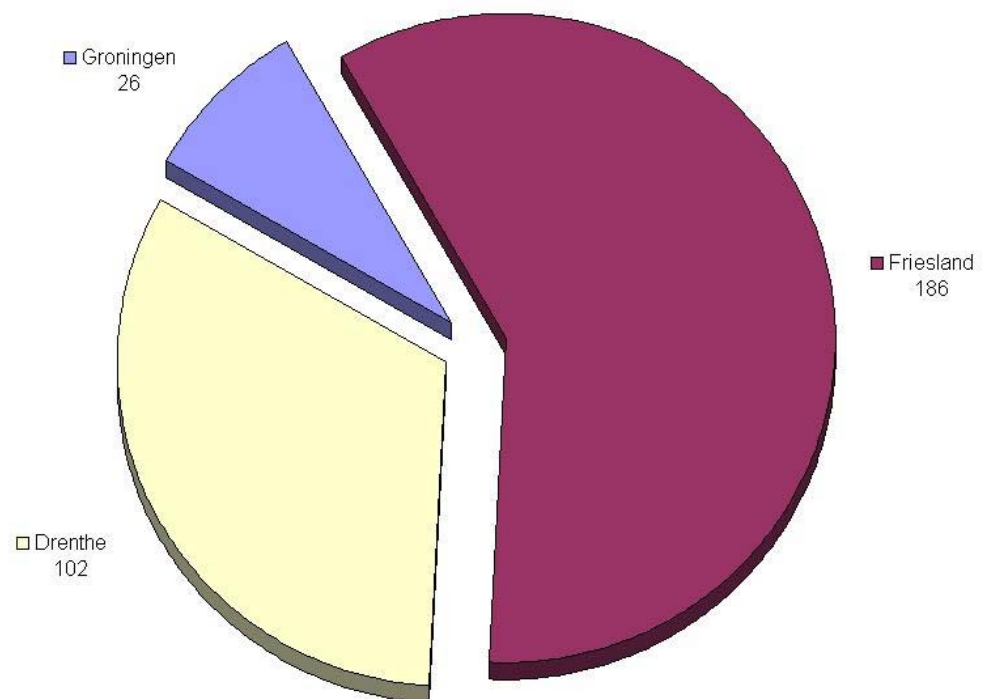
Grafiek 33 — **Capaciteitsontwikkeling (aantal bedden) groepsaccommodaties in Noord-Nederland, geïndexeerd 2002–2006 (2002 = 100)**

Grafiek 34 — **Gemiddelde bezettingsgraad groepsaccommodaties in Noord-Nederland, 2006**

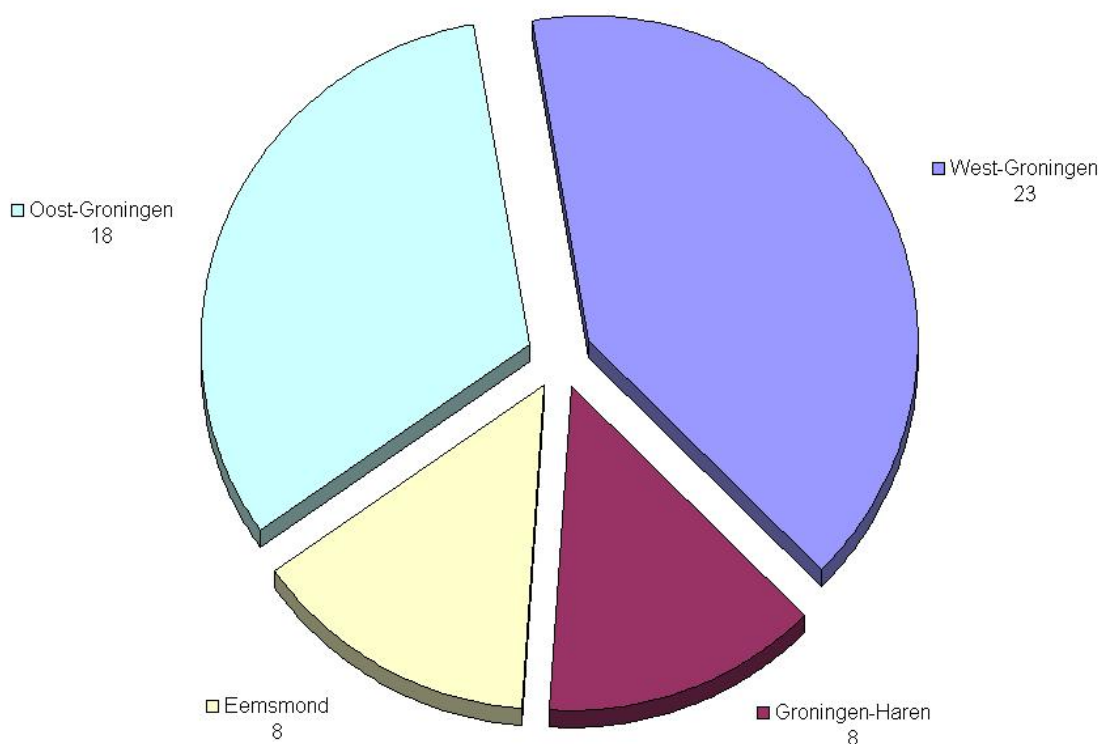
Grafiek 35 — **Aantal groepsaccommodaties in Noord-Nederland per provincie, 2006**

5.7.3 Groepsaccommodaties in Groningen

Het aantal geregistreerde groepsaccommodaties in Groningen is in 2006 26 stuks. De capaciteit is nagenoeg gelijk gebleven in vergelijking met 2005: er zijn in Groningen 1.201 bedden beschikbaar. De bezettingsgraad is in 2006 met 1 procentpunt gedaald tot 15%. Het aantal overnachtingen in groepsaccommodaties in Groningen is gedaald met 7,8% tot 56.000 in vergelijking met 2005. De sterkste daling (15,4%) heeft plaats gevonden in de regio Eemsmond.

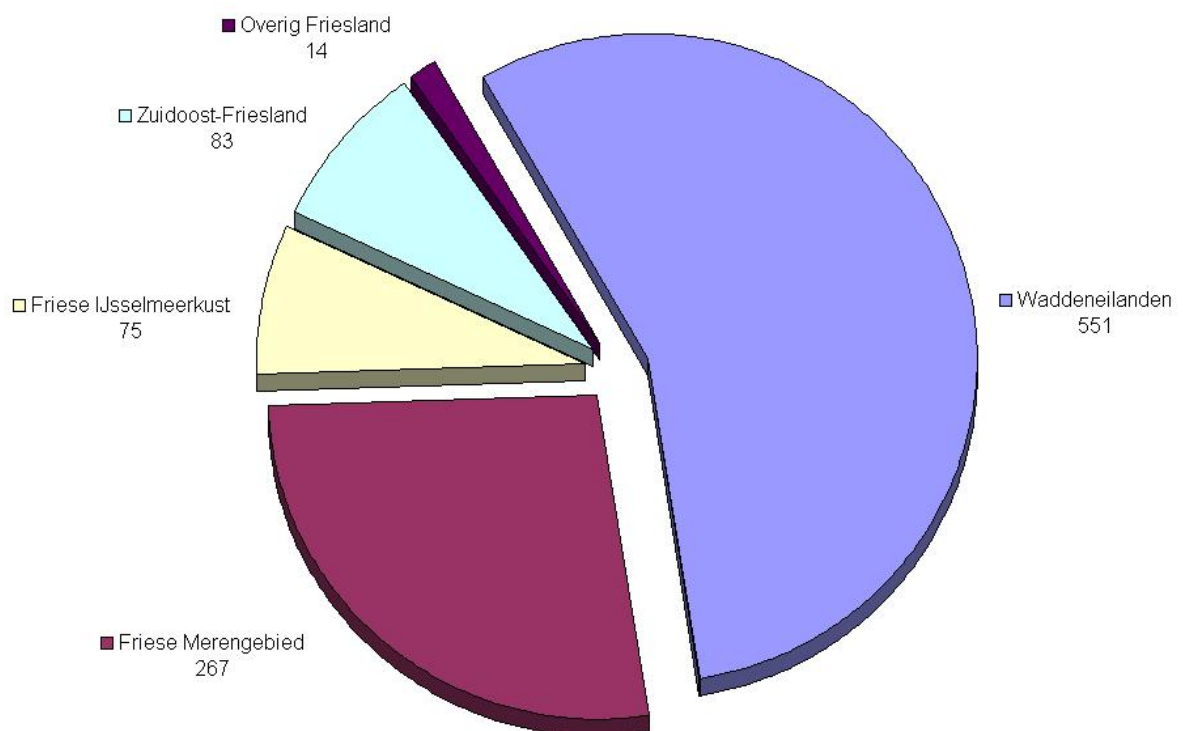
Grafiek 36 — **Overnachtingen groepsaccommodaties in Groningen (x 1000), 2006**

5.7.4 Groepsaccommodaties in Friesland

Het aantal groepsaccommodaties in Friesland is met 2 stuks gestegen tot 186 in 2006. De capaciteit is in 2006 met 0,8% toegenomen tot een totaal van 12.275 bedden. De bezettingsgraad van groepsaccommodaties in Friesland is 1 procentpunt toegenomen tot 23% in vergelijking met 2005. Het aantal overnachtingen is 2,7% toegenomen tot 989.000 overnachtingen in 2006. In de regio Zuidoost-Friesland is het aantal overnachtingen met 14,1% toegenomen.

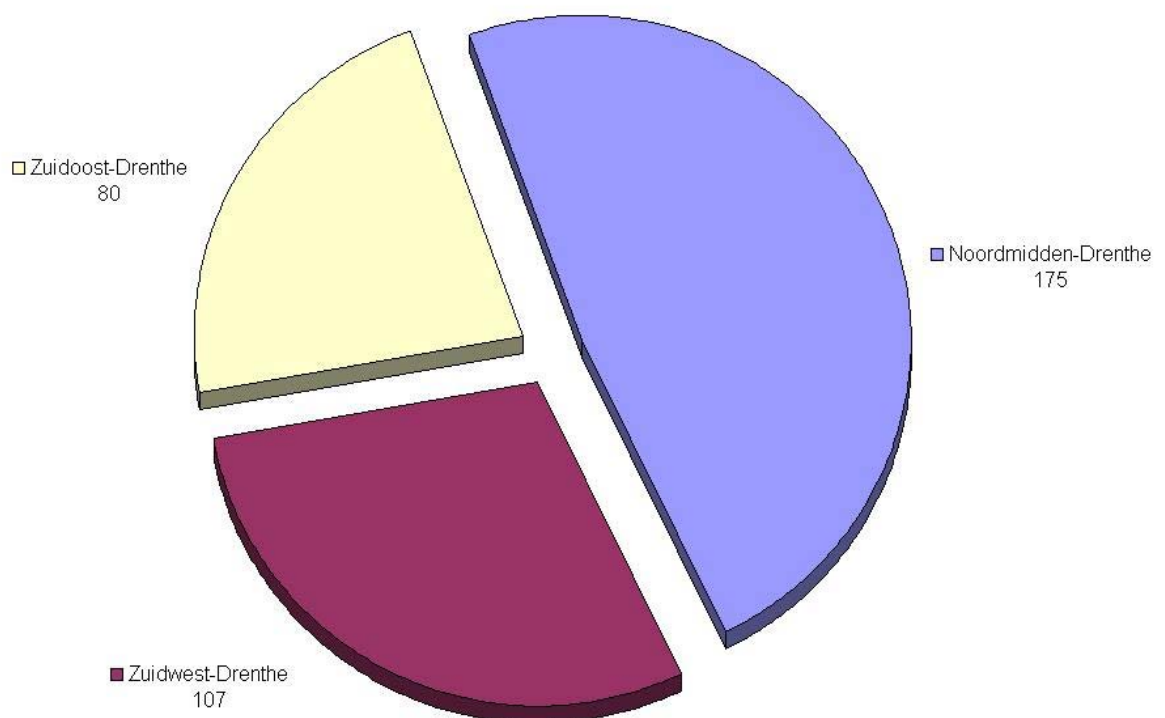
Grafiek 37 — **Overnachtingen groepsaccommodaties in Friesland (x 1000), 2006**

5.7.5 Groepsaccommodaties in Drenthe

Het aantal groepsaccommodaties in Drenthe is met 2 gestegen ten opzichte van 2005 tot 102 stuks in 2006. De capaciteit in Drenthe is gestegen met 1,8% tot 5.196 bedden. De bezettingsgraad is met 1 procentpunt gestegen tot 20% in vergelijking met 2005. In de regio Noordmidden-Drenthe is de bezettingsgraad afgenomen tot 22% en in Zuidwest-Drenthe toegenomen met 2 procentpunt tot 18%. Het aantal overnachtingen is in vergelijking met 2005 met 2,5% toegenomen tot 362.000 overnachtingen. In de regio Zuidwest-Drenthe is het aantal overnachtingen met 12,3% toegenomen.

Grafiek 38 — **Overnachtingen groepsaccommodaties in Drenthe (x 1000), 2006**

5.7.6 Methodologie

Alle groepsaccommodaties hebben begin 2007 een enquête ontvangen van Toerdata Noord, waarin is gevraagd naar het aantal bedden en overnachtingen. De bezettingsgraad is berekend uit de gegevens van de Toerdata Noord–enquête. Aan de hand van deze gegevens is de bezettingsgraad per regio en provincie berekend. De bruto bezettingsgraad is de bezetting per bed ervan uitgaande dat de accommodatie het gehele jaar is geopend.

Betrekking op de responderende bedrijven binnen het onderzoek

*In formule: bruto bezettingsgraad =
 aantal overnachtingen (respons) / (aantal bedden (respons) x 365 dagen).*

Het aantal overnachtingen is berekend door per regio de gemiddelde bezettingsgraad van de responderende bedrijven te relateren aan de totale beddencapaciteit.

Betrekking op alle groepsaccommodaties

*In formule: aantal overnachtingen =
 bruto bezettingsgraad x aantal bedden x 365 dagen.*

6 Watersport

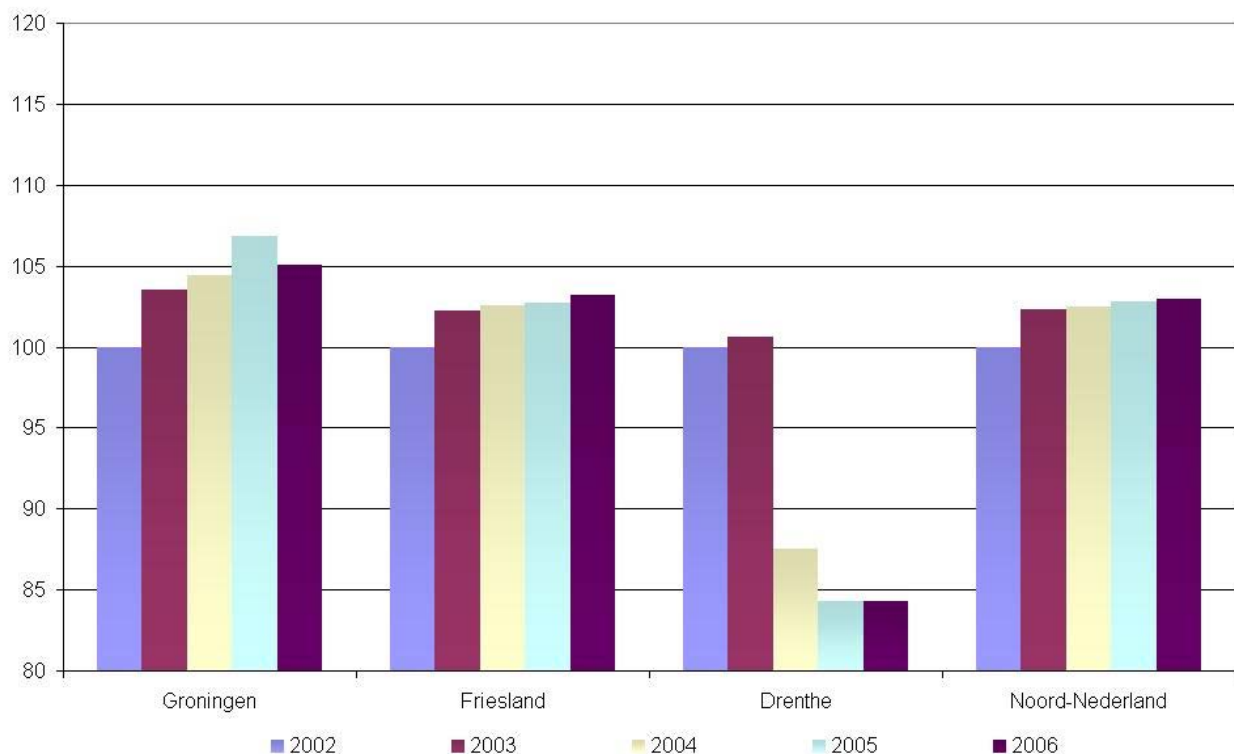
6.1 Inleiding

Het hoofdstuk watersport is verdeeld in jachthavens en jachtverhuur. Tevens komen in dit hoofdstuk de brug- en sluisstellingen en de chartervaart aan bod.

6.2 Jachthavens

Alleen jachthavens met meer dan 20 ligplaatsen zijn meegenomen in de tabellen over de watersport. Ook jachthavens die niet bedrijfsmatig worden geëxploiteerd (bijvoorbeeld jachthavens van verenigingen of stichtingen) zijn in de rapportage opgenomen. In veel gevallen wordt de exploitatie van jachthavens gecombineerd met een andere activiteit, zoals een jachtwerf of bootverhuur. Bijlage 18 t/m Bijlage 21 geven meer informatie over jachthavens in de drie provincies. De onderverdeling van vaste ligplaatsen en passantenligplaatsen plus het aantal overnachtingen op vaste ligplaatsen zijn in deze tabellen gepresenteerd.

Grafiek 39 — **Capaciteitsontwikkeling (aantal ligplaatsen) jachthavens in Noord-Nederland, geïndexeerd 2002–2006 (2002 = 100)⁷**

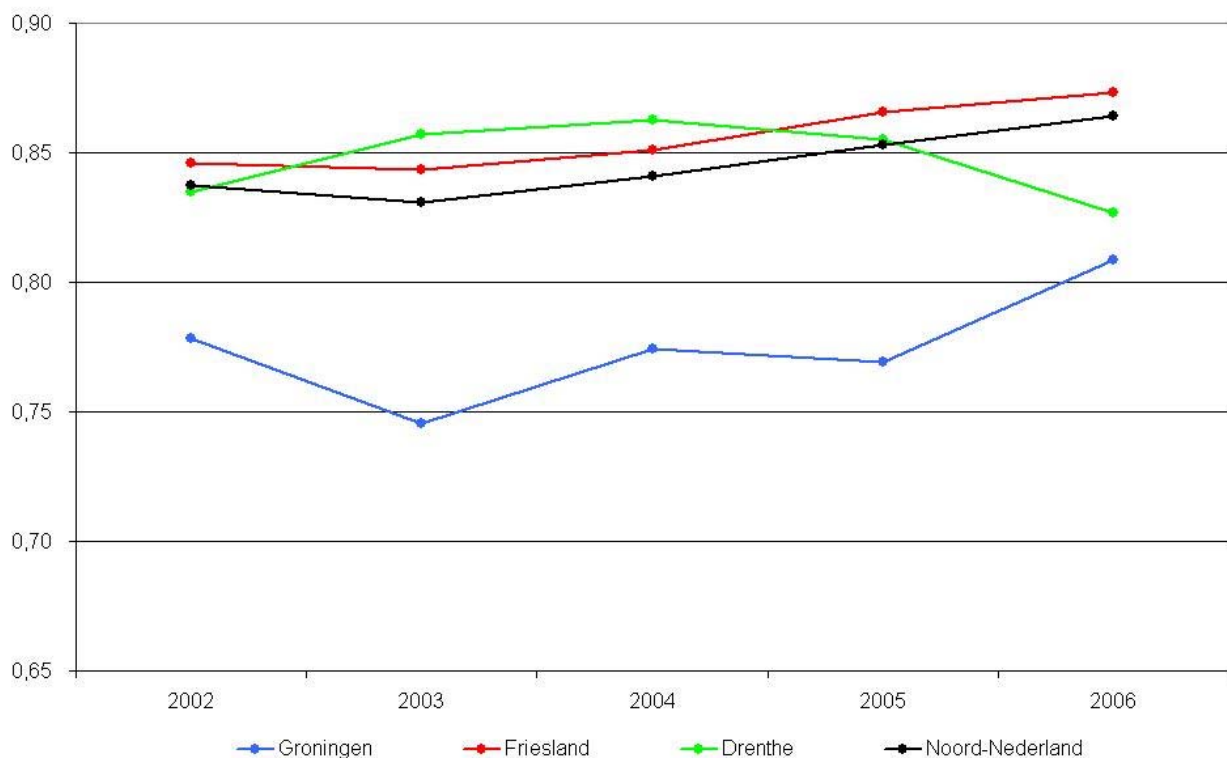

⁷ Doordat er weinig ligplaatsen zijn in Drenthe, betekent een lichte absolute daling een grotere relatieve daling.

6.2.1 Samenvatting jachthavens

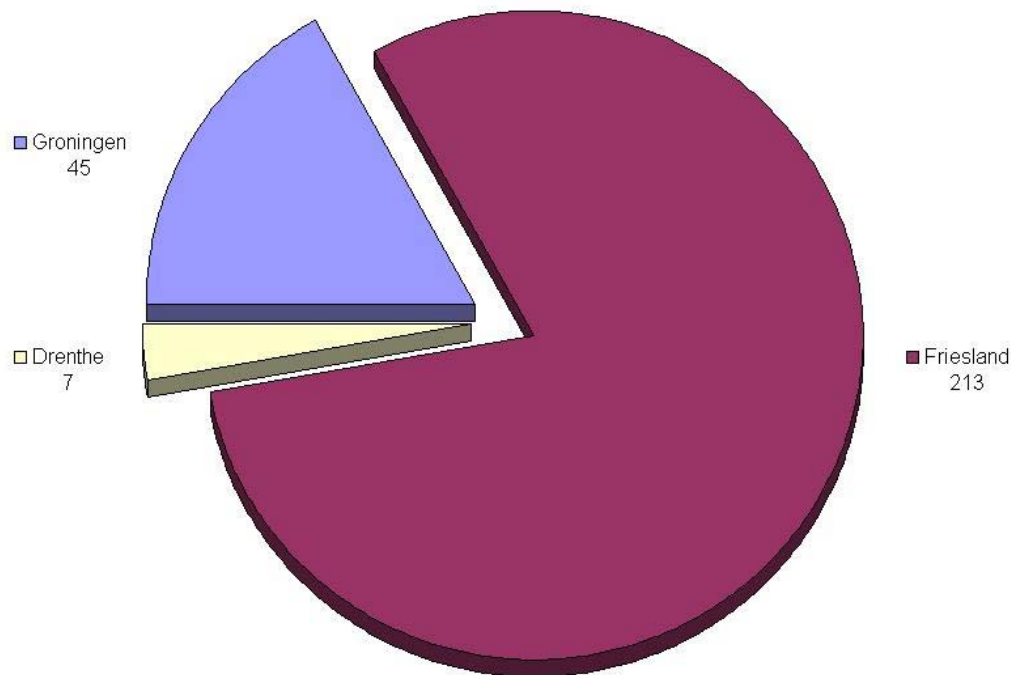
Het aantal geregistreerde jachthavens in Noord-Nederland in 2006 is met 2 gestegen. In totaal zijn er 265 jachthavens in Noord-Nederland, waarvan er 213 te vinden zijn in Friesland. Het aantal ligplaatsen in Noord-Nederland is licht gestegen tot 37.063 ligplaatsen. De verhuurgraad van de ligplaatsen is ten opzichte van 2005 gelijk gebleven (86%). Het aantal berekende overnachtingen is licht toegenomen in 2006 (0,8%) tot 1.315.000 overnachtingen.

Grafiek 40 — Gemiddelde verhuurgraad jachthavens in Noord-Nederland, 2006

6.2.2 Trend ten opzichte van 2002

In de periode van 2002 tot 2006 zijn er 7 jachthavens bijgekomen in de database van Toerdata Noord. Het aantal ligplaatsen is in 5 jaar tijd gestegen met 3,8%. De verhuurgraad is van 2002 tot 2006 gestegen met 1 procentpunt tot 86%. Het aantal overnachtingen vertoont de afgelopen 5 jaar een lichte maar constante stijging.

Grafiek 41 — **Aantal jachthavens in Noord-Nederland per provincie, 2006**

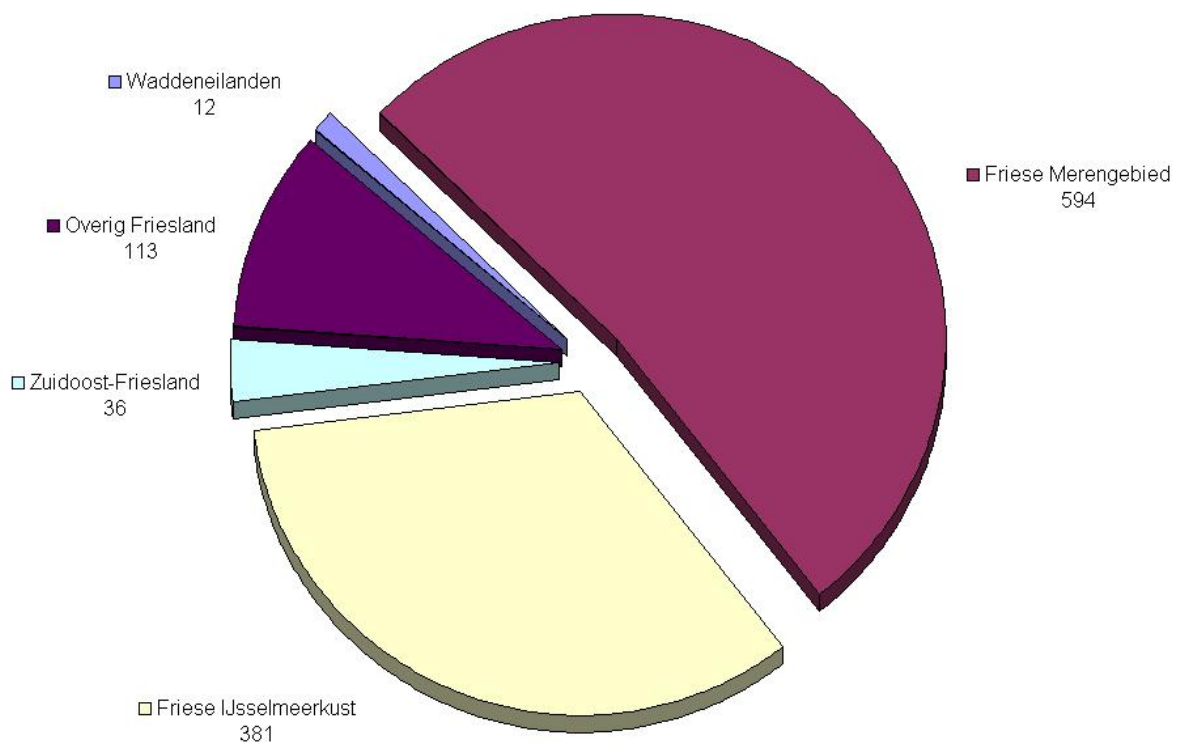
6.2.3 Jachthavens in Groningen

Het aantal jachthavens in de provincie Groningen is in het jaar 2006 toegenomen met 1 tot een totaal van 45. Het totale aantal ligplaatsen is nagenoeg gelijk gebleven op bijna 5.000 ligplaatsen. Hierbij gaat het om ruim 1.000 passantenligplaatsen; de rest betreft vaste ligplaatsen (3.906). De verhuurgraad van vaste ligplaatsen is met 2 procentpunt gestegen tot 81%. Het aantal berekende overnachtingen in Groningen is gestegen (2,3%) in vergelijking met 2005 en bedraagt in 2006 152.000.

6.2.4 Jachthavens in Friesland

In de provincie Friesland zijn in 2006 213 jachthavens geregistreerd; een stijging van 1 ten opzichte van het jaar 2005. Het totale aantal ligplaatsen in Friesland is in 2006 licht toegenomen (0,9%) tot 31.376. Van deze ligplaatsen zijn 5.316 passantenligplaatsen, terwijl het overgrote deel vaste ligplaatsen (26.060) betreft. De verhuurgraad is in 2006 gelijk gebleven aan 2005 (87%). Het aantal berekende overnachtingen is licht toegenomen (0,7%) tot 1.136.000 overnachtingen.

Grafiek 42 — **Overnachtingen jachthavens in Friesland (x 1000), 2006**

6.2.5 Jachthavens in Drenthe

In Drenthe zijn er geen jachthavens bij gekomen ten opzichte van 2005, het totaal blijft 7 jachthavens. Ook het aantal ligplaatsen is gelijk gebleven (742). De verhuurgraad van vaste plaatsen is met drie procentpunt gedaald tot 83%. Het aantal berekende overnachtingen is met 1.000 gedaald tot 26.000 (-3,3%).

6.2.6 Methodologie

Alle jachthavens hebben begin 2007 een enquête ontvangen van Toerdata Noord, waarin is gevraagd naar het aantal ligplaatsen (passanten en vaste) en het aantal verhuurde vaste ligplaatsen. Aan de hand van de gegevens uit de Toerdata-enquête is de verhuurgraad per regio en provincie berekend.

Betrekking op responderende bedrijven onderzoek

*In formule: bruto verhuurgraad =
 aantal verhuurde vaste ligplaatsen (respons) / aantal vaste ligplaatsen
(respons).*

Voor de berekening van het aantal overnachtingen is uitgegaan van 50 overnachtingen per verhuurde vaste ligplaats.

Betrekking op alle groepsaccommodaties

In formule: aantal overnachtingen = aantal verhuurde vaste ligplaatsen x 50.

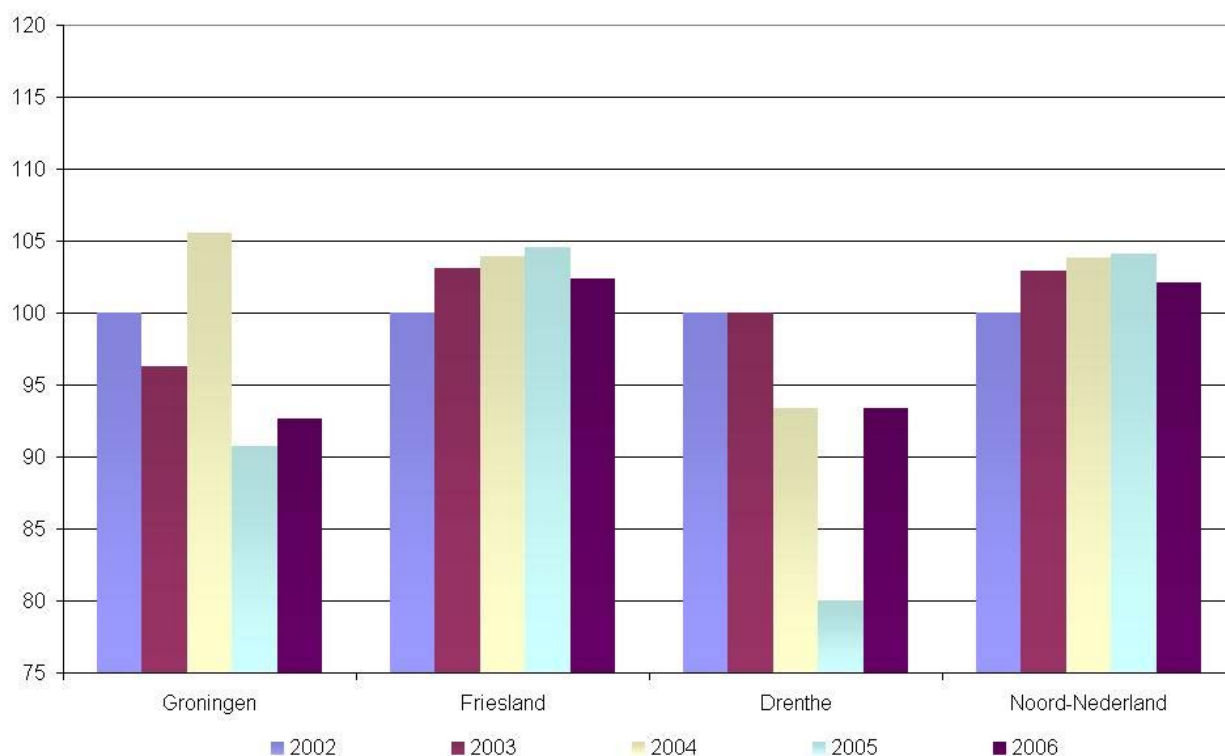
6.3 Jachtverhuur

Tot de sector jachtverhuur worden gerekend: de verhuur van kajuitmotorboten, kajuitzeilboten, open zeilboten en platbodemboten. Alle bedrijven met minimaal 2 boten van de vermelde types zijn in de database opgenomen. Niet opgenomen in de database zijn de watersportbedrijven die gespecialiseerd zijn in klein watersportmateriaal, bv. kanoverhuurders. Zoals in het vorige hoofdstuk al is aangegeven, worden de activiteiten jachthaven en jachtverhuur in een aantal gevallen door één en hetzelfde bedrijf uitgevoerd. In de bijlagen vanaf pagina 119 zijn het aantal bedrijven, de aantallen van de verschillende boottypen en de overnachtingen van kajuitmotor- en kajuitzeilboten weergegeven. De meeste verhuurbedrijven bevinden zich in Friesland. Dit is de reden dat de andere twee provincies minder uitgebreid behandeld worden.

6.3.1 Samenvatting jachtverhuur

Het aantal verhuurbedrijven is in 2006 gelijk gebleven en bedraagt 154 bedrijven. Het totale aantal verhuurboten is in 2006 afgenomen tot 2.851, de daling ten opzichte van 2005 is 1,9%. De grootste daling (-3,6%) is waarneembaar bij de categorie kajuitmotorboten. Het aantal berekende overnachtingen op verhuurboten⁸ is in 2006 met 2,2% afgenomen tot 391.000 overnachtingen. Het aantal verhuurdagen van de boottypes kajuitzeilboten en platbodemboten zijn gedaald (-7 en -5) ten opzichte van 2005. Het aantal verhuurdagen van de kajuitmotorboten is gestegen met 4 dagen en van de open zeilboten met 1 dag.

Grafiek 43 — **Capaciteitsontwikkeling bootverhuurders (aantal boten) in Noord-Nederland, geïndexeerd 2002–2006 (2002 = 100)**

⁸ In Toerisme in Cijfers worden de overnachtingen voor verhuurboten uitsluitend berekend over kajuitmotor- en kajuitzeilboten. Open zeilboten en platbodemboten worden niet meegeteld voor het totale aantal overnachtingen.

6.3.2 Trend ten opzichte van 2002

Het aantal geregistreerde verhuurbedrijven is van 2002 tot 2006 toegenomen met 2 stuks. Het aantal geregistreerde verhuurboten fluctueert tussen de 2.800 en 2.900 boten. Het aantal berekende overnachtingen schommelt rond de 400.000. Het gemiddelde aantal verhuurdagen per boottype fluctueert door de jaren heen.

Tabel 11 — Jachtverhuur: Aantal verhuurdagen per boottype, 2002–2006

	2002	2003	2004	2005	2006
Kajuitmotorboten	117,4	138,5	135,2	128,8	132,8
Kajuitzeilboten	95,3	96,7	95,9	93,4	86,2
Open zeilboten	70,9	76,6	76,8	70,4	71,0
Platbodemboten	76,1	94,0	95,2	100,0	95,2

Bron: Toerdata Noord

6.3.3 Jachtverhuur in Groningen

In de provincie Groningen waren in 2006 7 verhuurbedrijven geregistreerd volgens Toerdata Noord. De totale vloot bedroeg in 2006 50 boten. Het aantal overnachtingen bedroeg in Groningen 7.000 wat gelijk is aan het aantal overnachtingen van de voorafgaande 3 jaar.

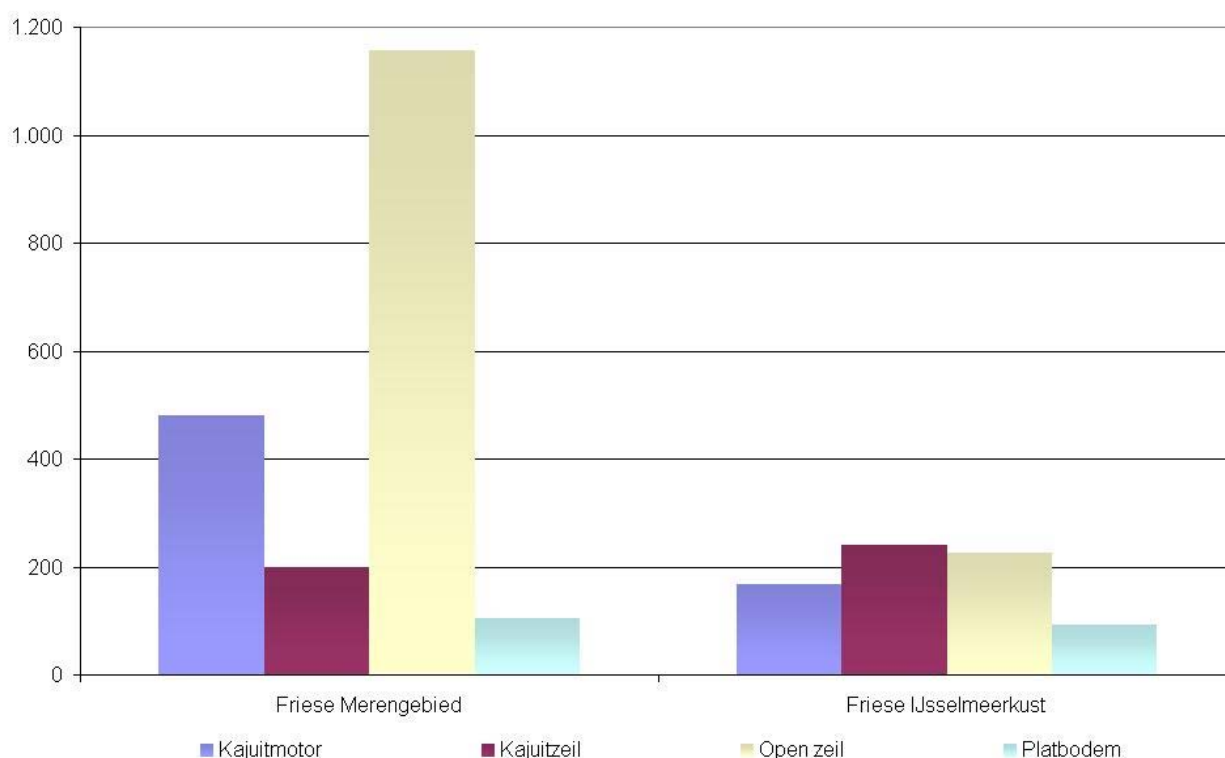
6.3.4 Jachtverhuur in Friesland

Het aantal bootverhuurbedrijven is in 2006 gelijk gebleven aan 2005 (144 bedrijven). Het aantal verhuurboten in 2006 is 2.773 stuks en is afgenomen met 59 boten ten opzichte van 2005. In 2006 is het aantal overnachtingen met 2,3% afgenomen tot 383.000 overnachtingen.

6.3.5 Jachtverhuur in Drenthe

In 2006 is het aantal bootverhuurbedrijven in de provincie Drenthe gelijk gebleven (3 bedrijven). Het aantal verhuurboten is toegenomen met 4 stuks tot 28 boten. Er zijn geen overnachtingen in kajuitzeilboten of kajuitmotor boten omdat deze in Drenthe niet verhuurd worden.

Grafiek 44 — **Aantal verhuurboten in het Friese Merengebied en de Friese IJsselmeerkust, 2006**

6.3.6 Methodologie

Alle bedrijven met boten in de verhuur hebben begin 2007 een enquête ontvangen van Toerdata Noord, waarin is gevraagd naar het aantal boten (kajuitmotorboten, kajuitzeilboten, open zeilboten en platbodernboten). Tevens is gevraagd naar het gemiddelde aantal dagen dat een boot verhuurd is. Op basis van de gegevens uit de Toerdata Noord-enquête is het gemiddelde aantal dagen dat een boot verhuurd is, berekend.

Betrekking op responderende bedrijven onderzoek

In formule: $\text{gemiddelde aantal dagen verhuurd (per boottype)} = \frac{\text{totale aantal verhuurdagen (respons)}}{\text{totale aantal boten (respons)}}$.

Voor de berekening van het aantal overnachtingen is uitgegaan van 3 slaapplekken per boot.

Betrekking op alle verhuurbedrijven

In formule: $\text{aantal overnachtingen} = \text{aantal verhuurde boten (kajuitmotor- en kajuitzeilboten)} \times \text{gemiddelde aantal verhuurde dagen} \times 3 \text{ slaapplekken}$.

6.4 Chartervaart

De chartervaart is een aparte categorie in Noord-Nederland. De gegevens van deze groep zijn aangeleverd door de Vereniging voor Beroepschartervaart. Deze vereniging beheert de database Schepenbank. Op basis van een enquête onder de leden worden overnachtingscijfers berekend. De overnachtingscijfers van de chartervaart worden niet meegenomen in de totaal tabel in hoofdstuk 2. Het staat de lezer vrij de totale overnachtingen met betrekking tot de watersport zelf bij elkaar op te tellen. Hetzelfde geldt voor de totale overnachtingen van alle categorieën.

Tabel 12 — **Aantal overnachtingen chartervaart, 2000–2003**

	Aandeel ⁹	2001	2002 ¹⁰	2003	2004	2005
West-Groningen	0,1%	1.183	1.020	858	965	960
Waddeneilanden	17,1%	286.882	247.459	208.036	234.122	232.871
Friese Merengebied	0,8%	13.940	12.024	10.108	11.376	11.315
Friese IJsselmeerkust	19,8%	332.882	287.138	241.394	271.662	270.211
Noord-Nederland	37,8%	634.886	547.641	460.396	518.126	515.358
Nederland	100,0%	1.678.416	1.447.770	1.217.125	1.369.742	1.362.426

Bron: Vereniging voor Beroepschartervaart (BBZ)

Bijna 40% van alle overnachtingen in de chartervaart in Nederland vindt plaats in de provincies Groningen en Friesland. De Waddeneilanden en de IJsselmeerkust hebben verreweg de meeste overnachtingen. De overige twee regio's hebben relatief gezien weinig overnachtingen. In Drenthe zijn volgens de BBZ geen chartermaatschappijen.

⁹ Deze percentages zijn berekend over cijfers tussen 1998 en 2006.

¹⁰ Dit is een schatting aangezien cijfers over 2002 bij de BBZ niet bekend zijn.

6.5 Brug- en sluisstellingen

Ieder jaar worden bij verschillende bruggen en sluisen in de drie noordelijke provincies het aantal passerende recreatievaartuigen geregistreerd. Bij de sluisen worden alle vaartuigen geteld, bij de bruggen alleen de vaartuigen die een geopende brug passeren.

6.5.1 Berekening indexering brug- en sluisstellingen

De cijfers met betrekking tot brug- en sluisstellingen waren de afgelopen jaren niet altijd voor alle bruggen en sluisen beschikbaar. De cijfers die in dit hoofdstuk gepubliceerd worden hebben alleen betrekking op de bruggen / sluisen die elk jaar de tellingen hebben bijgehouden. In de loop der jaren hebben er diverse werkzaamheden aan de waterwegen plaatsgevonden die de cijfers beïnvloeden. De totaalcijfers geven een indicatie van de ontwikkeling van het aantal vaarbewegingen in Noord-Nederland. In onderstaande tabel zijn de totaalcijfers van de drie provincies weergegeven. In de bijlage zijn alle brug- en sluisstellingen gepresenteerd.

Tabel 13 — **Brug- en sluisstellingen recreatievaart 2002–2006, geïndexeerd (2002 = 100)**

	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	100	100	95	91	86
Friesland	100	105	95	93	95
Drenthe	100	99	92	91	82
Noord-Nederland	100	103	95	92	92

Bron: Provincies Groningen, Friesland en Drenthe

In Bijlage 26, Bijlage 27 en Bijlage 28 zijn de brug- en sluisstellingen per provincie gepresenteerd ten opzichte van het basisjaar 2002. Op de volgende pagina's zijn overzichten per provincie gepresenteerd van de bruggen / sluisen waar over de laatste jaren de meeste passages hebben plaatsgevonden.

6.5.2 Samenvatting brug- en sluisstellingen

Het aantal passages door bruggen en sluisen is afgenomen met 0,4% in Noord-Nederland. Alleen in Friesland was een stijging van het aantal passages waarneembaar (2,0%), Drenthe heeft 9,8% minder passages gehad in 2006 en Groningen 5,5% minder passages.

6.5.3 Brug- en sluisstellingen in Groningen

Tabel 14 — **De drie drukste passagepunten in Groningen**

	2002	2003	2004	2005	2006
Lauwersoog (Robbengatsluis)	15.625	16.141	15.444	14.092	15.149
Oostersluis	9.114	8.406	8.439	7.894	7.525
Brug Roodehaan	7.483	7.916	7.264	6.411	7.261

Bron: Provincie Groningen

Lauwersoog is al jaren het drukste punt van Groningen. Het aantal passages van Lauwersoog is ten opzichte van 2005 gestegen met 7,5%. Het 1 na drukste passagepunt in Groningen is Oostersluis gevolgd door Brug Roodehaan.

6.5.4 Brug- en sluisstellingen in Friesland

Tabel 15 — **De drie drukste passagepunten in Friesland**

	2002	2003	2004	2005	2006
Jelteslootbrug	50.936	52.824	49.151	46.912	51.497
Johan Frisosluis	44.029	48.309	40.675	39.387	40.115
Prinses Margrietsluis	25.666	29.914	27.053	26.528	27.694

Bron: Provinsje Fryslân

Het drukste passagepunt in Friesland is de Jelteslootbrug. Ten opzichte van 2005 zijn hier ruim 4.000 passages meer geweest. Dat is een stijging van 9,8%. Ook het 1 na drukste passagepunt, de Johan Frisosluis, heeft meer passages gehad in 2006 (1,8%). De Prinses Margrietsluis completeert de top 3 met een stijging van 4,4% ten opzichte van 2005.

6.5.5 Brug- en sluisstellingen in Drenthe

Tabel 16 — **De drie drukste passagepunten in Drenthe**

	2002	2003	2004	2005	2006
Galgenkampsbrug	5.084	5.100	5.008	4.833	4.193
Paradijssluis	4.145	4.015	3.879	3.680	3.346
Haveltersluis	3.975	3.844	3.478	3.421	3.128

Bron: Provincie Drenthe

De drie watersportpunten in Drenthe vertonen allen een daling ten opzichte van 2005. Bij de Galgenkampsbrug was de daling 13,2%. De Haarsluis is het enige passagepunt in Drenthe waar meer passages gemeten zijn dan in 2005 (zie Bijlage 28).

7 Dagattracties en Evenementen

7.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komen de bezoekersaantallen van dagattracties en evenementen in de drie noordelijk provincies aan bod. De cijfers met betrekking tot de dagattracties komen rechtstreeks uit de Toerdata Noord database en zijn verwerkt in verschillende tabellen die in paragraaf 7.2 zijn weergegeven. De bezoekersaantallen van evenementen zijn bewerkt door Toerdata Noord en worden aangeleverd door Respons Evenementenmonitor. Tabellen met betrekking tot deze cijfers zijn terug te vinden vanaf pagina 93.

7.2 Dagattracties

De toeristische dagattracties zijn ingedeeld in de categorieën: ambachten, attractieparken, dierentuinen, kartbanen, musea, zwembaden/sportcomplexen en overige attracties. Over het algemeen geldt dat alleen dagattracties zijn opgenomen waarvoor een toegangsprijs moet worden betaald, anders vindt er geen registratie van het aantal bezoekers plaats. Daarnaast wordt voor opname in het Toerdata Noord-bestand een minimum van 500 bezoekers per jaar gehanteerd. Voor zwembaden en sportaccommodaties wordt een minimum aantal bezoekers van 50.000 per jaar gesteld. In de bijlagen (vanaf pagina 120) zijn alle dagrecreatieve bedrijven opgenomen met de bezoekersaantallen over de afgelopen drie jaar.

7.2.1 Samenvatting dagattracties

In vergelijking met 2005 hebben minder mensen een bezoek gebracht aan een dagattractie in Noord-Nederland. In de provincie Friesland is het aantal bezoekers van dagattracties toegenomen met 1,0%. In Groningen is het aantal bezoekers bijna gelijk gebleven en in Drenthe is het aantal bezoekers afgenomen met 3,6%. In absoluut aantal hebben bijna 10,8 miljoen mensen dagattracties bezocht in de provincies Groningen, Friesland en Drenthe. Best bezochte dagattractie is, net als voorgaande jaren, Dierenpark Emmen.

Aantal bezoekers dagattracties

Doordat niet alle dagattracties jaarlijks de vragenlijst terugsturen kan er moeilijk worden vastgesteld hoeveel mensen op jaarbasis een dagattractie hebben bezocht. Elk jaar is er een aantal dagattracties dat geen gegevens beschikbaar stelt. Om dit probleem te omzeilen worden in de berekening van het aantal bezoekers van dagattracties alleen de bedrijven meegenomen die de afgelopen vijf jaar gerespondeerd hebben. Deze bezoekersaantallen zijn vervolgens geïndexeerd. Ruim 70% van alle dagattracties heeft gedurende de laatste vijf jaar *elk jaar* de bezoekersaantallen aan Toerdata Noord doorgegeven deze groep hadden in 2006 totaal 10,7 miljoen bezoekers. Aangezien overwegend alle grote bedrijven jaarlijks reageren, is de dekking veel groter dan de genoemde 70%. Naar schatting is 95% van de bezoekers in kaart gebracht.

Tabel 17 — **Aantal dagattracties met meer dan 500 bezoekers in Noord-Nederland per categorie, 2006**

	Groningen	Friesland	Drenthe	Noord-Nederland
Ambacht	4	11	1	16
Attractieparken	3	7	7	17
Dierentuinen	2	3	9	14
Kartbanen	2	4	1	7
Museum	54	99	70	223
Overig	7	10	7	24
Zwembaden / sportcomplexen	5	12	6	23
Totaal	77	146	101	324

Bron: Toerdata Noord

Er zijn in het noorden 324 organisaties geregistreerd bij Toerdata Noord met een dagrecreatieve functie. Net als in 2005 is de categorie musea veruit de grootste.

Tabel 18 — **Bezoekersaantallen dagattracties per provincie, geïndexeerd, 2002–2006¹¹**

	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	100	97	100	97	97
Friesland	100	98	92	100	101
Drenthe	100	105	104	104	100
Noord-Nederland	100	100	99	100	99

Bron: Toerdata Noord

In Friesland is het aantal bezoekers van dagattracties in het jaar 2006 met 1,0% toegenomen. In Groningen is het aantal bezoekers van dagattracties nagenoeg gelijk gebleven, terwijl er in Drenthe sprake is van een daling van 3,6 %.

¹¹ Bedrijven in deze tabel worden alleen opgenomen als deze de afgelopen vijf jaar gereageerd hebben.

7.2.2 Dagattracties uitgesplitst naar categorie

Tabel 19 — **Bezoekersaantallen dagattracties per categorie, geïndexeerd, 2002–2006**

	2002	2003	2004	2005	2006
Ambacht	100	103	117	132	122
Attractieparken	100	101	100	104	102
Dierentuinen	100	101	98	93	88
Kartbanen	100	100	100	100	103
Musea	100	95	97	96	98
Overig	100	107	105	107	109
Zwembaden / sportcomplexen	100	102	98	103	102
Totaal	100	100	99	100	99

Bron: Toerdata Noord

In het jaar 2006 is het dierentuinbezoek voor het derde opeenvolgende jaar gedaald (–5,4%). Dit is voornamelijk toe te schrijven aan de daling in het aantal bezoekers van Dierenpark Emmen. Ook de categorie ambachten heeft minder bezoekers mogen verwelkomen (–7,8%). De categorie kartbanen heeft 3,1% meer bezoekers gehad dan in 2005. De totale bezoekersaantallen van attracties die gegevens verstrekten hebben over de afgelopen vijf jaar ligt op bijna 10,8 miljoen. De afgelopen 5 jaar fluctueert dit aantal licht.

7.2.3 Top 10 dagattracties per provincie

Tabel 20 — Tien best bezochte dagattracties in Groningen, 2002–2006

Naam attractie	2002	2003	2004	2005	2006
Sportcentrum Karding	429.300	450.000	477.000	462.000	421.000
Holland Casino	345.419	371.310	339.527	347.281	351.048
Stichting Recreatie Nienoord	301.000	297.000	289.000	292.000	296.000
Subtropisch Zwemparadijs Tropiqua	273.000	247.000	250.000	239.000	228.040
Fontana Nieuweschans	178.370	191.824	202.000	203.000	204.000
Parc Emslandermeer	180.000	165.000	178.000	165.000	170.000
Zeehondencrèche	150.000	150.000	175.000	150.000	160.000
Groninger Museum	345.000	235.000	220.000	185.000	157.000
Sportfondsen Pekela B.V.	100.000	95.000	95.000	100.000	110.000
Landgoed Fraeylemaborg	40.000	40.000	89.301	88.429	92.839

Bron: Toerdata Noord

Sportcentrum Karding (stad Groningen) heeft al jaren het meeste aantal bezoekers in Groningen. Sportcentrum Karding heeft de afgelopen twee jaar minder bezoekers gehad. Tweede in de top 10 van Groninger dagattracties is het Holland Casino (stad Groningen). Het Groninger museum (stad Groningen) heeft in 2006 28.000 bezoekers minder ten opzichte van 2005. Sinds 2002 daalt het aantal bezoekers van het Groninger Museum elk jaar. In totaal zorgen deze tien attracties voor ruim 74% van alle bezoekers aan dagattracties in de provincie Groningen.

Tabel 21 — Tien best bezochte dagattracties in Friesland, 2002–2006

Naam attractie	2002	2003	2004	2005	2006
De Welle	422.000	416.000	410.000	507.000	507.000
Sport en Recreatiebad De Blauwe Golf	370.000	398.000	380.000	378.000	378.000
Sport- en Recreatiecentrum Thialf	600.000	475.000	290.000	355.000	360.000
De Stiennen Flier	263.000	258.500	268.000	277.877	272.000
Tolhuisbad	75.237	69.839	69.000	174.689	167.269
Aquazoo Friesland	45.000	75.000	100.000	115.000	150.000
Bezoekerscentrum Appelscha	100.000	110.000	110.000	130.000	150.000
Zwembad de Frosk	132.000	132.000	140.000	135.000	135.000
Kinderboerderij De Naturij	125.000	120.000	110.000	105.000	110.000
Natuurcentrum Ameland	80.000	80.000	83.000	80.500	77.600

Bron: Toerdata Noord

Sportcentrum De Welle had de meeste bezoekers in 2006, net als de afgelopen 2 jaar. Nieuwkomer in deze top 10 is het Natuurcentrum Ameland. Thialf laat na enkele mindere jaren voor het tweede jaar op rij een stijging zien in het aantal bezoekers. Gezamenlijk zorgen deze tien attracties voor 60% van alle bezoekers aan dagattracties in de provincie.

Tabel 22 — Tien best bezochte dagattracties in Drenthe, 2002–2006

Naam attractie	2002	2003	2004	2005	2006
Dierenpark Emmen	1.500.000	1.500.000	1.400.000	1.300.000	1.140.000
Zwem- en Golfbad Aquarena	355.000	550.000	550.000	550.000	550.000
Bad Hesselingen	281.714	280.738	276.197	265.435	262.441
Speelstad Oranje	275.000	250.000	250.000	255.000	220.000
Het Drouwenerzand	93.753	110.000	129.137	144.578	165.002
Bezoekerscentrum Dwingelderveld	141.000	140.309	142.606	161.768	162.874
Aqualaren	133.500	133.400	137.244	126.800	128.888
Molenduinbad	96.801	98.450	109.518	105.907	112.481
Het Boomkroonpad	106.000	103.000	103.000	91.000	103.000
Herinneringscentrum Kamp Westerbork	100.767	100.200	101.065	120.000	102.746

Bron: Toerdata Noord

Het Dierenpark Emmen is al jaren de meest bezochte dagattractie van Noord-Nederland. Wel is het aantal bezoekers in 2006, net als de 2 jaar daarvoor afgenomen. In 2006 zijn er 12,3% minder bezoekers geweest. Vijf van de tien dagattracties in de top 10 van Drenthe laten een stijging zien, waarbij Het Drouwenerzand de sterkste stijger is met 14,1%. In totaal zorgen deze tien attracties in Drenthe voor 73% van het totale aantal bezoekers aan dagattracties in de provincie.

Tabel 23 — Tien best bezochte dagattracties in Noord-Nederland, 2002–2006

Naam attractie	2002	2003	2004	2005	2006
Dierenpark Emmen	1.500.000	1.500.000	1.400.000	1.300.000	1.140.000
Zwem- en Golfbad Aquarena	355.000	550.000	550.000	550.000	550.000
De Welle	422.000	416.000	410.000	507.000	507.000
Sportcentrum Kardinge	429.300	450.000	477.000	462.000	421.000
Sport en Recreatiebad De Blauwe Golf	370.000	398.000	380.000	378.000	378.000
Sport- en Recreatiecentrum Thialf	600.000	475.000	290.000	355.000	360.000
Holland Casino	345.419	371.310	339.527	347.281	351.048
Stichting Recreatie Nienoord	301.000	297.000	289.000	292.000	296.000
De Stienen Flier	263.000	258.500	268.000	277.877	272.000
Bad Hesselingen	281.714	280.738	276.197	265.435	262.441

Bron: Toerdata Noord

Dierenpark Emmen is nog altijd met afstand de best bezochte attractie van de drie noordelijke provincies. Maar liefst zeven van de tien topattracties zijn zwembaden c.q. sportparken. Sportcentrum Kardinge en Dierenpark Emmen hebben in 2006 ten opzichte van 2005 veel bezoekers verloren. De overige dagattracties zijn vrij stabiel in hun bezoekersaantallen over de laatste drie jaar. De top 10 attracties samen zorgen in 2006 voor 42% van alle bezoekers aan dagattracties in Noord-Nederland.

7.3 Evenementen

Dit jaar zijn voor de vijfde keer cijfers opgenomen met betrekking tot evenementenbezoek in de drie noordelijke provincies. Toerdata Noord krijgt de gegevens van alle evenementen die in Noord-Nederland worden gehouden aangeleverd door Respons Evenementenmonitor. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen de diverse soorten evenementen (sport, cultuur, etc.). Het enige criterium is een minimum aantal bezoekers van 5.000. Vanaf pagina 137 zijn alle evenementen met meer dan 5.000 bezoekers in tabelvorm gepresenteerd. De tabellen geven de bezoekersaantallen weer per evenement, waarbij geen rekening wordt gehouden met de duur van het evenement. Er is dus geen onderscheid gemaakt tussen één- en meerdaagse evenementen. Wel is een categorisering aangebracht in het type evenement (Beeldende Kunst; Maatschappij / Sociaal / Cultuur; Podiumkunsten; Sport).

7.3.1 Samenvatting evenementen

De feestweek in Zuidlaren is net als in 2005 het drukst bezochte evenement van Noord-Nederland. Drie van de vijf van de evenementen die in 2005 in de top 5 stonden, komen ook in 2006 terug in de tabellen. In de top 5 staan 2 nieuwkomers: Anuschka Blommers & Niels Schumm (evenement van het Groninger museum) en Damster Stadsfeesten. Delfsail is het grootste evenement in Noord-Nederland maar wordt niet jaarlijks georganiseerd.

7.3.2 Top 5 evenementen per provincie

Tabel 24 — **Vijf best bezochte evenementen in Groningen, 2006**

Naam attractie	Plaats	Aantal bezoekers
Pinksterfeesten Delfzijl	Delfzijl	130.000
Noorderzon	Groningen	110.000
Anuschka Blommers & Niels Schumm	Groningen	108.000
Damster Stadsfeesten	Appingedam	100.000
Bloemenjaarmarkt Groningen	Groningen	100.000

Bron: Respons Evenementenmonitor, bewerkt door Toerdata Noord

De Meikermis in Groningen heeft in 2006 beduidend minder bezoekers getrokken en is niet meer terug te vinden in de top 5 van evenementen in Groningen. 3 van de 5 evenementen hebben plaatsgevonden in de stad Groningen.

Tabel 25 — Vijf best bezochte evenementen in Friesland, 2006

Naam attractie	Plaats	Aantal bezoekers
Open Dagen Koninklijke Luchtmacht	Leeuwarden	200.000
Friesland Vaart	Leeuwarden	200.000
Harlinger Visserijdagen	Harlingen	170.000
Sneekweek	Sneek	106.000
Elfsteden Oldtimerrally	Sloten	100.000

Bron: Respons Evenementenmonitor, bewerkt door Toerdata Noord

3 van de 5 evenementen die in 2005 in de top 5 stonden, komen ook in 2006 terug in de tabellen. In de top 5 staan 2 nieuwkomers die beide niet elk jaar georganiseerd worden. Zowel de Open Dagen Koninklijke Luchtmacht in Leeuwarden als Friesland Vaart trok in 2006 200.000 bezoekers. De overige drie evenementen worden jaarlijks georganiseerd en vormden in 2005 de top drie.

Tabel 26 — Vijf best bezochte evenementen in Drenthe, 2006

Naam attractie	Plaats	Aantal bezoekers
Zuidlaardermarkt	Zuidlaren	150.000
A-Style Dutch TT Assen	Assen	140.000
Rijksmuseum aan de Brink	Assen	86.581
TT Festival Assen	Assen	80.000
TT Kermis Assen	Assen	80.000
Bloemencorso Eelde	Eelde	80.000
Oostermoertentoonstelling	Zuidlaren	80.000

Bron: Respons Evenementenmonitor, bewerkt door Toerdata Noord

De Zuidlaardermarkt is al jaren het best bezochte evenement van Drenthe en ook de overige evenementen kunnen rekenen op een redelijk stabiele toestroom van bezoekers. De Zuidlaardermarkt heeft in 2006 30.000 bezoekers minder getrokken dan in 2005. Het Rijksmuseum aan de Brink is de belangrijkste nieuwkomer in de top 5.

8 Tabellenboek

Bijlage 1	—	Werkgelegenheidsontwikkeling R&T Groningen, 2002–2006	98
Bijlage 2	—	Werkgelegenheidsontwikkeling R&T Friesland, 2002–2006	99
Bijlage 3	—	Werkgelegenheidsontwikkeling R&T Drenthe, 2002–2006	100
Bijlage 4	—	Werkgelegenheidsontwikkeling Watersport Friesland, 2002–2006	101
Bijlage 5	—	Hotels en Pensions: Aantal bedrijven en bedden, 2002–2006	102
Bijlage 6	—	Hotels en Pensions: Bezettingsgraad en overnachtingen, 2002–2006	103
Bijlage 7	—	Logies en Ontbijt: Aantal bedrijven en overnachtingen, 2002–2006	104
Bijlage 8	—	Kampeerterreinen: Aantal bedrijven en standplaatsen, 2002–2006	105
Bijlage 9	—	Kampeerterreinen: Aantal toeristische en vaste standplaatsen, 2002–2006	106
Bijlage 10	—	Kampeerterreinen: Bezettingsgraad en overnachtingen, 2002–2006	107
Bijlage 11	—	Kampeerterreinen: Verhuurgraad en overnachtingen, 2002–2006	108
Bijlage 12	—	Recreatiewoningen: Aantal bedrijven en recreatiewoningen, 2002–2006	109
Bijlage 13	—	Recreatiewoningen: Verhuurwoningen en tweede woningen, 2002–2006	110
Bijlage 14	—	Verhuurwoningen: Bezettingsgraad, 2002–2006	111
Bijlage 15	—	Recreatiewoningen: Overnachtingen recreatiewoningen, 2002–2006	112
Bijlage 16	—	Groepsaccommodaties: Aantal adressen en bedden, 2002–2006	113
Bijlage 17	—	Groepsaccommodaties: Bezettingsgraad en overnachtingen, 2002–2006	114
Bijlage 18	—	Jachthavens: Aantal adressen en ligplaatsen, 2002–2006	115
Bijlage 19	—	Jachthavens: Passantenligplaatsen en vaste ligplaatsen, 2002–2006	116
Bijlage 20	—	Jachthavens: Overzicht van 2006	117
Bijlage 21	—	Jachthavens: Verhuurgraad en overnachtingen, 2002–2006	118
Bijlage 22	—	Jachtverhuur: Aantal bedrijven en verhuurboten, 2002–2006	119
Bijlage 23	—	Jachtverhuur: Aantal kajuitmotor- en kajuitzeilboten, 2002–2006	120
Bijlage 24	—	Jachtverhuur: Aantal open zeil- en platbodemboten, 2002–2006	121
Bijlage 25	—	Jachtverhuur: Overnachtingen kajuitmotor- en kajuitzeilboten, 2002–2006	122
Bijlage 26	—	Brug- en sluisstellingen: Passages Groningen, 2002–2006	123
Bijlage 27	—	Brug- en sluisstellingen: Passages Friesland, 2002–2006	124
Bijlage 28	—	Brug- en sluisstellingen: Passages Drenthe, 2002–2006	125
Bijlage 29	—	Dagattracties: Aantal bezoekers Groningen, 2002–2006	126
Bijlage 30	—	Dagattracties: Aantal bezoekers Friesland, 2002–2006	129
Bijlage 31	—	Dagattracties: Aantal bezoekers Drenthe, 2002–2006	134
Bijlage 32	—	Evenementen: Aantal bezoekers Groningen, 2006	137
Bijlage 33	—	Evenementen: Aantal bezoekers Friesland, 2006	141
Bijlage 34	—	Evenementen: Aantal bezoekers Drenthe, 2006	147
Bijlage 35	—	Beschrijving BIK-codes Recreatie en Toerisme	151
Bijlage 36	—	Beschrijving BIK-codes Watersport	154

Bijlage 1 — Werkgelegenheidsontwikkeling R&T Groningen, 2002–2006

	Fulltime + Parttime			Fulltime (15+ uren)			Parttime (15– uren)		
	2002	2005	2006	2002	2005	2006	2002	2005	2006
Horeca	7.605	7.247	7.046	3.813	3.556	3.442	3.792	3.691	3.604
Logies	1.259	1.359	1.322	808	872	857	451	487	465
Cultuur, recreatie, sport en amusement	2.874	3.070	3.230	2.003	2.040	2.099	871	1.030	1.131
Personenvervoer	1.656	1.658	1.555	1.209	1.160	1.062	447	498	493
Reisorganisaties en bemiddeling	520	552	543	426	454	436	94	98	107
Recreatiegoederen	578	586	606	455	435	450	123	151	156
Overige detailhandel	308	243	250	208	161	174	100	82	76
Totaal R&T Groningen	14.800	14.715	14.552	8.922	8.678	8.520	5.878	6.037	6.032
Totale werkgelegenheid	264.318	255.732	257.717	217.519	208.239	207.202	46.799	47.493	50.515
Percentage R&T	5,6%	5,8%	5,6%	4,1%	4,2%	4,1%	12,6%	12,7%	11,9%

Bron: Provinciale werkgelegenheidsregisters, bewerkt door Toerdata Noord

Bijlage 2 — Werkgelegenheidsontwikkeling R&T Friesland, 2002–2006

	Fulltime + Parttime			Fulltime (15+ uren)			Parttime (15– uren)		
	2002	2005	2006	2002	2005	2006	2002	2005	2006
Horeca	8.568	8.091	8.142	4.354	4.041	4.111	4.214	4.050	4.031
Logies	3.306	3.180	3.280	2.087	2.043	2.089	1.219	1.137	1.191
Cultuur, recreatie, sport en amusement	4.209	4.121	4.172	2.469	2.397	2.441	1.740	1.724	1.731
Personenvervoer	2.390	2.676	2.527	1.652	1.864	1.838	738	812	689
Reisorganisaties en bemiddeling	508	450	485	395	372	391	113	78	94
Recreatiegoederen	1.830	2.035	1.981	1.567	1.734	1.660	263	301	321
Overige detailhandel	796	759	790	493	497	510	303	262	280
Totaal R&T Friesland	21.607	21.312	21.377	13.017	12.948	13.040	8.590	8.364	8.337
Totale werkgelegenheid	274.881	276.006	276.619	220.452	217.495	218.623	54.429	58.511	57.996
Percentage R&T	7,9%	7,7%	7,7%	5,9%	6,0%	6,0%	15,8%	14,3%	14,4%

Bron: Provinciale werkgelegenheidsregisters, bewerkt door Toerdata Noord

Bijlage 3 — Werkgelegenheidsontwikkeling R&T Drenthe, 2002–2006

	Fulltime + Parttime			Fulltime (12+ uren)			Parttime (12– uren)		
	2002	2005	2006	2002	2005	2006	2002	2005	2006
Horeca	4.544	4.984	5.100	2.603	2.972	2.943	1.941	2.012	2.157
Logies	3.122	3.149	3.193	2.125	2.147	2.098	997	1.002	1.095
Cultuur, recreatie, sport en amusement	2.720	3.226	3.353	2.046	2.196	2.273	674	1.030	1.080
Personenvervoer	1.304	1.689	1.705	1.119	1.328	1.364	185	361	341
Reisorganisaties en bemiddeling	229	517	542	210	464	488	19	53	54
Recreatiegoederen	598	657	648	507	532	520	91	125	128
Overige detailhandel	264	211	202	216	172	164	48	39	38
Totaal R&T Drenthe	12.781	14.433	14.743	8.826	9.811	9.850	3.955	4.622	4.893
Totale werkgelegenheid	195.629	196.780	198.305	170.211	167.175	168.293	25.418	29.605	30.012
Percentage R&T	6,5%	7,3%	7,4%	5,2%	5,9%	5,9%	15,6%	15,6%	16,3%

Bron: Provinciale werkgelegenheidsregisters, bewerkt door Toerdata Noord

Bijlage 4 — Werkgelegenheidsontwikkeling Watersport Friesland, 2002–2006

	Fulltime + Parttime			Fulltime (15+ uren)			Parttime (15– uren)		
	2002	2005	2006	2002	2005	2006	2002	2005	2006
Jachthavens	300	315	328	215	224	227	85	91	101
Bootverhuur	597	595	639	349	365	390	248	230	249
Zeilscholen	113	88	100	58	58	64	55	30	36
Passagiersvaart (charters en rondvaart)	516	493	474	330	356	352	186	137	122
Jachtwerven	1.385	1.524	1.509	1.239	1.359	1.347	146	165	162
Overige watersport– gebonden industrie	722	744	750	661	676	666	61	68	84
Watersportgebonden handel en diensten	436	459	495	331	350	386	105	109	109
Totaal Friesland	4.069	4.218	4.295	3.183	3.388	3.432	886	830	863

Bron: Provinciale werkgelegenheidsregisters, bewerkt door Toerdata Noord

Bijlage 5 — Hotels en Pensions: Aantal bedrijven en bedden, 2002–2006

	Aantal hotels / pensions					Aantal bedden				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	79	81	81	82	83	3.672	3.859	3.841	3.872	3.932
Friesland	183	187	187	189	191	7.838	8.006	7.903	8.200	8.360
Drenthe	119	121	120	120	121	4.034	4.414	4.424	4.403	4.387
West-Groningen	18	18	18	18	18	290	282	283	283	281
Groningen-Haren	15	15	15	15	15	1.657	1.712	1.692	1.739	1.753
Eemsmond	16	17	17	18	19	496	545	545	567	597
Oost-Groningen	30	31	31	31	31	1.229	1.320	1.321	1.283	1.301
Waddeneilanden	59	60	60	61	62	3.201	3.341	3.299	3.341	3.413
Friese Merengebied	33	33	34	34	34	1.140	1.158	1.178	1.196	1.310
Friese IJsselmeerkust	39	41	41	41	42	1.340	1.340	1.330	1.329	1.309
Zuidoost-Friesland	14	14	14	15	15	895	881	865	1.087	1.087
Overig Friesland	38	39	38	38	38	1.262	1.286	1.231	1.247	1.241
Noordmidden-Drenthe	50	51	50	50	50	2.171	2.227	2.217	2.219	2.228
Zuidwest-Drenthe	32	32	32	32	32	916	938	954	950	942
Zuidoost-Drenthe	37	38	38	38	39	947	1.249	1.253	1.234	1.217
Noord-Nederland	381	389	388	391	395	15.544	16.279	16.168	16.475	16.679

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 6 — Hotels en Pensions: Bezettingsgraad en overnachtingen, 2002–2006

	Bezettingsgraad					Aantal overnachtingen (x 1000)				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	0,40	0,37	0,37	0,38	0,38	544	525	519	530	542
Friesland	0,38	0,38	0,37	0,38	0,39	1.122	1.141	1.110	1.151	1.218
Drenthe	0,40	0,37	0,37	0,37	0,39	570	585	575	598	619
West-Groningen	0,20	0,23	0,22	0,22	0,25	21	24	23	23	26
Groningen-Haren	0,46	0,41	0,41	0,40	0,42	276	253	252	256	270
Eemsmond	0,34	0,33	0,35	0,36	0,37	61	66	69	75	81
Oost-Groningen	0,41	0,38	0,37	0,37	0,35	185	182	176	175	165
Waddeneilanden	0,46	0,47	0,46	0,44	0,46	539	577	548	540	570
Friese Merengebied	0,31	0,31	0,32	0,30	0,34	128	129	136	130	161
Friese IJsselmeerkust	0,37	0,35	0,34	0,37	0,38	180	171	166	181	180
Zuidoost-Friesland	0,39	0,39	0,39	0,41	0,41	127	125	125	161	162
Overig Friesland	0,32	0,30	0,30	0,31	0,32	148	139	136	139	145
Noordmidden-Drenthe	0,46	0,42	0,41	0,43	0,41	366	344	333	345	337
Zuidwest-Drenthe	0,31	0,34	0,36	0,36	0,40	103	117	125	124	138
Zuidoost-Drenthe	0,29	0,27	0,26	0,29	0,32	101	125	117	129	144
Noord-Nederland	0,39	0,37	0,37	0,38	0,39	2.237	2.250	2.204	2.278	2.378

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 7 — Logies en Ontbijt: Aantal bedrijven en overnachtingen, 2002–2006

	Aantal adressen					Aantal overnachtingen				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	104	135	136	138	139	23	25	24	33	32
Friesland	108	258	264	268	280	32	69	67	72	84
Drenthe	94	117	128	141	158	25	32	36	50	45
West-Groningen	32	42	43	43	43	6	7	7	9	8
Groningen-Haren	19	24	23	23	23	5	4	4	4	5
Eemsmond	26	36	37	38	38	4	4	5	9	7
Oost-Groningen	27	33	33	34	35	8	10	8	11	13
Waddeneilanden	4	20	20	20	21	3	7	7	6	8
Friese Merengebied	26	63	63	63	65	5	13	11	14	13
Friese IJsselmeerkust	20	52	52	56	62	13	27	24	22	27
Zuidoost-Friesland	10	37	38	38	39	1	6	6	7	8
Overig Friesland	48	86	91	91	93	10	16	19	23	28
Noordmidden-Drenthe	40	45	49	53	61	8	8	11	18	16
Zuidwest-Drenthe	29	43	48	53	58	11	18	19	24	20
Zuidoost-Drenthe	25	29	31	35	39	6	6	6	9	10
Noord-Nederland	306	510	528	547	577	80	126	128	155	161

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 8 — Kampeerterreinen: Aantal bedrijven en standplaatsen, 2002–2006

	Aantal kampeerterreinen					Totaal aantal standplaatsen				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	114	116	117	118	120	7.248	7.368	7.325	7.433	7.387
Friesland	329	339	348	351	354	25.194	25.548	25.831	25.839	25.898
Drenthe	312	317	323	329	341	23.976	24.008	24.329	24.377	24.505
West-Groningen	39	39	40	40	41	2.255	2.267	2.292	2.368	2.410
Groningen-Haren	6	6	6	6	6	498	498	493	493	493
Eemsmond	17	18	18	19	18	1.087	1.253	1.180	1.141	980
Oost-Groningen	52	53	53	53	55	3.408	3.350	3.360	3.431	3.504
Waddeneilanden	57	57	57	57	58	6.899	6.940	6.881	6.813	6.834
Friese Merengebied	82	85	87	87	87	5.440	5.489	5.488	5.512	5.558
Friese IJsselmeerkust	72	72	72	75	78	7.385	7.435	7.511	7.546	7.543
Zuidoost-Friesland	67	67	68	68	68	3.448	3.540	3.747	3.774	3.757
Overig Friesland	51	58	64	64	63	2.022	2.144	2.204	2.194	2.206
Noordmidden-Drenthe	135	137	140	142	147	11.997	11.838	11.901	11.914	12.089
Zuidwest-Drenthe	104	106	107	108	110	7.176	7.267	7.355	7.305	7.317
Zuidoost-Drenthe	73	74	76	79	84	4.803	4.903	5.073	5.158	5.099
Noord-Nederland	755	772	788	798	815	56.418	56.924	57.485	57.649	57.790

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 9 — Kampeerterreinen: Aantal toeristische en vaste standplaatsen, 2002–2006

	Aantal toeristische standplaatsen					Aantal vaste standplaatsen				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	4.070	4.164	4.201	4.241	4.222	3.178	3.204	3.124	3.192	3.165
Friesland	12.366	12.626	12.969	12.879	12.932	12.828	12.922	12.862	12.960	12.966
Drenthe	13.670	13.700	13.952	14.005	14.029	10.306	10.308	10.377	10.372	10.476
West-Groningen	1.482	1.493	1.520	1.552	1.594	773	774	772	816	816
Groningen-Haren	328	328	328	328	328	170	170	165	165	165
Eemsmond	518	646	646	658	542	569	607	534	483	438
Oost-Groningen	1.742	1.697	1.707	1.703	1.758	1.666	1.653	1.653	1.728	1.746
Waddeneilanden	3.861	3.867	3.906	3.817	3.839	3.038	3.073	2.975	2.996	2.995
Friese Merengebied	2.561	2.609	2.598	2.590	2.631	2.879	2.880	2.890	2.922	2.927
Friese IJsselmeerkust	3.016	3.055	3.095	3.090	3.106	4.369	4.380	4.416	4.456	4.437
Zuidoost-Friesland	1.642	1.706	1.918	1.927	1.895	1.806	1.834	1.829	1.847	1.862
Overig Friesland	1.286	1.389	1.452	1.455	1.461	736	755	752	739	745
Noordmidden-Drenthe	6.044	5.831	5.947	6.019	6.259	5.953	6.007	5.954	5.895	5.830
Zuidwest-Drenthe	3.977	4.141	4.239	4.166	4.082	3.199	3.126	3.116	3.139	3.235
Zuidoost-Drenthe	3.649	3.728	3.766	3.820	3.688	1.154	1.175	1.307	1.338	1.411
Noord-Nederland	30.106	30.490	31.122	31.125	31.183	26.312	26.434	26.363	26.524	26.607

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 10 — Kampeerterrijnen: Bezettingsgraad en overnachtingen, 2002–2006

	Bezettingsgraad toeristische standplaatsen					Overnachtingen toeristische standplaatsen (x 1000)				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	0,12	0,13	0,13	0,12	0,13	414	466	474	430	455
Friesland	0,18	0,18	0,17	0,16	0,16	1.789	1.887	1.754	1.640	1.699
Drenthe	0,17	0,18	0,17	0,15	0,14	2.032	2.078	2.007	1.807	1.675
West-Groningen	0,14	0,15	0,14	0,11	0,14	171	193	184	148	182
Groningen-Haren	0,12	0,13	0,13	0,12	0,13	33	37	37	33	35
Eemsmond	0,08	0,11	0,11	0,10	0,11	37	59	58	58	48
Oost-Groningen	0,12	0,12	0,14	0,13	0,13	173	178	196	191	190
Waddeneilanden	0,19	0,20	0,20	0,19	0,19	621	635	642	611	605
Friese Merengebied	0,11	0,13	0,11	0,10	0,10	240	281	230	217	215
Friese IJsselmeerkust	0,21	0,22	0,19	0,17	0,19	539	560	495	442	505
Zuidoost-Friesland	0,21	0,21	0,17	0,17	0,17	286	301	279	275	272
Overig Friesland	0,10	0,09	0,09	0,08	0,08	103	110	109	95	102
Noordmidden-Drenthe	0,15	0,15	0,15	0,14	0,14	746	722	741	716	712
Zuidwest-Drenthe	0,22	0,22	0,19	0,18	0,16	729	757	682	615	540
Zuidoost-Drenthe	0,18	0,19	0,18	0,15	0,14	557	599	584	475	424
Noord-Nederland	0,17	0,18	0,17	0,15	0,15	4.235	4.431	4.235	3.877	3.829

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 11 — Kampeerterreinen: Verhuurgraad en overnachtingen, 2002–2006

	Verhuurgraad vaste standplaatsen					Overnachtingen vaste standplaatsen (x 1000)				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	0,81	0,81	0,82	0,81	0,85	514	519	509	514	538
Friesland	0,94	0,93	0,93	0,93	0,93	2.415	2.419	2.401	2.409	2.422
Drenthe	0,95	0,96	0,94	0,94	0,92	1.967	1.972	1.950	1.952	1.926
West-Groningen	0,91	0,90	0,89	0,81	0,87	140	140	137	132	141
Groningen-Haren	0,81	0,81	0,82	0,81	0,85	27	28	27	27	28
Eemsmond	0,78	0,79	0,80	0,78	0,74	88	96	85	75	65
Oost-Groningen	0,77	0,77	0,79	0,81	0,87	258	255	260	280	304
Waddeneilanden	0,96	0,94	0,96	0,95	0,96	586	577	573	566	574
Friese Merengebied	0,91	0,90	0,91	0,90	0,89	524	519	524	527	523
Friese IJsselmeerkust	0,94	0,94	0,94	0,94	0,94	822	826	828	834	833
Zuidoost-Friesland	0,95	0,96	0,92	0,92	0,94	342	351	337	339	351
Overig Friesland	0,95	0,96	0,92	0,96	0,95	141	145	139	142	141
Noordmidden-Drenthe	0,95	0,96	0,95	0,96	0,93	1.133	1.151	1.130	1.130	1.089
Zuidwest-Drenthe	0,96	0,96	0,93	0,92	0,89	615	598	580	579	576
Zuidoost-Drenthe	0,95	0,95	0,92	0,91	0,92	219	224	240	243	261
Noord-Nederland	0,93	0,93	0,92	0,92	0,92	4.896	4.910	4.860	4.875	4.886

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 12 — Recreatiewoningen: Aantal bedrijven en recreatiewoningen, 2002–2006

	Aantal bedrijven					Aantal recreatiewoningen				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	18	19	20	20	21	1.756	1.784	1.791	1.862	1.890
Friesland	146	146	150	147	151	7.028	7.177	7.224	7.381	7.523
Drenthe	89	90	90	90	92	7.153	7.281	7.477	7.773	8.271
West-Groningen	7	7	8	8	8	439	439	442	443	454
Groningen-Haren	—	—	—	—	—	174	191	192	261	266
Eemsmond	5	5	5	5	5	200	208	207	207	207
Oost-Groningen	6	7	7	7	8	943	946	950	951	963
Waddeneilanden	69	69	71	70	71	3.061	3.072	3.073	3.091	3.115
Friese Merengebied	34	33	34	34	34	1.997	2.005	2.011	2.067	2.082
Friese IJsselmeerkust	24	24	24	24	24	1.173	1.280	1.323	1.402	1.484
Zuidoost-Friesland	8	8	8	8	8	588	599	599	599	599
Overig Friesland	11	12	13	11	14	209	221	218	222	243
Noordmidden-Drenthe	38	39	39	39	41	2.872	2.900	3.022	3.119	3.569
Zuidwest-Drenthe	27	27	27	27	26	1.835	1.922	1.923	2.009	2.017
Zuidoost-Drenthe	24	24	24	24	25	2.446	2.459	2.532	2.645	2.685
Noord-Nederland	253	255	260	257	264	15.937	16.242	16.492	17.016	17.684

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 13 — Recreatiewoningen: Verhuurwoningen en tweede woningen, 2002–2006

	Aantal verhuurwoningen					Aantal tweede woningen				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	653	652	639	662	663	1.103	1.132	1.152	1.200	1.227
Friesland	4.482	4.515	4.572	4.632	4.685	2.546	2.662	2.652	2.749	2.838
Drenthe	3.222	3.310	3.299	3.315	3.584	3.931	3.971	4.178	4.458	4.687
West-Groningen	195	195	184	200	190	244	244	258	243	264
Groningen-Haren	—	—	—	—	—	174	191	192	261	266
Eemsmond	166	166	166	167	178	34	42	41	40	29
Oost-Groningen	292	291	289	295	295	651	655	661	656	668
Waddeneilanden	3.061	3.072	3.073	3.091	3.115	—	—	—	—	—
Friese Merengebied	679	655	668	707	700	1.318	1.350	1.343	1.360	1.382
Friese IJsselmeerkust	397	441	494	495	482	776	839	829	907	1.002
Zuidoost-Friesland	231	230	231	235	241	357	369	368	364	358
Overig Friesland	114	117	106	104	147	95	104	112	118	96
Noordmidden-Drenthe	703	694	653	678	740	2.169	2.206	2.369	2.441	2.829
Zuidwest-Drenthe	649	647	634	640	642	1.186	1.275	1.289	1.369	1.375
Zuidoost-Drenthe	1.870	1.969	2.012	1.997	2.202	576	490	520	648	483
Noord-Nederland	8.357	8.477	8.510	8.609	8.932	7.580	7.765	7.982	8.407	8.752

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 14 — Verhuurwoningen: Bezettingsgraad, 2002–2006

	Bezettingsgraad				
	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	0,39	0,36	0,38	0,38	0,39
Friesland	0,31	0,33	0,32	0,34	0,35
Drenthe	0,48	0,41	0,41	0,41	0,41
West-Groningen	0,39	0,36	0,38	0,38	0,39
Groningen-Haren	—	—	—	—	—
Eemsmond	0,39	0,36	0,38	0,38	0,39
Oost-Groningen	0,39	0,36	0,38	0,38	0,39
Waddeneilanden	0,39	0,37	0,36	0,37	0,36
Friese Merengebied	0,29	0,32	0,30	0,32	0,33
Friese IJsselmeerkust	0,17	0,29	0,27	0,32	0,36
Zuidoost-Friesland	0,11	0,13	0,16	0,19	0,20
Overig Friesland	0,11	0,19	0,17	0,23	0,23
Noordmidden-Drenthe	0,28	0,28	0,27	0,31	0,27
Zuidwest-Drenthe	0,34	0,33	0,32	0,28	0,30
Zuidoost-Drenthe	0,56	0,48	0,47	0,48	0,48
Noord-Nederland	0,41	0,38	0,37	0,38	0,39

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 15 — Recreatiewoningen: Overnachtingen recreatiewoningen, 2002–2006

	Overnachtingen verhuurwoningen					Overnachtingen tweede woningen				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	469	424	444	457	477	110	113	115	120	123
Friesland	2.744	2.799	2.731	2.921	2.961	255	266	265	275	284
Drenthe	2.671	2.458	2.425	2.449	2.627	393	397	418	446	469
West-Groningen	140	127	128	138	137	24	24	26	24	26
Groningen-Haren	—	—	—	—	—	17	19	19	26	27
Eemsmond	119	108	115	115	128	3	4	4	4	3
Oost-Groningen	210	189	201	204	212	65	66	66	66	67
Waddeneilanden	2.200	2.087	2.020	2.089	2.071	—	—	—	—	—
Friese Merengebied	354	382	369	418	419	132	135	134	136	138
Friese IJsselmeerkust	122	234	241	287	319	78	84	83	91	100
Zuidoost-Friesland	45	55	69	82	89	36	37	37	36	36
Overig Friesland	23	40	33	44	63	10	10	11	12	10
Noordmidden-Drenthe	362	351	325	387	365	217	221	237	244	283
Zuidwest-Drenthe	406	386	365	328	348	119	128	129	137	138
Zuidoost-Drenthe	1.903	1.721	1.734	1.734	1.914	58	49	52	65	48
Noord-Nederland	5.884	5.682	5.599	5.826	6.065	758	777	798	841	875

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 16 — Groepsaccommodaties: Aantal adressen en bedden, 2002–2006

	Aantal groepsaccommodaties					Aantal bedden				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	25	25	25	25	26	1.215	1.207	1.199	1.199	1.201
Friesland	176	181	184	184	186	12.030	12.080	12.251	12.178	12.275
Drenthe	95	97	99	100	102	4.903	4.973	5.012	5.103	5.196
West-Groningen	9	9	9	9	10	594	580	580	580	594
Groningen-Haren	2	2	2	2	2	138	140	132	132	137
Eemsmond	5	5	5	5	5	162	162	162	162	145
Oost-Groningen	9	9	9	9	9	321	325	325	325	325
Waddeneilanden	91	92	93	93	93	6.516	6.525	6.557	6.488	6.548
Friese Merengebied	34	34	34	34	34	2.524	2.539	2.521	2.528	2.523
Friese IJsselmeerkust	24	24	24	25	26	1.364	1.355	1.355	1.392	1.413
Zuidoost-Friesland	15	17	18	17	18	1.320	1.337	1.402	1.366	1.387
Overig Friesland	12	14	15	15	15	306	324	416	404	404
Noordmidden-Drenthe	39	39	39	39	40	2.042	2.045	2.080	2.100	2.127
Zuidwest-Drenthe	36	37	38	39	38	1.566	1.601	1.599	1.670	1.630
Zuidoost-Drenthe	20	21	22	22	24	1.295	1.327	1.333	1.333	1.439
Noord-Nederland	296	303	308	309	314	18.148	18.260	18.462	18.480	18.672

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 17 — Groepsaccommodaties: Bezettingsgraad en overnachtingen, 2002–2006

	Bezettingsgraad					Aantal overnachtingen				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	0,15	0,16	0,17	0,16	0,15	57	63	65	61	56
Friesland	0,22	0,22	0,21	0,22	0,23	978	973	919	964	989
Drenthe	0,20	0,19	0,19	0,19	0,20	340	344	342	354	362
West-Groningen	0,11	0,12	0,12	0,12	0,11	23	26	26	25	23
Groningen-Haren	0,15	0,16	0,17	0,16	0,15	8	8	8	8	8
Eemsmond	0,15	0,16	0,17	0,16	0,15	9	10	10	10	8
Oost-Groningen	0,15	0,16	0,17	0,16	0,15	18	19	20	19	18
Waddeneilanden	0,25	0,25	0,23	0,24	0,23	605	600	551	558	551
Friese Merengebied	0,25	0,24	0,23	0,27	0,29	232	220	209	248	267
Friese IJsselmeerkust	0,14	0,14	0,14	0,14	0,14	71	71	69	72	75
Zuidoost-Friesland	0,13	0,15	0,15	0,15	0,16	62	72	78	72	83
Overig Friesland	0,07	0,07	0,08	0,10	0,09	7	9	11	14	14
Noordmidden-Drenthe	0,24	0,23	0,23	0,24	0,22	176	173	172	185	175
Zuidwest-Drenthe	0,15	0,16	0,16	0,16	0,18	87	94	96	96	107
Zuidoost-Drenthe	0,16	0,16	0,15	0,15	0,15	78	76	74	74	80
Noord-Nederland	0,21	0,21	0,20	0,21	0,21	1.375	1.380	1.326	1.378	1.408

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 18 — Jachthavens: Aantal adressen en ligplaatsen, 2002–2006

	Aantal jachthavens					Totaal aantal ligplaatsen				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	44	43	43	44	45	4.709	4.876	4.916	5.029	4.945
Friesland	208	211	212	212	213	30.410	31.074	31.189	31.245	31.376
Drenthe	6	6	7	7	7	880	885	770	742	742
West-Groningen	12	11	11	11	11	1.273	1.373	1.373	1.410	1.410
Groningen-Haren	3	3	3	3	3	819	739	739	739	743
Eemsmond	10	10	10	10	10	1.029	1.031	1.061	1.061	986
Oost-Groningen	19	19	19	20	21	1.588	1.733	1.743	1.819	1.806
Waddeneilanden	5	5	5	5	5	1.167	1.167	1.157	1.157	1.157
Friese Merengebied	112	116	116	117	115	15.176	15.837	15.719	15.853	15.645
Friese IJsselmeerkust	62	61	62	61	63	9.994	10.045	10.161	10.120	10.571
Zuidoost-Friesland	8	8	8	8	8	902	827	836	836	841
Overig Friesland	21	21	21	21	22	3.171	3.198	3.316	3.279	3.162
Noordmidden-Drenthe	3	3	3	3	3	580	590	565	537	537
Zuidwest-Drenthe	3	3	3	3	3	300	295	175	175	175
Zuidoost-Drenthe	—	—	1	1	1	—	—	30	30	30
Noord-Nederland	258	260	262	263	265	35.999	36.835	36.875	37.016	37.063

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 19 — Jachthavens: Passantenligplaatsen en vaste ligplaatsen, 2002–2006

	Aantal passantenligplaatsen					Aantal vaste ligplaatsen				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	963	915	955	1.005	1.039	3.746	3.961	3.961	4.024	3.906
Friesland	5.529	5.392	5.258	5.171	5.316	24.881	25.682	25.931	26.074	26.060
Drenthe	185	200	110	107	107	695	685	660	635	635
West-Groningen	278	288	288	273	268	995	1.085	1.085	1.137	1.142
Groningen-Haren	105	75	75	75	75	714	664	664	664	668
Eemsmond	198	209	239	239	240	831	822	822	822	746
Oost-Groningen	382	343	353	418	456	1.206	1.390	1.390	1.401	1.350
Waddeneilanden	887	887	887	887	887	280	280	270	270	270
Friese Merengebied	2.340	2.159	2.008	2.019	2.020	12.836	13.678	13.711	13.834	13.625
Friese IJsselmeerkust	1.710	1.743	1.753	1.663	1.767	8.284	8.302	8.408	8.457	8.804
Zuidoost-Friesland	75	75	70	70	75	827	752	766	766	766
Overig Friesland	517	528	540	532	567	2.654	2.670	2.776	2.747	2.595
Noordmidden-Drenthe	10	20	20	17	17	570	570	545	520	520
Zuidwest-Drenthe	175	180	60	60	60	125	115	115	115	115
Zuidoost-Drenthe	—	—	30	30	30	—	—	—	—	—
Noord-Nederland	6.677	6.507	6.323	6.283	6.462	29.322	30.328	30.552	30.733	30.601

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 20 — Jachthavens: Overzicht van 2006

	Aantal vaste ligplaatsen	Verhuurgraad	Verhuurde ligplaatsen	Overnachtingen (x 1000)
Groningen	3.906	0,81	3.157	152
Friesland	26.060	0,87	22.757	1.136
Drenthe	635	0,83	525	26
West-Groningen	1.142	0,89	1.012	51
Groningen-Haren	668	0,81	540	27
Eemsmond	746	0,82	610	31
Oost-Groningen	1.350	0,66	885	44
Waddeneilanden	270	0,87	236	12
Friese Merengebied	13.625	0,87	11.881	594
Friese IJsselmeerkust	8.804	0,87	7.626	381
Zuidoost-Friesland	766	0,93	716	36
Overig Friesland	2.595	0,87	2.264	113
Noordmidden-Drenthe	520	0,83	430	21
Zuidwest-Drenthe	115	0,83	95	5
Zuidoost-Drenthe	—	—	—	—
Noord-Nederland	30.601	0,86	26.444	1.315

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 21 — Jachthavens: Verhuurgraad en overnachtingen, 2002–2006

	Verhuurgraad					Aantal overnachtingen (x 1000)				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	0,78	0,75	0,77	0,77	0,81	142	141	148	149	152
Friesland	0,85	0,84	0,85	0,87	0,87	1.054	1.084	1.104	1.129	1.136
Drenthe	0,83	0,86	0,86	0,86	0,83	29	29	28	27	26
West-Groningen	0,84	0,84	0,91	0,87	0,89	42	45	49	49	51
Groningen-Haren	0,78	0,75	0,77	0,77	0,81	29	25	26	26	27
Eemsmond	0,70	0,68	0,68	0,68	0,82	30	28	28	28	31
Oost-Groningen	0,70	0,60	0,64	0,64	0,66	42	42	44	45	44
Waddeneilanden	0,85	0,84	0,85	0,87	0,87	12	12	12	12	12
Friese Merengebied	0,85	0,84	0,85	0,87	0,87	546	573	583	599	594
Friese IJsselmeerkust	0,86	0,85	0,86	0,88	0,87	354	352	361	371	381
Zuidoost-Friesland	0,66	0,85	0,86	0,86	0,93	31	34	35	35	36
Overig Friesland	0,82	0,83	0,81	0,81	0,87	111	112	114	112	113
Noordmidden-Drenthe	0,83	0,86	0,86	0,86	0,83	24	24	24	22	21
Zuidwest-Drenthe	0,83	0,86	0,86	0,86	0,83	5	5	5	5	5
Zuidoost-Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Noord-Nederland	0,84	0,83	0,84	0,85	0,86	1.225	1.254	1.280	1.305	1.315

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 2 — Jachtverhuur: Aantal bedrijven en verhuurboten, 2002–2006

	Aantal bedrijven					Totaal aantal verhuurboten				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	8	8	8	7	7	54	52	57	49	50
Friesland	141	142	143	144	144	2.708	2.791	2.813	2.832	2.773
Drenthe	3	3	3	3	3	30	30	28	24	28
West-Groningen	2	2	2	2	2	14	14	15	14	14
Groningen-Haren	1	1	1	1	1	14	12	15	13	13
Eemsmond	1	1	1	1	1	4	4	5	4	5
Oost-Groningen	4	4	4	3	3	22	22	22	18	18
Waddeneilanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Friese Merengebied	97	99	100	101	103	1.939	2.028	2.050	2.072	2.040
Friese IJsselmeerkust	39	38	38	38	36	726	720	719	716	692
Zuidoost-Friesland	2	2	2	2	2	33	33	33	34	31
Overig Friesland	3	3	3	3	3	10	10	11	10	10
Noordmidden-Drenthe	3	3	3	3	3	30	30	28	24	28
Zuidwest-Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuidoost-Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Noord-Nederland	152	153	154	154	154	2.792	2.873	2.898	2.905	2.851

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 23 — Jachtverhuur: Aantal kajuitmotor- en kajuitzeilboten, 2002–2006

	Aantal kajuitmotorboten					Aantal kajuitzeilboten				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	17	17	17	18	18	—	—	—	—	—
Friesland	681	694	684	681	656	438	454	449	461	472
Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
West-Groningen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Groningen-Haren	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Eemsmond	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oost-Groningen	17	17	17	18	18	—	—	—	—	—
Waddeneilanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Friese Merengebied	480	492	481	482	479	199	215	212	222	242
Friese IJsselmeerkust	168	169	170	165	146	239	239	237	239	230
Zuidoost-Friesland	33	33	33	34	31	—	—	—	—	—
Overig Friesland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Noordmidden-Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuidwest-Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuidoost-Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Noord-Nederland	698	711	701	699	674	438	454	449	461	472

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 24 — Jachtverhuur: Aantal open zeil- en platbodemboten, 2002–2006

	Aantal open zeilboten					Aantal platbodemboten				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	37	35	40	31	32	—	—	—	—	—
Friesland	1.390	1.432	1.459	1.474	1.425	199	211	221	216	220
Drenthe	30	30	28	24	28	—	—	—	—	—
West-Groningen	14	14	15	14	14	—	—	—	—	—
Groningen-Haren	14	12	15	13	13	—	—	—	—	—
Eemsmond	4	4	5	4	5	—	—	—	—	—
Oost-Groningen	5	5	5	—	—	—	—	—	—	—
Waddeneilanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Friese Merengebied	1.156	1.205	1.231	1.248	1.201	104	116	126	120	118
Friese IJsselmeerkust	226	219	219	218	216	93	93	93	94	100
Zuidoost-Friesland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Overig Friesland	8	8	9	8	8	2	2	2	2	2
Noordmidden-Drenthe	30	30	28	24	28	—	—	—	—	—
Zuidwest-Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuidoost-Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Noord-Nederland	1.457	1.497	1.527	1.529	1.485	199	211	221	216	220

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 25 — Jachtverhuur: Overnachtingen kajuitmotor- en kajuitzeilboten, 2002–2006

	Overnachtingen kajuitmotorboten (x 1000)					Overnachtingen kajuitzeilboten (x 1000)				
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006
Groningen	6	7	7	7	7	—	—	—	—	—
Friesland	240	288	278	263	261	125	132	129	129	122
Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
West-Groningen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Groningen-Haren	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Eemsmond	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Oost-Groningen	6	7	7	7	7	—	—	—	—	—
Waddeneilanden	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Friese Merengebied	169	204	195	186	191	57	62	61	62	63
Friese IJsselmeerkust	59	70	69	64	58	68	69	68	67	59
Zuidoost-Friesland	12	14	13	13	12	—	—	—	—	—
Overig Friesland	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Noordmidden-Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuidwest-Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Zuidoost-Drenthe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Noord-Nederland	246	296	284	270	269	125	132	129	129	122

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 26 — Brug- en sluisstellingen: Passages Groningen, 2002–2006

	2002	2003	2004	2005	2006
Bloemhofbrug	*	*	*	*	222
Brug Roodehaan	7.483	7.916	7.264	6.411	7.261
De Groeve Noord	*	3.558	*	2.938	3.311
De Groeve Zuid	*	2.296	*	2.185	2.268
Dorkwerdersluis	4.154	4.831	4.719	4.905	4.719
Eexterbrug	1.362	985	1.018	1.155	996
Euvelgunnerbrug ¹²	4.787	4.552	4.269	4.215	2.873
Farmsum zeesluis	8.459	8.823	7.441	7.791	6.246
Gaarkeuken	7.615	7.274	7.374	7.021	6.795
Hunsingoersluis	*	1.576	1.108	896	400
Kinderverlatenbrug ¹³	*	*	*	*	285
Lauwersoog (Robbengatsluis) ¹⁴	15.625	16.141	15.444	14.092	15.149
Lalleweer	*	*	*	*	746
Meedenerbrug ¹⁵	1.540	1.326	1.442	1.315	229
Oostersluis	9.114	8.406	8.439	7.894	7.525
Rengersbrug ¹⁶	3.375	3.584	3.389	3.156	*
Vierverlatenbrug	344	526	434	315	*

Bron: Provincie Groningen

Indien een cel in bovenstaande tabel gevuld is met een *, betekent dit dat de cijfers over dat jaar niet bekend zijn.

¹² Gegevens over de maanden september en oktober 2006 ontbreken.

¹³ Gegevens over de maanden oktober, november en december 2006 ontbreken.

¹⁴ Gegevens over december 2006 ontbreken.

¹⁵ Weinig recreatievaart in 2006 i.v.m. een sluis in Stadskanaal die het hele jaar dicht is geweest door herstelwerkzaamheden.

¹⁶ Geen gegevens over 2006 door een fout in het IVS90.

Bijlage 27 — Brug- en sluitellingen: Passages Friesland, 2002–2006

	2002	2003	2004	2005	2006
Akkrum dorp	16.399	15.729	14.839	16.528	16.315
Aldskou	17.144	17.866	17.014	16.251	15.860
Appelscha Damsluis	1.724	1.704	1.561	1.491	1.242
Hoodammen	14.667	15.072	12.855	13.211	13.796
Janesloot	26.116	26.759	24.350	23.636	26.075
Jelteslootbrug ¹⁷	50.936	52.824	49.151	46.912	51.497
Johan Frisosluis	44.029	48.309	40.675	39.387	40.115
Klaarkampsterbrug	12.391	12.317	12.211	11.952	11.543
Linthorst Homansluis	28.779	29.871	27.877	26.466	25.175
Nes Boorne ¹⁸	4.419	3.120	2.793	2.605	2.401
Nieuwe Lemstersluis	14.960	14.917	14.736	13.381	13.952
Prinses Margrietsluis	25.666	29.914	27.053	26.528	27.694
Scharsterbrug	24.502	26.300	22.495	21.708	21.425
Spannenbrug ¹⁹	14.472	15.044	14.282		
Stroobos ²⁰	6.374	6.536	6.248	7.045	6.709
Sudergoabrêge	24.926	26.377	23.223	21.557	21.713
Tjerk Hiddesluizen ²¹	11.829	14.353	12.817		
Willem Loréslûs	14.485	15.016	14.448	14.767	14.130

Bron: *Provinsje Fryslân*

De tellingen in Friesland vinden plaats in de maanden april tot en met september.

¹⁷ Stopt per 01/09/2007.

¹⁸ Nes Boorne is per 01/01/2003 overgegaan op zelfbediening; de gegevens van Aldeboarn zijn hier weergegeven.

¹⁹ Gestopt per 01/01/2005.

²⁰ De registratie van Stroobos is per 01/01/2005 gestopt i.v.m. bediening op afstand; de gegevens van Schuilenburg zijn hier weergegeven.

²¹ Geen registratie over 2005 en 2006. Vanaf 01/01/2007 is de registratie weer gestart.

Bijlage 28 — Brug- en sluisstellingen: Passages Drenthe, 2002–2006

	2002	2003	2004	2005	2006
de Haandrik	1.604	1.560	1.458	1.623	1.501
Dieversluis	3.592	3.721	3.320	3.300	2.963
Ericasluis	238	285	268	240	178
Galgenkampsbrug	5.084	5.100	5.008	4.833	4.193
Haarsluis	3.595	3.617	3.286	3.263	2.888
Haveltersluis	3.975	3.844	3.478	3.421	3.128
Nieuwe Brugsluis	2.542	2.414	2.244	2.244	2.172
Noorderschutsluis	2.122	2.020	1.924	1.984	1.897
Norgerbrug	2.786	2.829	2.522	2.598	2.240
Oranjesluis	71	121	120	105	15
Ossesluis	2.646	2.613	2.491	2.418	2.365
Paradijssluis	4.145	4.015	3.879	3.680	3.346
Rogatsluis	2.814	2.793	2.618	2.522	2.442
Sluis De Punt	2.779	2.795	2.599	2.557	2.282
Sluis Peelo	2.741	2.739	2.594	2.530	2.211
Sluis Vries	2.730	2.718	2.477	2.464	2.232
Stieltjeskanaalsluis	1.936	1.845	1.671	1.799	1.585
Uffeltersluis	3.822	3.748	3.487	3.414	3.071
Veenesluis	3.596	3.488	3.176	3.270	2.895
Wittewijksbrug	1.709	1.698	1.550	1.490	1.295

Bron: Provincie Drenthe

Bijlage 29 — Dagattracties: Aantal bezoekers Groningen, 2002–2006

Naam attractie	Plaatsnaam	Type ²²	2002	2003	2004	2005	2006
Museum Sint Bernardushof	Aduard	M	5.500	4.000	4.900	5.800	4.405
Museum Stad Appingedam	Appingedam	M	9.047	6.854	6.427	5.385	5.830
Streekmuseum De Oude Wolden	Bellingwolde	M	1.843	2.636	2.011	2.043	2.043
Museum Lammert Boerma	Borgercompagnie	M	2.650	2.400	2.200	2.200	2.000
Stichting Vesting Bourtange	Bourtange	M	60.000	60.000	60.000	58.000	58.000
Draaiorgelmuseum	Delfzyl	M	8.900	8.650	9.500	6.700	6.700
Museum en Zeeaquarium Delfzijl	Delfzijl	Z	*	13.500	13.175	12.349	13.529
Stichting beheer en behoud Poldermolen de Goliath	Eemshaven	B	4.000	6.000	4.500	5.000	4.900
Abraham's Mosterdmakerij	Eenrum	B	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000
Kaarsenmakerij Wilhelmus	Eenrum	B	10.000	10.000	9.500	10.000	10.000
Museum Wierdenland	Ezinge	M	5.500	1.600	2.500	2.700	3.100
Euro Kartracing Groningen	Groningen	K	105.000	105.000	105.000	105.000	110.000
Grafisch Museum	Groningen	M	6.686	6.601	7.227	5.265	3.568
Groninger Museum	Groningen	M	345.000	235.000	220.000	185.000	157.000
Holland Casino	Groningen	O	345.419	371.310	339.527	347.281	351.048
Kinderboerderij Wegafarm	Groningen	D	50.000	55.000	60.000	65.000	70.000
Martinitoren	Groningen	O	37.589	33.125	38.250	37.500	36.000
Monkey Donky	Groningen	A	*	*	7.500	8.500	8.700
Natuurmuseum Groningen ²³	Groningen	M	21.492	22.207	17.739	15.063	18.568
Nederlands Stripmuseum ²⁴	Groningen	M			*	45.037	45.000
Noordelijk Scheepvaartmuseum	Groningen	M	20.347	17.146	16.877	22.660	18.014
Sportcentrum Kardinge	Groningen	Z	429.300	450.000	477.000	462.000	421.000

²² A = Attractiepark, B = Ambacht, D = Dierentuin, K = Kartcentrum, O = Overig, M = Museum, Z = Zwembad, * = geen opgave.

²³ Een verbouwing in het museum in 2004 heeft invloed gehad op de bezoekersaantallen.

²⁴ Het Nederlands Stripmuseum is open voor bezoekers sinds april 2004. Er zijn pas gegevens vanaf 2005.

Naam attractie	Plaatsnaam	Type ²²	2002	2003	2004	2005	2006
Universiteitsmuseum	Groningen	M	1.100	1.192	7.700	7.970	16.000
Hortus Haren	Haren Gn	O	8.000	30.000	30.000	30.000	32.000
Klokkengieterijmuseum	Heiligerlee	M	5.766	6.303	5.740	4.724	4.622
Museum 'Slag bij Heiligerlee'	Heiligerlee	M	3.214	3.688	3.372	2.865	2.670
De Theefabriek	Houwerzyl	M	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Nationaal Rijtuigmuseum	Leek	M	15.500	24.711	22.051	25.062	53.615
Stichting Recreatie Nienoord	Leek	A	301.000	297.000	289.000	292.000	296.000
Landgoed Verhildersum	Leens	M	25.000	25.600	22.690	18.663	19.000
Abel Tasmankabinet	Lutjegast	M	*	*	*	1.080	1.080
Schilder- en bakkerijmuseum 't Steenhuus	Niebert	M	2.500	2.700	2.300	2.600	2.500
Fontana Nieuweschans	Nieuweschans	O	178.370	191.824	202.000	203.000	204.000
Kinderwagenmuseum	Nieuwolda	M	1.900	2.300	3.000	2.850	2.650
Museumgemaal De Hoogte	Nieuwolda	B	*	1.000	850	700	700
Nederlands Strijkijzer-Museum	Noordbroek	M	1.000	1.000	1.000	1.000	900
Kostuummuseum De Gouden Leeuw	Noordhorn	M	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
Landbouwmuseum 't Rieuw	Nuis	M	2.500	3.000	2.500	2.500	2.500
Radio- en Speelgoedmuseum	Onstwedde	M	*	*	*	1.261	972
Sportfondsen Pekela B.V.	Oude Pekela	Z	100.000	95.000	95.000	100.000	110.000
Vestingmuseum Oudeschans	Oudeschans	M	3.000	1.500	1.400	1.200	1.000
Domies Toen Botanische Tuin	Pieterburen	O	10.600	8.630	7.600	7.140	7.773
Waddencentrum Pieterburen	Pieterburen	O	8.600	8.000	7.000	6.450	6.450
Zeehondencreche	Pieterburen	D	150.000	150.000	175.000	150.000	160.000
Boerderij Museum Duurswold	Slochteren	M	1.200	1.225	1.300	1.350	1.425
Landgoed Fraeylemaborg	Slochteren	M	40.000	40.000	89.301	88.429	92.839
Museumspoorlijn STAR	Stadskanaal	M	29.500	30.638	30.000	28.818	25.000

Naam attractie	Plaatsnaam	Type ²²	2002	2003	2004	2005	2006
Streekhistorisch Centrum	Stadskanaal	M	3.500	3.700	3.800	4.654	3.606
Klooster Enclave Ter Apel	Ter Apel	M	29.585	30.033	27.618	30.749	30.704
Wonderwereld	Ter Apel	M	*	39.000	30.000	39.000	38.000
Menkemaborg	Uithuizen	M	30.869	28.484	25.729	23.502	24.562
Oudheidkamer Uithuizermeeden	Uithuizermeeden	M	*	*	*	1.168	1.505
Indoor Kartracing Veendam	Veendam	K	55.000	55.000	55.000	55.000	55.000
Subtropisch Zwemparadijs Tropiqua	Veendam	Z	273.000	247.000	250.000	239.000	228.040
Veenkoloniaal Museum	Veendam	M	17.786	17.925	20.885	19.069	18.271
Parc Emslandermeer	Vlagtwedde	Z	180.000	165.000	178.000	165.000	170.000
Openluchtmuseum Het Hoogeland	Warffum	M	14.233	12.684	14.185	10.356	11.734
Museum Stoomgemaal Winschoten	Winschoten	M	1.900	2.400	2.300	2.100	2.100
Noordelijk Bus Museum	Winschoten	M	1.323	1.896	2.288	2.168	1.646
Stichting Kinderboek Cultuurbezit	Winsum Gn	M	*	*	842	950	950
Visserijmuseum	Zoutkamp	M	2.000	2.500	3.020	4.300	4.300

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 30 — Dagattracties: Aantal bezoekers Friesland, 2002–2006

Naam attractie	Plaatsnaam	Type ²⁵	2002	2003	2004	2005	2006
Vogelopvangcentrum De Fugelpits	Anjum	D	4.500	4.500	1.000	1.000	1.000
VVV Molenmuseum	Anjum	M	2.053	2.211	1.534	1.766	2.073
Bezoekerscentrum Appelscha	Appelscha	O	100.000	110.000	110.000	130.000	150.000
Duinen Zathe	Appelscha	A	120.000	*	*	*	*
Miniatuurpark Appelscha	Appelscha	A	26.000	25.000	17.000	17.000	17.000
Recreatiecentrum Dundelle	Bakkeveen	A	35.000	42.000	36.000	32.540	37.500
Tsjerke en Uniastate Bears	Bears	O	2.398	2.350	2.623	2.700	2.500
Distilleerderij F.J. Sonnema	Bolsward	B	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Oudheidkamer Bolsward	Bolsward	M	2.300	2.850	*	*	*
Titus Brandsma Museum	Bolsward	M	*	1.400	2.000	2.000	2.000
Botanische tuin De Kruidhof	Buitenpost	O	17.500	12.500	14.000	12.500	12.500
Zwembad De Kûpe	Buitenpost	Z	104.990	104.000	103.200	102.500	100.000
Bezoekerscentrum Molen De Zwaluw	Burdaard	O	1.900	2.250	2.200	2.500	1.700
Museum Ruurd Wiersma Hûs	Burdaard	M	2.310	2.512	2.947	2.426	1.565
Landbouw en Juttersmuseum Swartwoude	Buren Fr	M	15.077	16.000	16.000	15.500	16.000
Streekmuseum/Volkssterr enwacht Burgum	Burgum	M	6.446	6.290	6.310	6.214	7.715
Bonifatiuskapel	Dokkum	M	16.500	10.000	30.000	13.000	14.778
Kinderboerderij Anna Zijlstrahoeve	Dokkum	A	*	*	4.000	5.000	6.000
Natuurmuseum Dokkum	Dokkum	M	2.600	2.456	2.100	2.472	2.311
Sportvisserij Dageraad	Dokkum	O	*	*	*	4.140	3.800
Streekmuseum Het Admiraliteitshuis	Dokkum	M	2.590	4.040	4.966	3.382	6.310
Tolhuisbad	Dokkum	Z	75.237	69.839	69.000	174.689	167.269
De Welle	Drachten	Z	422.000	416.000	410.000	507.000	507.000
Karmelklooster	Drachten	O	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000

²⁵ A = Attractiepark, B = Ambacht, D = Dierentuin, K = Kartcentrum, M = Museum, O = Overig, Z = Zwembad, * = geen opgave.

Naam attractie	Plaatsnaam	Type ²⁵	2002	2003	2004	2005	2006
Kinderboerderij De Naturij	Drachten	D	125.000	120.000	110.000	105.000	110.000
Museum Smallingerland	Drachten	M	9.600	9.220	12.000	9.053	8.891
De Twirre / De Stripe / Annage	Earnewald	M	4.800	4.900	6.400	5.300	5.800
It Kokelhûs fan Jan en Sjut	Earnewald	M	1.055	1.058	1.100	727	1.028
Frysk Lânbou Museum	Exmorra	M	9.000	8.500	8.000	7.300	3.000
Stichting Aldfaers Erf Route	Exmorra	M	50.793	45.660	47.000	49.500	46.000
Eise Eisinga Planetarium	Franeker	M	36.029	34.471	38.621	36.753	38.363
Kaatsmuseum	Franeker	M	1.250	1.250	1.250	800	1.150
Museum Martena ²⁶	Franeker	M	3.500	3.904	3.180	0	4.910
Subtropisch zwembad Bloemketerp	Franeker	Z	80.000	80.000	70.000	75.000	74.000
Streekmuseum Opsterlân	Gorredyk	M	6.758	6.845	3.000	2.882	3.487
Mineralogisch Museum	Grou	M	495	1.444	1.375	1.588	1.736
Museum De Trije Gritenijen	Grou	M	796	1.129	1.278	945	928
Openlucht zwembad De Sawn Stjerren	Hallum	Z	*	47.118	40.260	39.289	45.659
Themapark De Spitkeet	Harkema	M	5.870	6.000	9.000	10.000	8.500
Gemeentemuseum Het Hannemahuis	Harlingen	M	5.665	5.665	5.500	5.568	5.568
Harlinger Aardewerk Museum	Harlingen	M	500	500	500	2.000	500
Museum Willem van Haren	Heerenveen	M	12.146	12.875	13.620	11.078	10.765
Pronkkeamer Abe Lenstra Stadion	Heerenveen	M	13.500	13.500	13.500	13.500	13.500
Sport- en Recreatiecentrum Thialf	Heerenveen	Z	600.000	475.000	290.000	355.000	360.000
Informatiecentrum Terp Hegebeintum	Hegebeintum	M	8.302	9.326	8.365	8.974	8.928
Het Eerste Friese Schaatsmuseum	Hindeloopen	M	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
Hidde Nijland Museum Hindeloopen	Hindeloopen	M	10.536	9.158	8.176	7.130	7.183
Reddingsmuseum Abraham Fock	Hollum	M	54.000	52.000	52.000	53.500	53.400
Kerkmuseum	Jannum	M	*	1.466	1.505	550	904

²⁶ Het museum is in 2005 gesloten geweest wegens verhuizing.

Naam attractie	Plaatsnaam	Type ²⁵	2002	2003	2004	2005	2006
Dekema State	Jelsum	M	5.713	6.739	5.550	6.108	7.447
De Stienen Flier	Joure	Z	263.000	258.500	268.000	277.877	272.000
Stichting Museum Joure	Joure	M	14.457	38.017	21.777	18.625	17.122
Kazemattenmuseum	Kornwerderzand	M	11.913	13.018	12.061	13.155	11.883
Aquazoo Friesland	Leeuwarden	D	45.000	75.000	100.000	115.000	150.000
Fries Museum ²⁷	Leeuwarden	M	61.343	57.855	52.362	53.281	67.326
Museum Grutterswinkel	Leeuwarden	M	13.800	13.025	12.782	13.330	12.750
Natuurmuseum Fryslân ²⁸	Leeuwarden	M	36.487	5.010	0	38.608	37.569
Pakhuis Koophandel 't andere museum	Leeuwarden	M	*	1.000	800	1.000	1.200
Prinsessehof Leeuwarden Nationaal Keramiekmuseum	Leeuwarden	M	23.195	26.039	22.489	22.500	24.986
Sport en Recreatiebad De Blauwe Golf	Leeuwarden	Z	370.000	398.000	380.000	378.000	378.000
Tresoar ²⁹	Leeuwarden	M	30.000	35.000	35.000	35.000	40.000
Duikmuseum Lemmer	Lemmer	M	21.000	22.000	23.000	24.000	25.000
Museum Lemster Fiifgea	Lemmer	M	2.319	1.492	1.290	1.266	1.792
Stichting ir. D.F. Woudagemaal	Lemmer	M	12.736	6.552	8.131	6.473	10.363
Museum Oold Ark	Makkinga	M	1.200	1.000	800	1.300	1.250
Koninklijke Tichelaar Makkum	Makkum Fr	B	26.500	25.000	33.500	40.000	33.500
Popta Slot – Heringa State	Marssum	M	2.619	2.446	2.862	2.804	3.321
Scheepswerf en garnalenfabriek Moddergat	Moddergat	M	*	*	1.100	4.050	4.100
't Fiskershúske	Moddergat	M	10.196	10.600	12.616	13.681	13.613
Cultuur–Historisch Museum Sorgdrager	Nes Ameland	M	15.200	18.000	15.000	14.000	14.400
Natuurcentrum Ameland	Nes Ameland	M	80.000	80.000	83.000	80.500	77.600
Klommenmuseum	Noardburgum	M	8.492	7.289	6.894	8.786	8.150
Nationaal Vlechtmuseum Noordwolde	Noordwolde Fr	M	13.891	13.442	15.191	11.139	11.310
Laagveenderij Museum It Damshûs	Ny Beets	M	7.365	7.889	9.446	7.447	7.175

²⁷ Het verzetsmuseum Fryslân is onderdeel van het Fries Museum.

²⁸ Het natuurmuseum is in 2003 (gedeeltelijk) en 2004 gesloten geweest wegens verbouwing.

²⁹ Het Frysk Letterkundich Museum is onderdeel van Tresoar.

Naam attractie	Plaatsnaam	Type ²⁵	2002	2003	2004	2005	2006
Oerka Museum	Oostmahorn	M	600	*	*	*	*
Museum Belvédère ³⁰	Oranjewoud	M			11.640	71.120	51.800
De Hege Gerzen	Oudemirdum	O	30.311	41.995	44.000	15.000	15.000
Informatiecentrum Mar en Klif	Oudemirdum	M	15.000	16.000	15.000	15.000	15.000
Sybrandy's Ontspanningspark	Oudemirdum	A	41.000	42.500	43.000	44.000	44.000
Activiteitenboerderij Fjouwerhusterpleats	Rohel	A	*	*	*	*	6.000
Bezoekerscentrum Schiermonnikoog	Schiermonnikoog	M	65.000	63.300	59.000	58.000	55.000
Schelpenmuseum Paal 14	Schiermonnikoog	M	*	*	2.469	3.295	3.794
Technisch doe-centrum Aeolus	Sexbierum	M	*	30.000	*	*	*
Museum Stedhûs Sleat	Sloten Fr	M	6.139	6.120	6.150	5.817	5.043
Fries Scheepvaartmuseum	Sneek	M	25.408	21.761	24.073	26.067	23.600
Het Nationale Modelspoor museum	Sneek	M	*	7.457	9.250	24.914	20.250
Slijterij Weduwe S. Joustra & Zn	Sneek	B	*	*	*	*	3.945
De Bildtse Slag	St Annaparochie	Z	55.800	61.500	66.500	68.000	67.000
Munt- en Penningkabinet	Surhuisterveen	M	1.174	776	1.521	546	1.171
Optiekmuseum	Surhuisterveen	M	550	650	650	750	800
Zwembad Wettervlecke	Surhuisterveen	Z	56.000	68.000	59.000	69.753	72.500
Kameleondorp Terherne	Terherne	M	93.887	102.367	92.000	90.000	68.000
Gem. Centrum voor Natuur en Landschap	Terschelling West	M	23.931	22.262	23.500	21.128	23.908
Sportfondsen-terschelling N.V.	Terschelling West	Z	80.183	76.617	78.698	74.060	71.052
Stichting Visserijmuseum 'Aike van Stien'	Terschelling West	M	1.996	1.800	1.700	1.502	1.486
Terschelling museum 't Behouden Huys	Terschelling West	M	19.600	14.000	14.500	13.500	13.500
Kaasboerderij De Deelen	Tynje	B	7.000	8.000	9.000	10.000	11.000
Fogelsangh-State	Veenklooster	M	*	1.500	4.000	5.000	5.000
Landbouwmuseum De Brink	Veenklooster	M	2.950	4.000	*	1.900	1.900
Schierstins	Veenwouden	M	3.533	4.600	4.000	4.006	3.544

³⁰ Dit museum is geopend vanaf 2004.

Naam attractie	Plaatsnaam	Type ²⁵	2002	2003	2004	2005	2006
Informatiecentrum De Noordwester	Vlieland	M	7.672	7.252	10.952	16.327	16.117
Museum Tromp's Huys	Vlieland	M	7.289	6.504	6.612	5.905	6.516
Vuurtoren Vlieland	Vlieland	O	12.500	11.000	13.000	12.500	12.500
Museum It Earmhûs	Warten	M	900	1.200	0	1.300	700
Museum Ald Slot	Wergea	M	2.684	3.056	1.900	3.295	5.062
Oudheidkamer Weststellingwerf	Wolvega	M	1.984	1.921	2.010	2.054	2.291
Museum 'De Striid tsjin it Wetter'	Wommels	M	1.523	1.218	1.075	975	880
Jopie Huisman Museum	Workum	M	75.000	68.000	66.500	58.000	50.000
Kunsthuis Kort	Workum	O	10.000	12.000	10.000	9.000	9.000
Museum voor Kerkelijke Kunst	Workum	M	0	0	2.217	2.278	2.089
Museum Warkums Erfskip	Workum	M	2.975	2.276	2.719	2.355	1.718
Doe- en Kijk-centrum Nooitgedagt	Ylst	M	*	*	*	*	3.800
Epema-State	Ysbrechtum	M	16.500	6.500	4.500	3.450	4.000
Amusementspark Sanjesplezier	Zwaagwesteinde	A	*	*	56.693	60.648	60.671
Zwembad de Frosk	Zwaagwesteinde	Z	132.000	132.000	140.000	135.000	135.000

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 31 — Dagattracties: Aantal bezoekers Drenthe, 2002–2006

Naam attractie	Plaatsnaam	Type ³¹	2002	2003	2004	2005	2006
Pinetum 'Ter Borgh'	Anloo	M	*	*	*	*	9.000
Breeland	Annen	O	9.273	9.742	10.014	23.014	23.517
Drents Museum	Assen	M	54.051	86.778	135.546	97.528	87.581
Kinderboerderij De Hofstede	Assen	D	95.000	95.000	95.000	95.000	95.000
Kinderspeelparadijs Ballorig	Assen	D	*	50.000	50.000	55.000	55.000
Stoottroepen Museum Prins Bernhard	Assen	M	*	*	*	*	2.000
Verkeerspark Assen	Assen	A	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Harmoniummuseum Nederland	Barger Compasuum	M	9.500	9.600	9.700	9.800	10.000
Veenpark 'De Wereld van Veen'	Barger Compasuum	A	60.000	80.000	65.000	78.000	78.000
Het Boomkroonpad	Borger	O	106.000	103.000	103.000	91.000	103.000
Hunebedcentrum	Borger	M	34.928	33.873	36.353	66.877	86.561
Stedelijk Museum Drenthe's Veste	Coevorden	M	3.857	3.029	3.321	3.427	2.835
Museummolen Jan Pol	Dalen	M	*	*	*	*	2.500
Folkloreklanken Draaiorgelmuseum	De Wyk	M	4.000	4.500	5.000	5.500	6.000
Archeologisch Centrum	Diever	M	*	*	*	*	1.500
Expositieboerderij Versteend Leven	Drouwen	M	*	*	*	*	56.000
Het Drouwenerzand	Drouwen	A	93.753	110.000	129.137	144.578	165.002
Planetron	Dwingeloo	A	72.000	68.000	69.000	66.000	65.500
Klompemuseum gebr. Wietzes	Eelde	M	1.752	1.792	2.475	2.914	2.999
Museum De Buitenplaats	Eelde	M	27.696	29.118	27.353	36.500	33.000
Dorpsmuseum De Kluis	Eext	M	*	*	*	*	850
Dierenpark Emmen	Emmen	D	1.500.000	1.500.000	1.400.000	1.300.000	1.140.000
Voetbalmuseum FC Emmen	Emmen	M	*	*	*	*	1.000
Zwem- en Golfbad Aquarena	Emmen	Z	355.000	550.000	550.000	550.000	550.000

³¹ A = Attractiepark, B = Ambacht, D = Dierentuin, K = Kartcentrum, M = Museum, O = Overig, Z = Zwembad, * = geen opgave.

Naam attractie	Plaatsnaam	Type 31	2002	2003	2004	2005	2006
Industrieel Smalspoor Museum	Erica	M	10.914	9.000	8.050	6.678	7.143
Kabouterland	Exloo	A	82.000	85.000	91.000	100.500	97.500
Museumboerderij Bebinghehoes	Exloo	M	8.325	5.092	3.184	3.374	3.413
De Koloniehof	Frederiksoord	M	10.245	10.500	11.340	11.230	11.130
Vlinderparadijs Papiliorama	Havelte	D	37.500	31.500	33.000	32.600	36.200
Indoor Karting Hoogeveen	Hoogeveen	K	*	*	30.000	*	*
Museum de 5000 Morgen	Hoogeveen	M	4.751	4.626	4.587	5.272	5.272
Herinneringscentrum Kamp Westerbork	Hooghalen	O	100.767	100.200	101.065	120.000	102.746
Bad Hesselingen	Meppel	Z	281.714	280.738	276.197	265.435	262.441
Drukkerijmuseum Meppel	Meppel	M	7.900	6.200	8.400	6.800	8.342
Party Ships & Trips	Midlaren	O	9.600	12.250	7.300	7.500	7.400
Van Goghuis	Nieuw Amsterdam	M	*	*	*	*	3.500
Keramisch Museum Goedewaagen	Nieuw Buinen	M	6.400	5.500	4.962	5.500	6.000
Collectie Brands	Nieuw Dordrecht	M	*	*	*	*	1.000
Kunstpaviljoen	Nieuw Roden	M	2.200	2.100	2.000	1.900	2.000
Molenduinbad	Norg	Z	96.801	98.450	109.518	105.907	112.481
Speelstad Oranje	Oranje	A	275.000	250.000	250.000	255.000	220.000
Monumentendorp Orvelte	Orvelte	M	22.000	20.000	18.000	20.000	23.000
Stichting Orvelte	Orvelte	M	*	22.500	22.500	30.000	24.000
Museum Vosbergen voor Muziekinstrumenten	Paterswolde	M	*	7.000	7.500	7.800	8.000
Museum Havezate Mensinge	Roden	M	6.000	6.000	5.000	4.750	4.750
Nederlands Museum Kinderwereld	Roden	M	26.828	26.000	26.012	25.500	23.686
Olie- en Korenmolen Woldzigt	Roderwolde	M	4.214	3.150	3.387	3.800	3.200
Het Dorp van Bartje	Rolde	M	*	*	15.000	16.000	17.000
Bezoekerscentrum Dwingelderveld	Ruinen	M	141.000	140.309	142.606	161.768	162.874
Museumboerderij Pasmans Huus	Ruinen	M	1.770	1.428	1.161	1.260	1.454

Naam attractie	Plaatsnaam	Type 31	2002	2003	2004	2005	2006
Museumboerderij de Karstenhoeve	Ruinerwold	M	9.899	*	7.600	10.000	10.000
Zwaantje Hans Stokman's Hof	Schoonebeek	M	*	967	1.100	1.200	810
Openluchtmuseum "Ellert en Brammert"	Schoonoord	M	58.783	55.698	48.081	44.558	43.763
Fam. Snuverink	Tiendeveen	O	1.000	1.000	600	800	1.000
Jan Drent Tractor- en Werktuigenmuseum	Valthermond	M	1.600	1.600	1.500	1.700	1.600
Gevangenis­museum Veenhuizen	Veenhuizen	M	31.943	33.421	32.000	46.200	62.863
Het Van Gogh Huis	Veenoord	M	*	*	*	*	4.000
Miramar Zeemuseum	Vledder	M	11.200	13.449	11.760	12.339	12.037
Museum Vledder	Vledder	M	11.110	12.449	13.828	13.000	16.229
Natuur­museum Het Drents-Friese Woud	Wateren	M	*	*	2.243	*	*
Het Veenloopcentrum Weiteveen	Weiteveen	D	*	*	*	1.000	1.000
Museum van Papierknipkunst	Westerbork	M	3.810	2.675	3.025	2.985	3.019
Oldtimer Museum	Wittelte	M	*	700	550	500	600
Aqualaren	Zuidlaren	Z	133.500	133.400	137.244	126.800	128.888
De Sprookjeshof	Zuidlaren	A	105.000	100.000	100.000	105.000	100.000
Molen­museum De Wachter	Zuidlaren	M	6.400	6.417	6.352	7.301	7.211
Cultuur­historisch Museum De Wemme	Zuidwolde Dr	M	4.800	4.500	5.000	5.500	3.700

Bron: Toerdata Noord

Bijlage 32 — Evenementen: Aantal bezoekers Groningen, 2006

Naam evenement	Plaats	Locatie evenement	Datum	Type ³²	Aantal
Damster Stadsfeesten	Appingedam	Centrum	22 juni t/m 16 september 2006	M	100.000
Slag om Bourtange	Bourtange	Vesting Bourtange	29 april t/m 30 april 2006	M	16.000
Pinksterfeesten Delfzijl	Delfzijl	Diverse locaties	31 mei t/m 5 juni 2006	M	130.000
Jaarmarkt Eenrum	Eenrum	Centrum	25 mei 2006	M	20.000
Voorjaarsmarkt Finsterwolde	Finsterwolde	Centrum	7 mei 2006	M	8.000
4 Mijl van Groningen	Groningen	Diverse locaties	8 oktober 2006	S	90.000
Anuschka Blommers & Niels Schumm	Groningen	Groninger Museum	26 februari t/m 5 november 2006	B	108.000
Bevrijdingsfestival Groningen	Groningen	Stadspark	5 mei 2006	P	40.000
Bloemenjaarmarkt Groningen	Groningen	Centrum	14 april 2006	M	100.000
De Noordelijke Motorbeurs	Groningen	Martiniplaza	20 januari t/m 22 januari 2006	M	18.000
Eurosonic	Groningen	Centrum	11 januari t/m 12 januari 2006	P	10.000
Extravaganza on Tour Groningen	Groningen	Martiniplaza	4 maart t/m 5 maart 2006	M	10.000
FC Groningen – ADO Den Haag	Groningen	Euroborg Stadion	26 november 2006	S	18.747
FC Groningen – Ajax	Groningen	Euroborg Stadion	19 maart 2006	S	20.000
FC Groningen – Excelsior	Groningen	Euroborg Stadion	25 oktober 2006	S	18.845
FC Groningen – FC Utrecht	Groningen	Euroborg Stadion	12 april 2006	S	19.168
FC Groningen – Feyenoord	Groningen	Euroborg Stadion	20 augustus 2006	S	19.000
FC Groningen – Heracles Almelo	Groningen	Euroborg Stadion	4 februari 2006	S	20.000
FC Groningen – Heracles Almelo	Groningen	Euroborg Stadion	10 september 2006	S	19.000
FC Groningen – NAC	Groningen	Euroborg Stadion	29 januari 2006	S	19.100
FC Groningen – PSV	Groningen	Euroborg Stadion	9 december 2006	S	19.254
FC Groningen – RKC Waalwijk	Groningen	Euroborg Stadion	18 februari 2006	S	18.476
FC Groningen – RKC Waalwijk	Groningen	Euroborg Stadion	24 september 2006	S	19.000
FC Groningen – Roda JC	Groningen	Euroborg Stadion	4 november 2006	S	19.088

³² B = Beeldende Kunst, M = Maatschappij / Sociaal / Cultuur, P = Podiumkunsten, S = Sport

Naam evenement	Plaats	Locatie evenement	Datum	Type ³²	Aantal
FC Groningen – SC Heerenveen	Groningen	Euroborg Stadion	13 januari 2006	S	20.000
FC Groningen – Sparta	Groningen	Euroborg Stadion	26 december 2006	S	19.164
FC Groningen – Vitesse	Groningen	Euroborg Stadion	1 oktober 2006	S	20.000
FC Groningen – Willem II	Groningen	Euroborg Stadion	19 november 2006	S	18.967
Geloven in glans – Kerkzilver in Groningen	Groningen	Groninger Museum	16 juni t/m 24 oktober 2006	B	55.900
Groningen Stad Marathon	Groningen	Centrum	27 augustus 2006	S	10.000
Groningens Ontzet/Bommen Berend	Groningen	Centrum	28 augustus 2006	M	50.000
Groninger Vaandels	Groningen	Groninger Museum	9 januari t/m 4 mei 2006	B	49.400
Hendrik de Vries (1896–1989)	Groningen	Groninger Museum	23 juni t/m 5 november 2006	B	58.000
Horeca Salon voor het Noorden	Groningen	Martiniplaza	6 februari t/m 8 februari 2006	V	6.000
International Film Festival Rotterdam in Groningen	Groningen	Diverse locaties	2 februari t/m 5 februari 2006	B	7.000
Jan Cremer – Zeegezichten	Groningen	Groninger Museum	8 april t/m 22 oktober 2006	B	84.700
Jan Jordens en tijdgenoten	Groningen	Groninger Museum	18 februari t/m 17 september 2006	B	90.700
Jonge Harten Festival	Groningen	Centrum	24 november t/m 2 december 2006	M	8.100
Koninginnedag Groningen	Groningen	Diverse locaties	29 april 2006	M	75.000
Kunst–Event	Groningen	Martiniplaza	7 april t/m 9 april 2006	M	11.000
Marc Quinn. Recent Sculpture	Groningen	Groninger Museum	29 april t/m 27 augustus 2006	B	52.000
Martinishow (Kleindierenshow)	Groningen	Martiniplaza	9 december t/m 10 december 2006	M	7.000
Meikermis Groningen	Groningen	Centrum	12 mei t/m 21 mei 2006	M	50.000
Miguel Rio Branco – Out of Nowhere	Groningen	Groninger Museum	17 september t/m 3 december 2006	B	37.000
New Attraction	Groningen	Kardingerplas	8 juli 2006	P	17.500
Noord Nederlandse Hengelsportbeurs	Groningen	Martiniplaza	11 maart t/m 12 maart 2006	M	5.000
Noorderslag weekend	Groningen	Oosterpoort en centrum	12 januari t/m 14 januari 2006	P	14.800
Noorderzon	Groningen	Noorderplantsoen	17 augustus t/m 27 augustus 2006	P	110.000
Oldtimerbeurs Groningen	Groningen	Martiniplaza	14 april t/m 17 april 2006	M	15.000

Naam evenement	Plaats	Locatie evenement	Datum	Type ³²	Aantal
Onderwijsbeurs Groningen voor MBO, HBO en WO	Groningen	Martiniplaza	6 oktober t/m 7 oktober 2006	M	16.267
Pasar Malam Asia Groningen	Groningen	Kardinger Sportcentrum	21 juli t/m 23 juli 2006	M	6.000
Professor van Giffen en het geheim van de wierden	Groningen	Groninger Museum	1 januari t/m 9 april 2006	B	46.481
Promotiedagen voor het Bedrijfsleven Noord Nederland	Groningen	Martiniplaza	7 november t/m 8 november 2006	V	30.000
Streetball Madness	Groningen	Diverse locaties	28 mei 2006	S	15.000
Tuin & Sfeer	Groningen	Martiniplaza	16 februari t/m 19 februari 2006	M	12.000
Zeventiende eeuwse Nederlandse tekeningen	Groningen	Groninger Museum	17 februari t/m 18 mei 2006	B	38.000
Zomerkermis Groningen	Groningen	Grote Markt	24 augustus t/m 28 augustus 2006	M	7.000
Jaarmarkt Grootegast	Grootegast	Centrum	20 mei 2006	M	15.000
Kunst & Cultuurmarkt	Haren	Diverse locaties	9 september 2006	M	7.000
Carnavalsoptocht Kloosterburen	Kloosterburen	Centrum	26 februari 2006	M	5.000
Internationaal Horse Power Run	Leek	Diverse locaties	30 april 2006	S	8.000
Internationale Stoomdagen (in miniatuur)	Leek	Familiepark Nienoord	25 mei t/m 28 mei 2006	M	8.000
Pinksterfeest Leek	Leek	De Dam e.o.	2 juni t/m 5 juni 2006	M	20.000
Jaarmarkt Loppersum	Loppersum	Centrum	20 september 2006	M	5.000
Sunsation	Middelstum	Feesthal	5 mei t/m 13 mei 2006 (niet op 8, 9 en 10 mei)	P	7.000
Snikkeweek	Musselkanaal	Centrum	24 mei t/m 28 mei 2006	M	7.000
Paasmarkt Nieuweschans	Nieuweschans	Centrum	17 april 2006	M	8.000
Jaarmarkt Oude Pekela	Oude Pekela	Diverse locaties	9 september 2006	M	30.000
Schanspop Siddeburen 2000	Siddeburen	Kugelslaan feesttent	29 september t/m 7 oktober 2006	M	17.000
Jaarmarkt Stadskanaal	Stadskanaal	Diverse locaties	6 september 2006	M	15.000
Bodem voor hemel – Geert Schreuder	Ter Apel	Klooster	16 juni t/m 1 oktober 2006	B	10.500
Carnavalsoptocht Ter Apel	Ter Apel	Centrum	25 februari 2006	M	20.000
Reflectie – ABN AMRO kunstcollectie	Ter Apel	Klooster	11 februari t/m 11 juni 2006	B	11.800
Borgerswoldmarkt	Veendam	Park Borgerswold	4 juni 2006	B	10.000

Naam evenement	Plaats	Locatie evenement	Datum	Type ³²	Aantal
Vakantiemarkt Veendam	Veendam	Diverse locaties	31 juli en 7, 8 en 14 augustus 2006	M	85.000
Marneflora	Warffum	Op Roakeldais-hal	22 februari t/m 26 februari 2006	M	7.500
Op Roakeldais	Warffum	Op Roakeldais-hal	28 juni t/m 2 juli 2006	M	20.000
Adrillenmarkt/ Allerheiligen Markten Winschoten	Winschoten	Diverse locaties	6 november 2006	M	65.000
Nacht van Winschoten	Winschoten	Centrum	21 juli 2006	M	60.000
Run Winschoten	Winschoten	Manifestatiehal	16 september 2006	S	35.000
Pinksterfeesten Zoutkamp	Zoutkamp	Centrum	2 juni t/m 5 juni 2006	M	40.000
Internationaal Indoor Concours Hippique Veendam	Zuidbroek	Van der Valk Hotel Zuidbroek	24 december 2005 t/m 7 januari 2006 ³³	S	17.500
Internationaal Indoor Concours Hippique Veendam	Zuidbroek	Van der Valk Hotel Zuidbroek	22 december 2006 t/m 6 januari 2007 ³⁴	S	15.000
SVR– Vakantiebeurs	Zuidbroek	Van der Valk Hotel Zuidbroek	11 februari 2006	M	8.000
Martini Dogshow	Zuidlaren	Prins Bernhardhoeve	5 maart 2006	M	7.000
Wonen en Co – dé beurs	Zuidlaren	Prins Bernhardhoeve	30 maart t/m 2 april 2006	M	53.000

Bron: Respons Evenementenmonitor, bewerkt door Toerdata Noord

³³ Met uitzondering van 31 december 2005 en 1 januari 2006.

³⁴ Met uitzondering van 24, 25, 26 en 31 december 2006 en 1 januari 2007.

Bijlage 33 — Evenementen: Aantal bezoekers Friesland, 2006

Naam evenement	Plaats	Locatie evenement	Datum	Type ³⁵	Aantal
Ameland Beach Rugby Festival	Ameland	Strand van Nes	23 juni 2006 t/m 25 juni 2006	S	5.600
Dolle Nacht van Appelscha	Appelscha	Boerenstreek	12 augustus t/m 13 augustus 2006	M	10.000
Groenmarkt Appelscha	Appelscha	Boerenstreek	14 mei 2006	M	35.000
Feestweek Balk	Balk	Centrum	30 augustus t/m 3 september 2006	M	10.000
Wâldrock Festival	Bergum	Festivalterrein Zomerweg	1 juli 2006	P	7.500
Heamielfeesten	Bolsward	Centrum	21 juni t/m 24 juni 2006	M	10.000
Veenhoop Festival	De Veenhoop	De Veenhoop	28 juli t/m 31 juli 2006	P	10.000
Skûtsjesilen (SKS– kampioenschap)	Dokkum	Diverse locaties	29 juli t/m 11 augustus 2006	S	50.000
Peije Dei	Drachten	Centrum	10 juni 2006	M	17.500
Feestweek Echtenerbrug	Echten	Feesttent Echtenbrug	12 september t/m 16 september 2006	M	10.000
Agrarische Dagen	Franeker	Centrum	20 september t/m 23 september 2006	M	34.000
PC Franeker Kaatspartij	Franeker	Het Sjúkelân	2 augustus 2006	S	10.000
Skûtsjesilen IFKS	Friesland	Diverse locaties	12 augustus t/m 19 augustus 2006	S	20.000
Bruine Vloeddagen Harlingen	Harlingen	Centrum	8 april 2006	M	10.000
Harlingen–Terschelling Race	Harlingen	Haven en centrum	26 mei 2006	S	40.000
Harlinger Tobbedagen	Harlingen	Centrum	6 juli t/m 24 augustus 2006 (elke donderdag)	M	20.000
Harlinger Visserijdagen	Harlingen	Centrum	23 augustus t/m 26 augustus 2006	M	170.000
Heechspanning	Heeg	Noorderlijk Scheepvaartmuseum	25 mei 2006	M	6.500
AEGON IJsgala	Heerenveen	Thialf	28 februari t/m 1 maart 2006	S	8.000
AEGON NK Allround	Heerenveen	Thialf	23 december t/m 24 december 2006	S	6.000
Avondmarkt Heerenveen	Heerenveen	Centrum	29 juni 2006	M	25.000
De Heeren van het Veen	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	13 juli t/m 15 juli 2006	P	60.000
Ed Dukkers – Tuin der lusten	Heerenveen	Museum Belvédère	21 april t/m 9 juli 2006	B	13.000

³⁵ B = Beeldende Kunst, M = Maatschappij / Sociaal / Cultuur, P = Podiumkunsten, S = Sport, V = Vakbeurs

Naam evenement	Plaats	Locatie evenement	Datum	Type ³⁵	Aantal
Essent ISU World Cup Langebaan	Heerenveen	Thialf	3 maart t/m 5 maart 2006	S	30.000
Essent ISU World Cup Langebaan	Heerenveen	Thialf	10 oktober t/m 12 oktober 2006	S	20.000
Eurovoetbal	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	2 juni t/m 5 juni 2006	S	41.612
Jan Roos – Harlingen en de zee	Heerenveen	Museum Belvédère	3 februari t/m 17 april 2006	B	12.000
Klaas Koopmans	Heerenveen	Museum Belvédère	21 juli t/m 10 september 2006	B	8.400
Koninginnedag Heerenveen	Heerenveen	Centrum	29 april 2006	M	50.000
Masters of Hardcore	Heerenveen	Thialf	18 februari 2006	P	17.000
Night of the Koemarkt	Heerenveen	Centrum	1 juli 2006	M	7.000
Pinksterkermis Heerenveen	Heerenveen	Burg. Kuperusplein	31 mei t/m 5 juni 2006	M	40.000
SC Heerenveen – ADO Den Haag	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	5 februari 2006	S	20.500
SC Heerenveen – Ajax	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	28 oktober 2006	S	26.000
SC Heerenveen – AZ	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	16 april 2006	S	20.800
SC Heerenveen – Excelsior	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	23 december 2006	S	25.000
SC Heerenveen – FC Groningen	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	22 oktober 2006	S	26.000
SC Heerenveen – FC Utrecht	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	30 december 2006	S	25.200
SC Heerenveen – Feyenoord	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	7 april 2006	S	21.000
SC Heerenveen – NAC	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	26 februari 2006	S	20.500
SC Heerenveen – NEC	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	17 september 2006	S	26.000
SC Heerenveen – PSV	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	1 oktober 2006	S	25.400
SC Heerenveen – RKC Waalwijk	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	18 maart 2006	S	20.000
SC Heerenveen – Roda JC	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	8 december 2006	S	25.200
SC Heerenveen – Sparta	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	21 januari 2006	S	20.600
SC Heerenveen – Sparta	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	5 november 2006	S	25.800
SC Heerenveen – Vitesse	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	11 februari 2006	S	20.700
SC Heerenveen – Willem II	Heerenveen	Abe Lenstra Stadion	26 augustus 2006	S	25.600
Sjoerd Janzen – Zonder Compromis	Heerenveen	Museum Belvédère	15 september t/m 19 november 2006	B	10.700
Skoattermerke	Heerenveen	Centrum	5 juni 2006	M	65.000

Naam evenement	Plaats	Locatie evenement	Datum	Type ³⁵	Aantal
Stoffen Spektakel Heerenveen	Heerenveen	Gemeenteplein	13 september 2006	M	2.500
Turfstekersmarkt	Heerenveen	Centrum	21 september 2006	M	40.000
WK Schaatsen Sprint	Heerenveen	Thialf	21 januari t/m 22 januari 2006	S	26.000
Friese Ballonfeesten	Joure	Nutstbaan	26 juli t/m 30 juli 2006	M	23.750
Jouster Merke	Joure	Centrum	28 september 2006	M	20.000
Op 'e Sjouwer	Joure	Midstraat en markt	9 september 2006	P	10.000
Kollumer Katdagen	Kollum	Centrum	21 april t/m 29 april 2006	M	12.000
Bedrijven Contactdagen voor Friesland	Leeuwarden	WTC Expo	21 maart t/m 22 maart 2006	V	22.053
Befrijdingsfestival Fryslân	Leeuwarden	Prinsentuin & Arendstuin	5 mei 2006	P	55.000
Boot Holland	Leeuwarden	WTC Expo	10 februari t/m 15 februari 2006	M	52.506
Bouwwakbeurs	Leeuwarden	WTC Expo	17 januari t/m 20 januari 2006	V	14.021
Buro Leeuwarden – Silent Landscape	Leeuwarden	Fries Museum	10 september t/m 22 oktober 2006	B	7.224
Buro Leeuwarden – William Monk	Leeuwarden	Fries Museum	15 juli t/m 3 september 2006	B	8.600
Cool Kids Party	Leeuwarden	WTC Expo	1 oktober 2006	P	5.000
CSI Indoor Friesland	Leeuwarden	WTC Expo	19 oktober t/m 22 oktober 2006	S	23.500
DanceTour Leeuwarden	Leeuwarden	Zaailand	2 juli 2006	P	10.000
Dicht bij huis	Leeuwarden	Fries Museum	11 juli t/m 27 augustus 2006	B	9.600
Elfstedentocht voor motoren & auto's	Leeuwarden	WTC Expo	5 juni 2006	S	10.000
FPS Hengstenkeuring	Leeuwarden	WTC Expo	20 januari t/m 21 januari 2006	M	12.000
Fries Straatfestival	Leeuwarden	Centrum	27 mei 2006	M	45.000
Friesland Vaart	Leeuwarden	Diverse locaties	26 juni t/m 1 juli 2006	M	200.000
Frisian Solar Challenge	Leeuwarden	Diverse locaties	26 juni t/m 1 juli 2006	S	10.000
Fryske Music Night	Leeuwarden	WTC Expo	10 november 2006	P	8.000
Hobby	Leeuwarden	WTC Expo	23 november t/m 26 november 2006	M	19.074
Horesca	Leeuwarden	WTC Expo	2 oktober t/m 4 oktober 2006	V	17.574
Huis & Tuin Leeuwarden	Leeuwarden	WTC Expo	2 maart t/m 5 maart 2006	M	30.000

Naam evenement	Plaats	Locatie evenement	Datum	Type ³⁵	Aantal
Internationale Honden- tentoonstelling Fryslân	Leeuwarden	WTC Expo	17 april 2006	M	5.000
James Ensor	Leeuwarden	Fries Museum	21 mei t/m 27 augustus 2006	B	16.800
Kerstfair WTC Expo	Leeuwarden	WTC Expo	9 december t/m 10 december 2006	M	10.500
Knotsgekke Kaarten en Scrapdagen	Leeuwarden	WTC Expo	31 maart t/m 1 april 2006	M	8.000
Koninginnedag Leeuwarden	Leeuwarden	Centrum	29 april 2006	M	42.500
Leeuwarden in Vuur en Vlam	Leeuwarden	Centrum	1 juli 2006	M	40.000
Les Grandes Aventures d'Achmed	Leeuwarden	Fries Museum	29 oktober t/m 10 december 2006	B	7.396
Levenswerk 03 – Sonja Landweer	Leeuwarden	het Princessehof	9 april t/m 27 augustus 2006	B	11.000
Lunato Kermis	Leeuwarden	Cambuurplein	19 april t/m 23 april 2006	M	45.000
Media Art Festival Friesland	Leeuwarden	Diverse locaties	13 september t/m 1 oktober 2006	M	13.000
Mode in zwart – wit	Leeuwarden	Fries Museum	28 januari t/m 31 december 2006	B	57.900
Mysterieus Celadon	Leeuwarden	het Princessehof	19 februari t/m 17 september 2006	B	17.300
Nachtstudies – Tudor Bratu	Leeuwarden	Fries Museum	27 mei t/m 9 juli 2006	B	7.300
NO ID – Hedendaagse Keramiek	Leeuwarden	het Princessehof	14 mei t/m 27 augustus 2006	B	9.000
Noordelijk Film Festival	Leeuwarden	de Harmonie & Filmhuis	8 november t/m 12 november 2006	B	27.000
Noorderlicht	Leeuwarden	Diverse locaties	10 september t/m 29 oktober 2006	B	30.000
Nostalgia	Leeuwarden	WTC Expo	10 maart t/m 12 maart 2006	M	7.500
Occasionshow Friesland	Leeuwarden	WTC Expo	30 maart t/m 2 april 2006	M	7.000
Occasionshow Friesland	Leeuwarden	WTC Expo	21 september t/m 24 september 2006	M	7.000
Onderduikparadijs Fryslân	Leeuwarden	Fries Museum	26 maart t/m 29 oktober 2006	B	37.300
Open Dagen Koninklijke Luchtmacht	Leeuwarden	Vliegbasis Leeuwarden	16 juni t/m 17 juni 2006	M	200.000
Puur Hollands	Leeuwarden	WTC Expo	30 september 2006	P	7.500
Salon Culinaire	Leeuwarden	WTC Expo	2 oktober t/m 4 oktober 2006	V	17.574
Supervlooi	Leeuwarden	WTC Expo	18 zondagen in 2006	M	99.000
Taptoe Leeuwarden	Leeuwarden	WTC Expo	14 oktober 2006	P	5.000
Zomerkermis Leeuwarden	Leeuwarden	Wilhelminaplein	10 juni t/m 18 juni 2006	M	75.000

Naam evenement	Plaats	Locatie evenement	Datum	Type ³⁵	Aantal
Lemmer Ahoy	Lemmer	Centrum	25 mei t/m 27 mei 2006	M	20.000
Lemsterweek	Lemmer	Centrum	7 augustus t/m 13 augustus 2006	S	50.000
't Rôggefeest	Nes Ameland	Diverse locaties	4 augustus 2006	P	25.000
Flaaijelfeest	Nieuwhorne	Centrum	28 september t/m 30 september 2006	M	30.000
VoorjaarsFair Oldeberkoop	Oldeberkoop	de Doevekaamp	25 mei t/m 28 mei 2006	M	5.500
Elfsteden Oldtimerrally	Sloten	Camping de Jerden	27 mei 2006	S	100.000
75 jaar 16 Kwadraat	Sneek	Fries Scheepvaartmuseum	23 juni t/m 3 september 2006	B	7.227
Beestenboel aan Boord	Sneek	Fries Scheepvaartmuseum	17 september t/m 30 november 2006	B	6.641
Frisian Boatshow	Sneek	Sneekermeer	8 april t/m 9 april 2006	M	7.500
Hardzeildag/Braderie Sneek	Sneek	Centrum	9 augustus 2006	M	10.000
Jaarmarkt Sneek	Sneek	Centrum	16 mei 2006	M	10.000
Muziekterras de Marktstraat	Sneek	Centrum	1 juni t/m 31 augustus 2006 (elke donderdag)	P	20.000
Redders van de Friese Kunst	Sneek	Fries Scheepvaartmuseum	25 maart t/m 28 mei 2006	B	5.005
Sneekweek	Sneek	Martiniplein	5 augustus t/m 10 augustus 2006	S	106.000
Swinging Sneek	Sneek	Centrum	26 augustus 2006	P	10.000
Allegorische Optocht St. Nicolaasga	St. Nicolaasga	Dorpskern	7 september 2006	M	22.500
Internationale Centrumcross Surhuisterveen	Surhuisterveen	Centrum	4 januari 2006	S	30.000
Profronde Surhuisterveen	Surhuisterveen	Centrum	1 augustus 2006	S	25.000
Oerol Festival	Terschelling Landerum	Diverse locaties	16 juni t/m 25 juni 2006	P	55.000
Lindefestival	Wolvega	Diverse locaties	23 september 2006	M	20.000
Jaarmarkt "Zolang als Workum"	Workum	Centrum	2 augustus 2006	M	10.000
Veekeuringsdag Workum	Workum	Centrum	27 september 2006	M	5.000
Vertrek Strontrace, Beurtveer en Visserijdagen	Workum	Centrum	23 oktober t/m 28 oktober 2006	M	7.000
Ameland Beach Rugby Festival	Ameland	Strand van Nes	23 juni 2006 t/m 25 juni 2006	S	5.600
Dolle Nacht van Appelscha	Appelscha	Boerenstreek	12 augustus t/m 13 augustus 2006	M	10.000

Naam evenement	Plaats	Locatie evenement	Datum	Type ³⁵	Aantal
Groenmarkt Appelscha	Appelscha	Boerenstreek	14 mei 2006	M	35.000
Feestweek Balk	Balk	Centrum	30 augustus t/m 3 september 2006	M	10.000
Wâldrock Festival	Bergum	Festivalterrein Zomerweg	1 juli 2006	P	7.500
Heamielfeesten	Bolsward	Centrum	21 juni t/m 24 juni 2006	M	10.000
Veenhoop Festival	De Veenhoop	De Veenhoop	28 juli t/m 31 juli 2006	P	10.000
Skûtsjesilen (SKS- kampioenschap)	Dokkum	Diverse locaties	29 juli t/m 11 augustus 2006	S	50.000
Peije Dei	Drachten	Centrum	10 juni 2006	M	17.500
Feestweek Echtenerbrug	Echten	Feesttent Echtenbrug	12 september t/m 16 september 2006	M	10.000
Agrarische Dagen	Franeker	Centrum	20 september t/m 23 september 2006	M	34.000
PC Franeker Kaatspartij	Franeker	Het Sjúkelân	2 augustus 2006	S	10.000
Skûtsjesilen IFKS	Friesland	Diverse locaties	12 augustus t/m 19 augustus 2006	S	20.000
Bruine Vloeddagen Harlingen	Harlingen	Centrum	8 april 2006	M	10.000
Harlingen-Terschelling Race	Harlingen	Haven en centrum	26 mei 2006	S	40.000
Harlinger Tobbedagen	Harlingen	Centrum	6 juli t/m 24 augustus 2006 (elke donderdag)	M	20.000
Harlinger Visserijdagen	Harlingen	Centrum	23 augustus t/m 26 augustus 2006	M	170.000

Bron: Respons Evenementenmonitor, bewerkt door Toerdata Noord

Bijlage 34 — Evenementen: Aantal bezoekers Drenthe, 2006

Naam evenement	Plaats	Locatie evenement	Datum	Type ³⁶	Aantal
AEGON NK Schaatsen Afstanden	Assen	De Smelt	3 november t/m 5 november 2006	S	9.000
Archeologieweek voor kinderen	Assen	Drents Museum	21 oktober t/m 29 oktober 2006	M	7.000
Art Explosion en Livrelibre	Assen	Centrum	27 mei 2006	B	34.000
A–Style Dutch TT Assen	Assen	TT Circuit	22 juni t/m 24 juni 2006	S	140.000
AutoMaxx Street Power Edition	Assen	TT Circuit	19 maart 2006	S	31.000
Beestenboel dierenwereld van Henri Verstijnen 1882–1940	Assen	Drents Museum	7 november t/m 31 december 2006	B	10.000
Beru Top 10	Assen	TT Circuit	15 juli t/m 16 juli 2006	S	5.000
Bevrijdingsfestival Drenthe	Assen	Centrum	5 mei 2006	M	40.000
Borek Šípek	Assen	Drents Museum	21 maart t/m 25 juni 2006	B	28.038
Duitse Autosport Festival	Assen	TT Circuit	23 april 2006	M	20.400
Historie in Assen	Assen	TT Circuit	19 augustus t/m 20 augustus 2006	M	6.500
Internationale Ducati Club Races	Assen	TT Circuit	5 mei t/m 7 mei 2006	S	14.000
Japanse Autosport festival	Assen	TT Circuit	1 oktober 2006	M	19.500
K.P.C. de Bazel 1869 – 1923	Assen	Drents Museum	4 juli t/m 15 oktober 2006	B	19.000
Koninginnedag Assen	Assen	Centrum	29 april 2006	M	20.000
LavAZza Viva Italia!	Assen	TT Circuit	5 juni 2006	M	14.000
Neanderthalers in Europa	Assen	Drents Museum	15 juli t/m 29 oktober 2006	B	27.653
Piet Sebens	Assen	Drents Museum	17 december t/m 31 december 2006	B	23.332
Praagse Schilderkunst	Assen	Drents Museum	1 januari t/m 26 februari 2006	B	24.336
Rijksmuseum aan de Brink	Assen	Drents Museum	1 januari t/m 31 december 2006	B	86.581
Rizla Racing Day	Assen	TT Circuit	12 augustus t/m 13 augustus 2006	S	46.000
Siemen Dijkstra Eigen druk	Assen	Drents Museum	21 februari t/m 18 juni 2006	B	22.000

³⁶ B = Beeldende Kunst, M = Maatschappij / Sociaal / Cultuur, P = Podiumkunsten, S = Sport, V = Vakbeurs

Naam evenement	Plaats	Locatie evenement	Datum	Type ³⁶	Aantal
The Fast & The Furious – Tokyo Drift Event	Assen	TT Circuit	23 juli 2006	M	5.000
Truckstar Festival	Assen	TT Circuit	29 juli t/m 30 juli 2006	M	65.000
TT Festival Assen	Assen	Centrum	22 juni t/m 23 juni 2006	M	80.000
TT Kermis Assen	Assen	Centrum	17 juni t/m 25 juni 2006	M	80.000
Voorjaarsmarkt Assen	Assen	Centrum	10 mei 2006	M	10.000
WK Atletiek voor gehandicapten	Assen	Sportpark Stadsbroek	2 september t/m 10 september 2006	S	45.000
WK IJsspeedway	Assen	De Smelt	10 maart t/m 12 maart 2006	S	16.000
WK Superbike	Assen	TT Circuit	1 september t/m 3 september 2006	S	47.000
XTTreme Assen 500	Assen	TT Circuit	15 april t/m 17 april 2006 (niet op 16–4)	S	7.500
Concours Hippique Coevorden	Coevorden	van Heutszpark	26 mei t/m 28 mei 2006	S	6.000
Zomeravondmarkten Dalen	Dalen	Centrum	19 juli t/m 23 augustus 2006 (elke woensdag)	M	50.000
Bloemencorso Eelde	Eelde	Centrum	2 september t/m 3 september 2006	M	80.000
Jaarmarkt Eelde	Eelde	Hoofdweg	10 juni 2006	M	25.000
Oldtimerbeurs Flowerdome Eelde	Eelde	Flowerdome	2 december t/m 3 december 2006	M	8.500
Audi Blues & Jazz Festival Emmen	Emmen	Diverse cafés	26 mei 2006	P	5.500
Bedrijven Contact Dagen Drenthe	Emmen	De Giraf	5 april t/m 6 april 2006	V	9.000
C'est la Vie–festival Emmen	Emmen	Centrum	30 juli 2006	M	30.000
Internationaal Full–Colour Festival	Emmen	Centrum	27 augustus 2006	P	65.000
Internationaal Vliegerfestival Emmen	Emmen	De Grote Rietplas	18 augustus t/m 20 augustus 2006	S	35.000
Rabo Gouden Pijl	Emmen	Centrum	8 augustus 2006	S	50.000
Vlindermarkten Emmen	Emmen	Centrum	11, 18, 25 juli; 1, 15, 22, 29 augustus 2006	M	30.000
Zomerkermis Emmen	Emmen	Willinkplein	29 juli t/m 8 augustus 2006	M	35.000
Festival van Oude Ambachten	Exloo	Centrum	16 juli 2006	M	7.000
Schaapscheerdersfeest	Exloo	Centrum	3 juni 2006	M	5.000
De Groendagen	Frederiksoord	Boomgaard de Fruithof	6 mei t/m 7 mei 2006	M	6.000

Naam evenement	Plaats	Locatie evenement	Datum	Type ³⁶	Aantal
Floralia Bloemencorso	Frederiksoord	Centrum	9 september t/m 10 september 2006	M	9.000
Internationale Superprestige Veldrit Gieten	Gieten	Nijslootsweg	26 november 2006	S	5.000
Zomerzondagmarkt Gieten	Gieten	Centrum	6 augustus 2006	M	45.000
Hemelvaartsmarkt Gieterveen	Gieterveen	Centrum	25 mei 2006	M	20.000
Jaarmarkt Gieterveen	Gieterveen	Centrum	1 juli 2006	M	10.000
Jaarmarkt Hollandscheveld/ Feestweek	Hollandscheveld	Centrum	22 augustus t/m 27 augustus 2006	M	35.000
Ronde van Drenthe	Hoogeveen	Barlowordhal	7 april 2006 t/m 9 april 2006	S	40.000
Univé Drenthe Marathon	Klazienaveen	Centrum	27 mei 2006	S	14.000
Donderdag Meppeldag	Meppel	Centrum	20 juli 2006	M	16.500
Donderdag Meppeldag	Meppel	Centrum	27 juli 2006	M	16.500
Donderdag Meppeldag	Meppel	Centrum	3 augustus 2006	M	16.500
Donderdag Meppeldag	Meppel	Centrum	10 augustus 2006	M	16.500
Donderdag Meppeldag	Meppel	Centrum	17 augustus 2006	M	16.500
Donderdag Meppeldag	Meppel	Centrum	24 augustus 2006	M	16.500
Internationaal Concours Hippique Indoor Meppel	Meppel	Markthallen	10 november t/m 18 november 2006	S	15.000
Paarden- en warenmarkt Drenthe	Norg	Centrum	19 april 2006	M	5.000
Paarden- en warenmarkt Drenthe	Norg	Centrum	25 juli 2006	M	5.000
Paarden- en warenmarkt Drenthe	Norg	Centrum	5 september 2006	M	2.000
SIVO, Internationaal Folkloristisch Dansfestival	Odoorn	Centrum	2 augustus t/m 6 augustus 2006	P	35.000
Zuidenveldfestival/- tentoonstelling	Oosterhesselen	De Klencke	19 juli t/m 23 juli 2006	M	10.000
Herfstfair Orvelte	Orvelte	Museumdorp	9 september t/m 10 september 2006	M	7.000
Jaarmarkt Peize	Peize	Centrum	5 augustus 2006	M	11.000
Jaarbeurs van het Noorden	Roden	Jaarbeursterrein	22 september t/m 27 september 2006	M	35.000
Rodermarkt	Roden	Diverse locaties	26 september 2006	M	55.000
Rodermarktparade	Roden	Centrum	23 september 2006	M	50.000

Naam evenement	Plaats	Locatie evenement	Datum	Type ³⁶	Aantal
Roldermarkt Feestweek	Rolde	Centrum	7 september t/m 12 september 2006	M	15.000
Jaarmarkt Wateren	Wateren	Appelschaseweg	8 augustus 2006	M	10.000
Caravana	Zuidlaren	Prins Bernhardhoeve	26 januari t/m 1 februari 2006	M	41.043
Feestweek Zuidlaarder Markt	Zuidlaren	Brink	13 oktober t/m 18 oktober 2006	M	150.000
Hobby–Doe–Dagen	Zuidlaren	Prins Bernhardhoeve	20 oktober t/m 22 oktober 2006	M	10.000
Martini Dogshow	Zuidlaren	Prins Bernhardhoeve	5 maart 2006	M	7.000
Noordelijk Internationaal Concours hippique Zuidlaren	Zuidlaren	Prins Bernhardhoeve	25 oktober t/m 29 oktober 2006	S	34.000
Noordshow	Zuidlaren	Prins Bernhardhoeve	5 januari t/m 7 januari 2006	M	11.500
Oostermoertentoonstelling	Zuidlaren	Centrum	8 juli t/m 16 juli 2006	M	80.000
PC Discount XXL Eelde	Zuidlaren	Prins Bernhardhoeve	8 januari, 2 april, 5 juni en 10 september 2006	M	28.000
Wonen en Co – dé beurs	Zuidlaren	Prins Bernhardhoeve	30 maart t/m 2 april 2006	M	53.000

Bron: Respons Evenementenmonitor, bewerkt door Toerdata Noord

Bijlage 35 — Beschrijving BIK-codes Recreatie en Toerisme

Horeca	
55301	Restaurants
55302	Cafetaria's, lunchrooms, snackbars etc.
55303	IJssalons
5540	Cafés e.d.
Logies	
5511	Hotel-restaurants
5512	Hotels (excl. HR) pensions en conferentieoord
5521	Jeugdherbergen, kamphuizen e.d.
5522	Kampeertreinen
5523	Vakantiehuisjes, bungalowparken
Cultuur, recreatie, sport en amusement	
74842	Organiseren van beurzen, tentoonstellingen e.d.
92322	Evenementenhallen
92331	Kermisattracties
9213	Vertoning van films
92321	Theaters, schouwburgen en concertgebouwen
92332	Recreatiecentra
92531	Dieren- en plantentuinen, kinderboerderijen
92532	Beheer van natuurgebieden
92521	Kunstgalerieën en -exposities
92522	Musea
92611	Exploitatie van zwembaden
92612	Sportaccommodaties (excl. zwembaden)
92613	Exploitatie van sportvelden
92614	Exploitatie van overige sportaccommodaties

Cultuur, recreatie, sport en amusement	
9304	Sauna's, zonnebanken e.d.
9262	Overige sport
9263	Binnensport
9264	Watersport
9265	Overige sport
9271	Loterijen en kansspelen
92721	Exploitatie van amusements- en speelautomaten
92722	Verzorgen van vistochten
92723	Hengelsport
92724	Recreatie n.e.g.

Personenvervoer	
6022	Ongeregeld personenvervoer per taxi
6023	Ongeregeld personenvervoer per autobus
61102	Passagiersvaart, veerdiensten (zeevaart)
61204	Passagiersvaart en veerdiensten (binnenvaart)
6200	Vervoer door de lucht
6323	Luchthavens en overige dienstverlening

Reisorganisaties en bemiddeling	
63301	Reisorganisatie
63302	Reisbemiddeling
63303	Informatieverstrekking op gebied van toerisme

Recreatiegoederen	Recreatiegoederen
3512	Nieuwbouw en reparatie van sport- en recreatievaartuigen
52486	Detailhandel in watersportartikelen
52487	Detailhandel in sportartikelen
52488	Detailhandel in kampeerartikelen
52489	Detailhandel in caravans

Overige detailhandel	Overige detailhandel
52432	Detailhandel in lederwaren en reisartikelen
52481	Detailhandel in fotografische artikelen
71402	Verhuur van sport- en recreatieartikelen

Bron: Kamer van Koophandel

Bijlage 36 — Beschrijving BIK-codes Watersport

Jachthavens	
92644	Jachthavens
Bootverhuur	
7122	Verhuur van schepen
71402	Verhuur van sport- en recreatieartikelen
Zeilscholen	
92643	Zeil- en surfscholen
Passagiersvaart	
61204	Passagiersvaart, veerdienst (binnenvaart)
Jachtwerven	
3512	Bouw en reparatie sport- en recreatievaartuigen
Overige watersportgebonden industrie	
174002	Productie zeilen, tenten en dekkleden
2911	Productie en revisie motoren en turbines
351102	Scheepsschildersbedrijven
36121	Interieurbouw

Watersportgebonden handel en diensten	
511402	Handelsbemiddeling in schepen en vliegtuigen
511804	Handelsbemiddeling sport- en recreatieartikelen, speelgoed
51472	Groothandel in watersportartikelen
524861	Winkels in watersportartikelen
524862	Winkels in boten
632204	Overige diensten voor vervoer over water
92722	Verzorgen van vistochten

Bron: Kamer van Koophandel